

Siilinjärven hyvinvointi- suunnitelma 2025–2029

Osa I: Hyvinvointikertomus 2021–2025

Käsittely:

Hyte-työryhmä 23.4.2025

Johtoryhmä 28.4.2025

Hyvinvointijaos 29.4.2025

Kunnanhallitus 7.5.2025

Valtuusto 26.5.2025

16.4.2025

Sisällys

I HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN VALTUUSTOKAUDELLA 2021-2025	4
1. Johdanto	4
2. Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen Siilinjärvellä	5
2.1 Hyvinvoinnin edistäminen strategiassa.....	6
2.2 Hyvinvointityön johtamisen rakenteet.....	7
3. Sote-uudistuksen vaikutukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen	9
4. HYTE-kerroin.....	11
4.1 Prosessi-indikaattorit	12
4.2 Tulosindikaattorit	12
4.3 HYTE-kertoimen suuruus Siilinjärvellä.....	13
5. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden arviointia	14
5.1 Mahdollisuus mielekkääseen arkeen	15
Kuntalaiset kokevat olevansa osa yhteisöjä.....	15
Voimavarat itsestä ja läheisistä huolehtimiseen	16
5.2 Hyvinvointia ja osallisuutta tukevat palvelut	17
Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa	17
Rakenteet ja palvelut tukevat hyvinvointia.....	18
5.3 Hyvinvointia tukeva ja kestävä elinympäristö	20
Mahdollisuus kulttuuriin ja oman näköisen vapaa-ajan viettämiseen	20
Hyvinvoinnin mahdollistava ja turvallinen arkiympäristö	21
II TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA JA HAASTEET	22
6. Toimintaympäristö.....	22
6.1 Väestörakenne	22
6.2 Työllisyys ja toimeentulo.....	24
6.3 Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus	25
7. Väestön hyvinvoinnin tila ja haasteet	28
7.1 Lapset, nuoret ja lapsiperheet	29
7.2 Työikäiset	33
7.3 Ikääntyneet	35
7.4 Maahanmuuttajat.....	37

7.5 Koettu hyvinvointi	38
III JATKOTOIMET	41
8. Yhteenvedo ja ehdotukset jatkotyöhön	41
8.1 Hyvät asiat ja onnistumiset	41
8.2 Vielä kehitettävää	42
8.3 Ehdotukset hyvinvointisuunnitelman painopistealueiksi 2025–2029	43
Liitteet	45
Liite 1. Hyvinvointisuunnitelman 2021–2025 toimenpiteiden seurantataulukot	45
Liite 2. Vähimmäistietosisällön indikaattorit	60
Väestön elinoloja kuvaavat indikaattorit	60
Väestön terveydentilaa kuvaavat indikaattorit	62
Väestön elämänlaatua kuvaavat indikaattorit	63
Turvallisuutta kuvaavat indikaattorit	64
Kulttuurin indikaattorit	67
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita kunnassa kuvaavat indikaattorit	69
Väestön elintapoja kuvaavat indikaattorit	70
Väestön mielenterveyttä kuvaavat indikaattorit	72
Väestön osallisuutta kuvaavat indikaattorit	73
Sivistystoimen indikaattorit.....	74
Teknisen toimen indikaattorit	75
Liite 3. Kouluterveyskysely 2019–2023: 4. ja 5. luokkalaiset tulosvertailu	77
Liite 4. Kouluterveyskysely 2019–2023: 8. ja 9. luokkalaiset tulosvertailu	79
Liite 5. Kouluterveyskysely 2019–2023: lukio tulosvertailu	81
Liite 6. Kouluterveyskysely 2019–2023: ammattioppilaitokset tulosvertailu	83
Liite 7. Indikaattoreiden vertailu:	85

I HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN VALTUUSTOKAUDELLA 2021-2025

1. Johdanto

Suuressa kuvassa siilinjärveläinen väestö voi hyvin. Monella hyvinvoinnin mittarilla mitaten siilinjärveläiset ovat suomalaista keskitasoa tai siilinjärveläisillä menee jopa keskivertoa paremmin. Kunnan taloudessa on ollut haasteita mutta silti kunta on pystynyt huolehtimaan peruspalveluistaan hyvin ja palveluita on myös kehitetty. Siilinjärvi on kuitenkin osa laajempaa kokonaisuutta eikä pysty välttymään yhteiskunnallisilta ja jopa globaaleilta ilmiöiltä, jotka haastavat hyvinvointia. Väestön ikääntyminen ja työikäisten osuuden pienentyminen ovat väestörakenteen suurin haaste tulevaisuudessa myös Siilinjärvellä.

Nuoret ja erityisesti nuoret naiset kokevat ahdistuneisuutta ja mielenterveyden haasteita. Ilmiö toistuu samanlaisena koko valtakunnassa ja muuallakin läntisessä maailmassa. Työikäiset ovat uupuneita ja käyttävät paljon mielenterveysperusteisia terveydenhuollon palveluita. Myös elämäntavoissa on monin paikoin korjaamisen varaa. Lapsilla ja lapsiperheillä korostuvat ääri-ilmiöt. Osalla menee todella hyvin ja osalla on elämässään paljon vastoinkäymisiä. Keskimäärin hyvin pärjäävien lasten ja perheiden osuus pienenee eli sosioekonomiset erot kasvavat. Usko demokraattiseen päätöksentekoon horjuu, mikä sekin on globaalisti havaittava ilmiö. Silti laajoihinkin ilmiöihin on pyrittävä vaikuttamaan myös lähellä ihmisten arkea.

Kuluneella valtuustokaudella on eletty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta muutoksen aikaa. Valtuustokauden alussa elettiin vielä vahvasti koronan otteessa ja etenkin ikäihmisten liikkuminen kodin ulkopuolella oli vähäistä. Hyvinvointialueen aloittaminen on muuttanut hyvinvoinnin edistämisen rakenteita sekä palvelujärjestelmää. Yhteistyön käynnistäminen hyvinvointialueen kanssa on ollut osittain vaikeaa mutta mukana on myös onnistumisia.

Valtuustokaudella 2021–2025 on tehty paljon toimia kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Toimenpiteet ja niiden edistyminen on raportoitu liitteessä 1. Vaikka paljon on saatu aikaa, on myös asioita, jotka vaativat huomiota myös tulevalla valtuustokaudella. Erityisesti mielenterveyden edistäminen on sellainen yhteiskunnallinen ongelma, jota ei ole saatu ratkaistua ja joka ei ratkea ilman yhteistyötä. Mielenterveystalkoisiin kaivataan mukaan kunnan ja hyvinvointialueen lisäksi myös seurakunnat, järjestöt ja muut toimijat. Yhteistyön vahvistamista tarvitaan myös tulevalla valtuustokaudella.

2. Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen Siilinjärvellä

Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen on kaikkien politiikkalohkojen yhteistä, eri väestöryhmien voimavaroja vahvistavaa tukea ja toimintaa, jonka avulla korjataan elinoloja ja muita rakenteellisia puutteita, sekä tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hallita terveyttään ja hyvinvointiaan. Kunnan tehtävänä on seurata asukaidensa hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä eri väestöryhmissä. Tätä tietoa käytetään apuna strategisten tavoitteiden asettamisessa. Tavoitteiden toteutumista edistetään niihin sopivilla toimenpiteillä, joita seurataan ja joista raportoidaan valtuustolle vuosittain.

Hyvinvoinnin edistämisen pitää olla laaja-alaista kaikkia kunnan palveluita koskettavaa toimintaa. Kuntaliitto on määritellyt hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kunnissa seuraavasti: "Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa on hyvinvointia ja terveyttä tukevaa ja edistävää laaja-alaista yhteistyössä tehtävää kuntien toimintaa, jossa oman työn lisäksi hyödynnetään laajasti eri toimijoiden osaamista tuke-
massa asukkaiden hyvinvointia. Myös asukkailla on oma roolinsa hyvinvoinnin edellytysten hyödyntämisessä." Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä on Siilinjärvellä aiemmin koordinoitu sote-palvelualueelta mutta jo ennen sote-uudistusta vuonna 2021 hyvinvointikoordinaattori siirrettiin hallintorakenteessa hallinnon ja kehittämisen tulosalueelle. Näin on tehty paremmin näkyväksi sitä, että hyvinvoinnin edistäminen on kaikkien palvelualueiden tehtävä.

Kuvassa 1 on Kuntaliiton laatima kuvituskuva siitä, mitä hyvinvoinnin edistämisen tehtäviä kuntaan jäi hyvinvointialueiden aloittamisen jälkeen. Kuva havainnollistaa hyvin, kuinka laaja-alaista hyvinvoinnin edistäminen on, ja miksi päävastuu asukkaiden hyvinvoinnin edistämisestä on edelleen kunnilla.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö kunnassa

Kuva 1. Monialainen hyvinvoinnin edistäminen kunnassa

2.1 Hyvinvoinnin edistäminen strategiassa

Siilinjärven strategiassa on kolme tavoitetta Ketterä kehittäjä, Hyvinvoiva arki ja Elinvoimainen ympäristö. Hyvinvoiva arki pitää sisällään

- Hyvän arjen turvaaminen vauvasta vaariin
- Mielenhyvinvoinnin edistäminen
- Terveiden ja turvallisuuden edistäminen
- Ennaltaehkäisyyn panostaminen
- Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

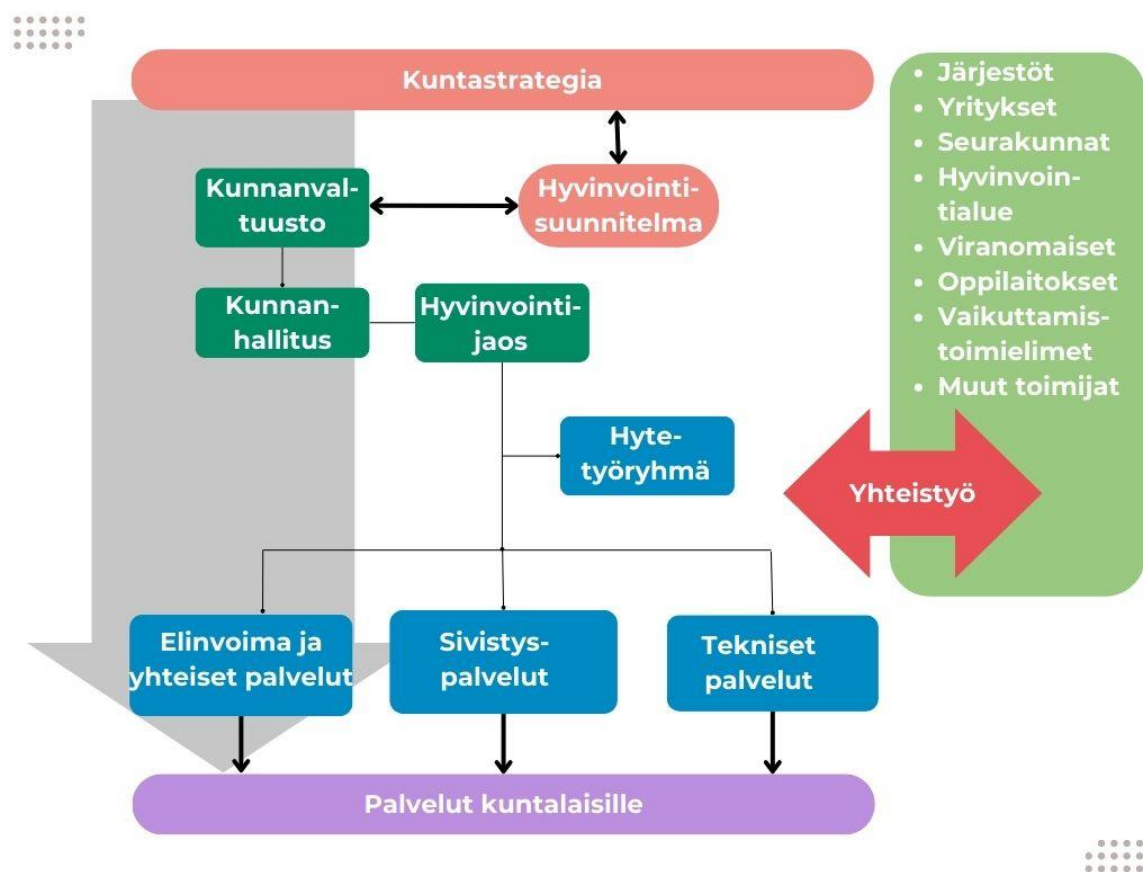
Strategisista tavoitteista johdetaan palvelualuekohtaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin hyvinvoinnin edistäminen on läpileikkaavana kaikkien palvelualueiden toimenpiteissä. Hyvinvoinnin edistämisen nostaminen strategiatasolle on tärkeää, koska strategia ylimpänä ohjaa kaikkea kunnan toimintaa. Jatkossa on tärkeää myös saada rytmitettyä strategian ja hyvinvointisuunnitelman laatiminen niin, että ne tukevat paremmin toisiaan. Hyvinvointikertomus ohjaa strategiaan nostettavia tavoitteita ja ne taas ohjaavat hyvinvointisuunnitelman laatimista (kuva 2).

Strategiasta johdetut tavoitteet määritellään talousarviossa ja niille varataan rahoitus tulosalueiden käyttötaloussuunnitelmiin. Onkin perusteltua käsitellä hyvinvointisuunnitelmia ja -raportteja sekä talouden suunnitelmia samanaikaisesti, jotta hyvinvointitavoitteet tulevat huomioiduiksi myös talouden suunnittelussa ja hyvinvointiin käytetyt taloudelliset panostukset tulevat näkyviksi.

Strategiasta johdetut hyvinvoinnin edistämisen tavoitteiden edistyminen on raportoitu ja arvioitu vuosittain tilinpäätöskertomuksessa. Jatkossa on tarpeen miettiä hyvinvointisuunnitelman ja strategiasta johdettujen talousarvioon kirjattujen hyvinvoinnin edistämisen tavoitteiden yhdenmukaistamista. Tämä mahdollistaisi myös seurannan, raportoinnin ja arvioinnin yhdenmukaistamisen.

2.2 Hyvinvointityön johtamisen rakenteet

Siilinjärvellä hyvinvointityön rakenteet on esitetty kuvassa 2. Valtuusto vastaa strategisella tasolla hyvinvoinnin edistämisen tavoitteista. Kunnanhallituksen alainen hyvinvointijaos aloitti toimintansa vuonna 2023 ja sen tehtävänä on koordinoida hyvinvoinnin edistämisen toimia kunnassa. Hyvinvointijaos koordinoi hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman laatimista kerran valtuustokaudessa ja lisäksi se huolehtii siitä, että hyvinvoinnin edistämisen suunniteltujen toimenpiteiden etenemisestä raportoidaan valtuustolle vuosittain. Hyvinvointijaos myös ohjaa palvelualueita hyvinvoinninedistämisen toimissa.

Kuva 2. Siilinjärven kunnan hyvinvoinnin edistämisen rakenteet

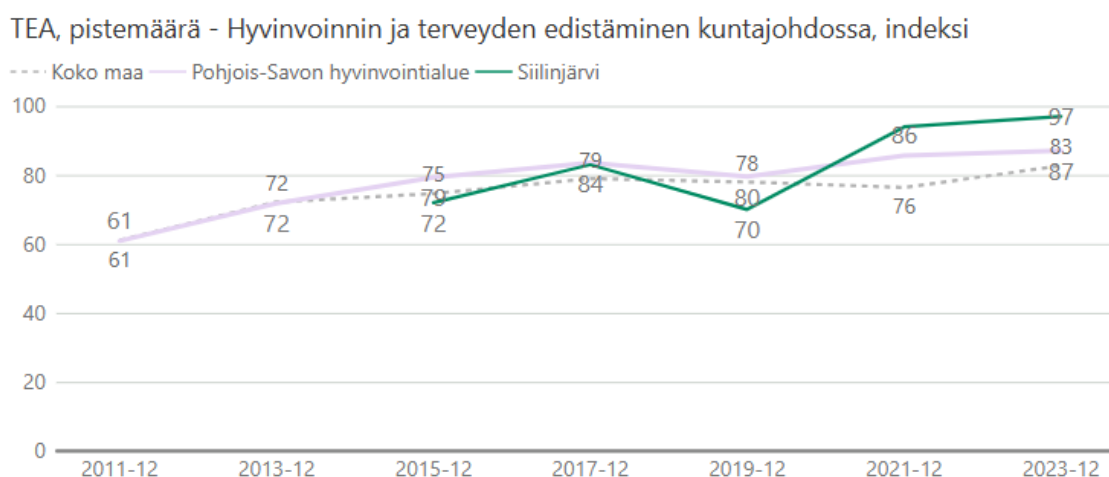
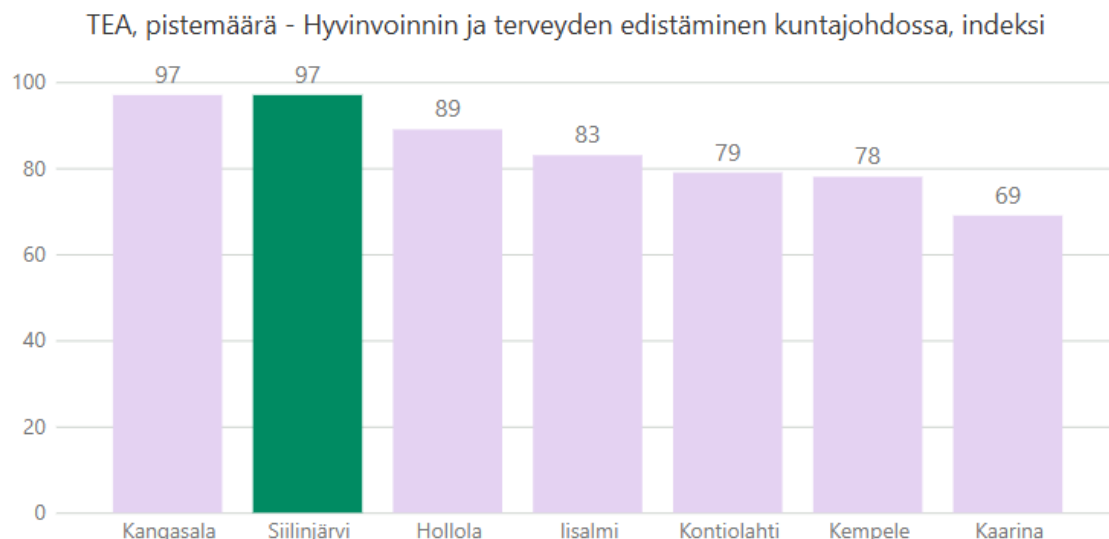
Hyte-työryhmän tehtävänä on viedä strategiassa ja hyvinvoinnin suunnitelmissa määritellyt hyvinvointia edistävät toimenpiteet palvelualueille käytännön toimiksi. Lisäksi hyte-työryhmän vastuulla on vuosiraporttien ja hyvinvointikertomuksen laatiminen ja

hyvinvoinnin edistämisen seurantatiedon keruu ja niiden jakaminen muille monialaisen työryhmän jäsenille. Hyte-työryhmä myös seuraa ajantasaisesti saatavilla olevaa indikaattoriperusteista hyvinvointitietoa sekä jakaa keskenään laadullista tietoa, jota asiantuntijoille muodostuu omissa verkostoissaan. Työryhmä käy myös eri asiantuntijoiden välistä yhteistä keskustelua havaittujen ilmiöiden syistä ja seurauksista ja pitää yllä tilannekuvaa hyvinvoinnin tilasta kunnan eri väestöryhmissä. Taulukkoon 1 on lisätty hyte-työryhmän jäsenet.

Taulukko 1. Hyte-työryhmän kokoonpano Siilinjärvellä.

ehkäisevän päihdetyön koordinaattori	nuoriso- ja kulttuuritoimenjohtaja
elinkeinopäällikkö	ruoka- ja puhtauspalvelujohtaja
hyvinvointikoordinaattori (sihteeri ja koolle kutsuja)	sivistysjohtaja
kaavoituspäällikkö	tekninen johtaja
kansalaisopiston rehtori	työllisyyskoordinaattori
kirjastotoimenjohtaja	varhaiskasvatusjohtaja
liikuntatoimenjohtaja	ympäristöterveysjohtaja
maahanmuuttokoordinaattori	(hyvinvointialueen edustus)

TEAvisari kuvaa kunnan terveydenedistämisasiivisuutta eli toimintaa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEAvisaria tarkastellaan kuntajohdon, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, liikunnan ja kulttuurin sektoreilla. Valtakunnallisesti mukana on myös ammatillinen koulutus, mutta sitä ei Siilinjärvellä mitata, koska kunta ei toimi ammatillisen opetuksen järjestäjänä. Siilinjärvellä parhaimmat pisteet tulevat kuntajohdon kyselystä 97/100 pistettä (kuva 3). Hyvinvoinnin edistämiseksi on selkeät rakenteet, toimintamallit ja siihen on varattu henkilöresurssi. Heikoimmat pisteet saadaan perusopetuksesta ja kulttuurista (69 ja 70). Perusopetuksen osalta kehitettävää on huoltajien vaikutusmahdollisuuksissa (27/100), kouluruokailun ajankohdassa (38/100) ja opettajamitoituksessa (18/100). Kulttuurin osalta kehitettävää on kulttuurihyvinvoinnin koordinaatiossa (0/100), taiteen edistämisessä rakennusprojekteissa (0/100), hyvinvointialueyhteistyössä (0/100) sekä kulttuuripoliittisten ohjelmien käsittelyssä johtoryhmässä (12/100).

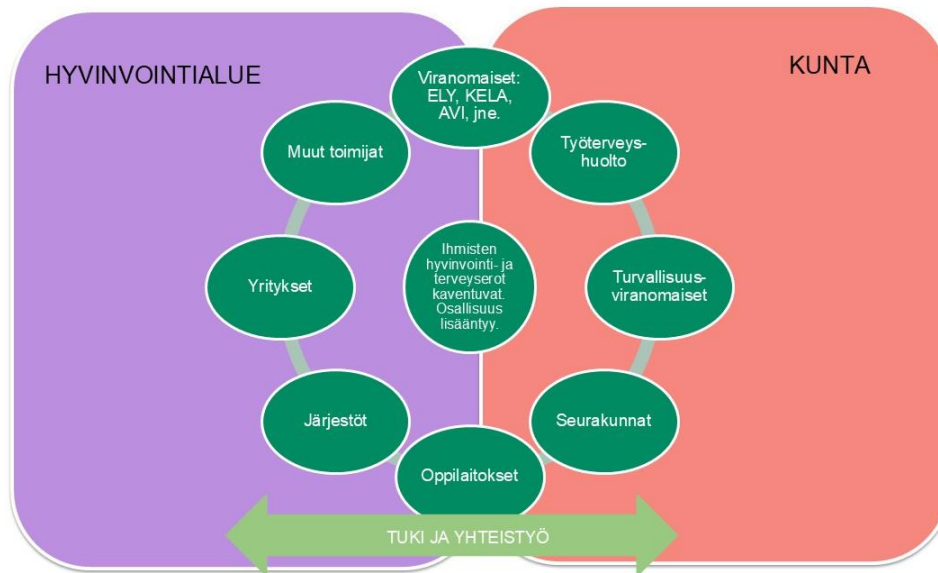
Kuva 3. Terveyden edistämisen aktiivisuus kuntajohdossa pistemäärä Siilinjärvellä ja vertailukunnissa 2023 sekä pisteiden kehitys Siilinjärvellä, Pohjois-Savossa ja koko maassa 2011–2023 (THL).

3. Sote-uudistuksen vaikutukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen

Sote-uudistus siirsi sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut kuntien vastuulta hyvinvointialueiden järjestettäväksi vuoden 2023 alusta. Samalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen päävastuu jäi kuitenkin kuntaan. Tämä on kirjattu lakiin sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä.

Hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kuntien lisäksi myös hyvinvointialueiden vastuulle ja kuntien sekä hyvinvointialueiden on toimittava yhteistyössä. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä pykälässä kuusi on kirjattu kuntien osalta seuraavasti: ”Tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteisteistyötä hyvinvointialueen

kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan sekä tehtävä yhteistyötä alueella toimivien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.” Sote-laki velvoittaa myös hyvinvointialueet yhteistyöhön kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Keskiössä on hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen sekä osallisuuden lisääntyminen (kuva 4).

Kuva 4. Havainnekuva kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Kun hyvinvointialueet aloittivat, siirtyivät kunnan palveluksessa olleet sote-alan työntekijät hyvinvointialueen palvelukseen. Monet toimivat yhteistyön käytänteet on pitänyt luoda uudelleen, kun tutut yhteistyökumppanit ovat muuttuvien tehtäväkuvien myötä vaihtuneet uusiin. Joissakin palveluissa, kuten nuorten palveluissa on paljon toimivaa yhteistyötä, mikä näkyy etenkin opiskeluhuollossa. Edelleen kuitenkin osa vastinpareista on löytymättä ja kunnan koolle kutsumiin monialaisiin työryhmiin on osittain vaikeuksia saada hyvinvointialueen edustusta. Sen sijaan hyvinvointialue koordinoi useita maakunnallisia hyvinvoinnin edistämisen työryhmiä, joihin kunnan edustus on ollut aktiivista. Yhteistyö pitää saada yhtä sujuvaksi kaikilla palvelutuotannon tasoilla.

Järjestöjen toiminnan tukeminen on lakisääteisesti sekä kunnan että hyvinvointialueen vastuulla. Hyvinvointialue avustaa alueen sote-järjestöjä tietyin reunaehdoin. Yleistöimintaan avustusta voi hyvinvointialueelta saada, jos järjestö toimii useamman kunnan alueella hyvinvointialueen sisällä. Monille pienille paikallisille järjestöille tämä on esteenä avustuksen saamiselle. Siilinjärven kunta otti vuonna 2023 käyttöön hyvinvointiavustuksen uutena avustusmuotona. Tällä pyritään tukemaan Siilinjärven alueella toimivien sote-järjestöjen toimintaedellytyksiä.

Kuntien tuottamissa sote-palveluissa on ollut vaihtelevia käytäntöjä. Hyvinvointialue on toimintansa alkuaikana yhdenmukaistanut palvelujärjestelmänsä, jolloin osalle kunnista tämä on näyttäytynyt palveluiden heikentymisenä ja osalle parantumisena. Esimerkiksi erikoistason hoitoa kuten ravitsemusterapiaa saa nyt jokaisessa kunnassa, kun aiemmin sen saatavuus on ollut kunnan oman harkinnan varassa. Siilinjärvellä erityisesti hammashoidon aikuisten kutsujärjestelmän lakkauttaminen sekä Vuorelan perusterveydenhuollon yksikön lakkauttaminen on koettu heikennyksinä palvelutarjontaan.

Palveluiden saatavuuden haasteet terveydenhuollossa on näyttäytyneet erityisesti vieraskielisten osalta. Palveluihin hakeutuminen vaatii kielitaitoa, eikä esimerkiksi ukrainalaisten suureen määrään ole varauduttu palveluita suunniteltaessa. Myös sähköisessä asiointissa tulisi olla mahdollisuus eri kieliversioihin, jotta palvelut ja niiden saatavuus olisivat tasavertaisia kaikille asiakkaille.

Hyvinvointialueiden alittamisen jälkeen ovat ihmisten kokemukset palveluiden saatavuudesta heikentyneet ja nekin, jotka eivät ole palveluita tarvinneet pelkäävät jäävänsä tarpeen vaatiessa niistä paitsi. Tämä käy ilmi kokemuksellisesta hyvinvointikyselystä, joka toteutettiin syksyllä 2024. Sote-palveluiden epävarma saatavuus tai huono asiakaskokemus sote-palveluissa olivat suurin yksittäinen, ihmisten nimeämä hyvinvointia heikentävä tekijä Siilinjärvellä.

4. HYTE-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä on haluttu varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Myös hyvinvointialueille on oma HYTE-kertoimeen perustuva valtionosuuden lisä osa, jota aletaan maksaa vuodesta 2026 alkaen. Osittain kertoimeen vaikuttavat indikaattorit ovat kunnilla ja hyvinvointialueilla samat. Tällä halutaan ohjata kunnat ja hyvinvointialueet tekemään yhteistyötä saman tavoitteen eteen.

HYTE-kertoimen laskemiseen käytetään kahden tyyppisiä indikaattoreita: prosessi-indikaattoreita, jotka kuvaavat hyvinvoinnin edistämiseksi tehtävää toimintaa sekä tulosindikaattoreita, jotka kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla (kuva 5).

Kuva 5. Kuntien HYTE-kertoimeen vaikuttavat indikaattorit (THL).

4.1 Prosessi-indikaattorit

Toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit (15 kpl) mittaavat nykytilannetta. Niillä haetaan vastausta kysymykseen "Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on".

Toimintaa kuvaavat indikaattorit:

1. peruskoulut (4 yksittäistä indikaattoria)
2. liikunta (5 yksittäistä indikaattoria)
3. kuntajohto (5 yksittäistä indikaattoria)
4. kulttuuri (1 yksittäinen indikaattori)

Prosessi-indikaattoreita on määrällisesti paljon enemmän kuin tulosindikaattoreita. Tällä pyritään siihen, että toimintaa voidaan arvioida mahdollisimman laajasti. Laaja-alaisella otannalla halutaan myös välttää osaoptimointia eli toiminnan suuntaamista vain niihin asioihin, joita HYTE-kertoimessa mitataan. Nyt valitut indikaattorit mittaavat laajasti tekemisiä aina johtamisesta, seurannasta ja arvioinnista, resursseista ja kuntalaisten osallisuuden edistämisestä käytännön tekemisiin. Tärkeää on myös työn pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus. Prosessi-indikaattorit kerätään THL:n TEA-viisari tiedonkeruista, jotka ovat kuntien tekemiä itsearviointeja.

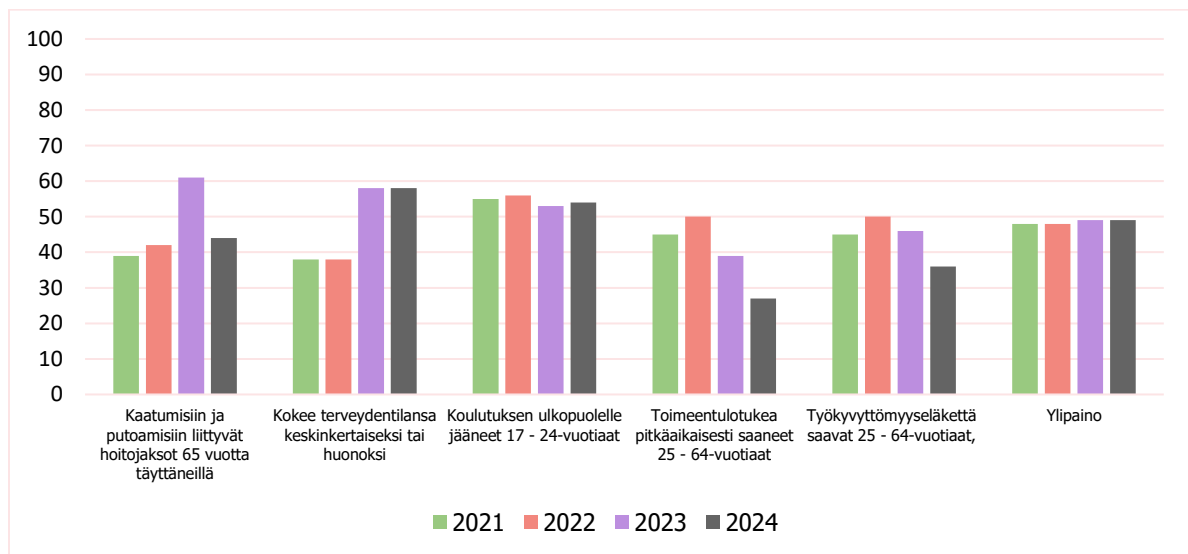
4.2 Tulosindikaattorit

Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Niiden avulla mitataan muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta.

Laskennassa etsitään jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien pienin erotus ja suurin erotus. Suurin erotus kuvaa parasta positiivista kehitystä. Kuntakohtaiset pistemäärät skaalataan edellä mainittujen minimien ja maksimien avulla.

Suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitettavissa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Skaalauksen ansiosta pistemäärät ovat vertailukelpoisia eri indikaattoreiden välillä. Lisäksi jo pienellä parannuksella kunta voi saada hyviä pistemääriä, jos muutos on hyvä kaikkien muiden kuntien tilanteeseen verrattuna.

Siilinjärven osalta skaalatun hyte-kertoimen tulokset ovat joko heikentyneet tai pysyneet samana lukuun ottamatta indikaattoria ”Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista”, joka on parantunut (kuva 6). Esimerkiksi kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot ovat vähentyneet, mutta muutos suhteessa muihin kuntiin on ollut maltillisempaa, joten skaalattu tulos on heikentynyt vuodesta 2023 vuoteen 2024.

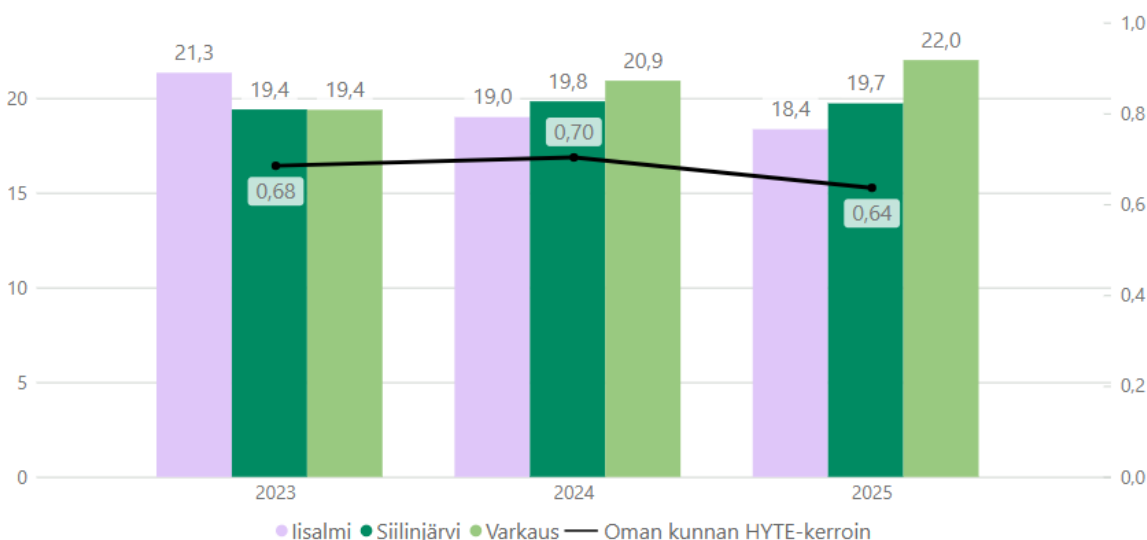

Kuva 6. HYTE-kertoimen tulosindikaattoreiden skaalatun tuloksen kehittyminen Siilinjärvellä 2021–2024.

4.3 HYTE-kertoimen suuruus Siilinjärvellä

Siilinjärven HYTE-kerroin on pienentynyt vuodesta 2024 vuoteen 2025. Koska HYTE-kertoimeen perustuva valtionosuus on aina verrannollinen muihin Suomen kuntiin, ei

asukaskohtainen rahoitus ole juuri muuttunut vuodesta 2023 vuoteen 2025 (kuva 7), vaikka hyte-kertoimessa on ollut pientä vaihtelua.

Kuva 7. HYTE-kertoimeen perustava rahoitus, €/asukas.

Vertailukuntiin nähden Siilinjärven kunnan HYTE-kerroin on samalla tasolla kuin muilla kunnilla (taulukko 2). Vain Kontiolahti on selvästi Siilinjärveä edellä ja sen asukaskohtainen valtionosuus vuonna 2025 on 22,10 €, kun Siilinjärvellä vastaava luku on 19,70 €.

Taulukko 2. HYTE-kertoimen ja valtionosuuden suuruus Siilinjärvellä ja vertailukunnissa vuonna 2025.

Kunta	Asukasluku	Kunnan HYTE-kerroin	Valtionosuus, €
Kontiolahti	15136	0,71	334 531,36
Kaarina	36339	0,67	750 656,64
Kangasala	33473	0,66	679 699,29
Kempele	19514	0,64	386 662,13
Siilinjärvi	21290	0,64	419 913,88
Hollola	22885	0,63	446 825,77
Iisalmi	20618	0,59	378 458,43

5. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden arviointia

Siilinjärven kunnan hyvinvointisuunnitelmassa 2021–2025 on kolme painopistettä, jotka jakautuvat kuuteen tavoitteeseen. Suunnitelman tavoitteet koskettavat kaikkia

kuntalaisia. Niiden toteuttamiseksi on määritetty toimenpiteitä, joissa huomioidaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät. Suunnitelman läpileikkaavana teemana on mielenhyvinvoinnin edistäminen (kuva 8). Seuraavissa luvuissa käydään läpi tavoitteiden toteutuminen pääpiirteissään. Jokaiselle tavoitteelle asetettujen toimenpiteiden tarkempaa toteutumista voi tarkastella liitteessä 1.

Kuva 8. Siilinjärven hyvinvoinnin painopisteet ja tavoitteet 2021–2025.

5.1 Mahdollisuus mielekkääseen arkeen

Kuntalaiset kokevat olevansa osa yhteisöjä

Tapaamo-hanketoiminta tarjosi uuden kohtaamis- ja kokoontumispaikan kuntalaisille ja järjestötoimijoille. Hankkeen päätyttyä Tapaamo-tila on säilynyt järjestöjen kokoontumispaikkana. Tällä on ollut iso merkitys yhdistyksille, koska maksuttomat kokoontumistilat ovat kunnassa vähentyneet. Yhtenä tekijänä tässä on ollut kunnantalon sulkeminen. Tapaamo-tila on niin aktiivisella käytöllä, että kaikki halukkaat eivät sitä saa varattua. Siksi maksuttomille tai hyvin edullisille kokoontumistiloille olisikin kova tarve.

Järjestö- ja toimijafoorumi (JTF) on kokoontunut säännöllisesti 3–4 krt/vuosi. Sen tarkoituksena on koota yhteen 3. sektorin toimijoita ja vahvistaa heidän keskinäistä yhteistyötään ja tiedon kulkua. JTF:n tarkoituksena on myös motivoida ja vahvistaa järjestötoimijoita tärkeässä vapaaehtoistyössään. Kulttuuri-, sote- ja eläkeläisyhdistykset ovat osallistuneet JTF:lle aktiivisesti, kun taas liikunta- ja nuorisojärjestöjen osallistuminen on vähäisempää. JTF:lle osallistuu joka kerta myös kunnan edustus. Lisäksi liikuntatoimi on pitänyt liikuntaseuroille kohdennettuja järjestöpalavereita.

Vuonna 2023 kunnassa otettiin käyttöön uutena avustusmuotona hyvinvointiavustus. Sillä on haluttu turvata erityisesti sote-järjestöjen toiminnan tukeminen hyvinvointialueen aloittamisen jälkeen. Järjestöt ovat löytäneet uuden rahoituskanavan hyvin. Lisäksi 2024 järjestöjen ja kunnan välisen viestinnän vahvistamiseksi aloitettiin järjestöuutiskirjeen julkaisu 4–6 kertaa vuodessa. Uutiskirje on kaikkien halukkaiden tilattavissa kunnan verkkosivujen kautta.

Voimavarat itsestä ja läheisistä huolehtimiseen

Liikuntapalveluissa on järjestetty Voimaa Vanhuuteen toimintamallin mukaista teho-kuntosalitoimintaa seniorien toimintakyvyn ylläpidon tueksi. Tämä on lisäpalvelu, jota on tarjottu liikuntapalveluiden muiden ikäihmisten liikkumista edistävien palveluiden lisäksi. Näitä ovat eläkeläisten liikuntakortti, eläkeläisten maksuttomat liikuntaryhmät sekä liikuntaan ja hyvinvointiin liittyvät tapahtumat ja tietoiskut.

Varhaiskasvatuksessa on 1.1.2024 alkaen toiminut kaksi varhaiskasvatuksen perheohjaajaa, joiden tehtäväkuvaan kuuluu erilaisten perhearjen pulmien ratkominen yhdessä perheiden kanssa, joko kotikäyntien yhteydessä tai tapaamisissa päiväkodeilla. Työ on ennaltaehkäisevää matalankynnyksen palvelua. Vuonna 2024 perheohjaajien asiakkaina oli 66 perhettä ja he järjestivät vuonna 2024 kolme perhetapahtumaa. Lisäksi heillä on joka toinen kuukausi verkkovanhempainilta vaihtelevilla aiheilla.

Päihdetilannekyselyissä (v. 2023 ja 2025) nousi esille, että vanhemmat tarvitsevat tietoa ja vanhemmuuteen tukea. Vanhempien huolenpito lapsista, kiinnostus ja välittäminen, sekä riittävä valvonta pitäisi toteutua kaikkien lasten ja nuorten kohdalla. Nuorten ongelmien juurisyiden selvittäminen ja niihin vaikuttaminen on ensisijaisen tärkeää. Siilinjärvellä on aloitettu valtuustokauden aikana kuntakohtainen vanhempaintoiminta-malli, jossa tehdään yhteistyötä vanhempainyhdistysten kanssa. Toiminnassa kunnan yhteyshenkilönä on ehkäisevän päihdetyön koordinaattori. 2024 järjestettiin Kasurilan koululla tämän yhteistyön tuloksena vanhempainilta 5–6 lk. sekä yläkoululaisten huoltajille, johon osallistui 114 huoltajaa.

Ruokakasvatus sekä varhaiskasvatuksessa että kouluissa tukee lapsen tervettä kasvua ja ruokasuhdetta. Siilinjärvellä ruokakasvatusta on etenkin varhaiskasvatuksessa edistetty erilaisten hankkeiden avulla. Kuluneella valtuustokaudella perustettiin ruokakasvatustyöryhmät sekä varhaiskasvatukseen että opetukseen. Tarkoituksena on näiden ryhmien avulla välittää hyviä toimintamalleja varhaiskasvatuksen ja koulujen arkeen.

Siilin Nuoret -hankkeessa edistettiin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien 16–29-v. nuorten työllisyyttä ja kiinnittymistä tukitoimiin ja heille suunnattuihin

palvelupolkuihin. Siilinjärvellä syrjäytymisriskissä olevien 17–24-vuotiaiden osuus koko ikäryhmästä on 20,3 % (koko maa 16,7 %). Hankkeella pyrittiin vaikuttamaan siihen, että syrjäytymisriskissä olevat saadaan heille mielekkään toiminnan piiriin. Hanke täydensi kuntakokeilua sekä kunnan palveluita ja rakensi osaltaan saman katon alla toimivaa matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelua (233 yhteydenottoa), johon pystyi tulemaan ilman ajanvarausta. 81 nuorta kiinnittyi valmennukseen ja heistä 50 % opiskelu- tai työelämään. Hankkeen aikana ryhmävalmennuksiin osallistui 55 nuorta. Ohjaus- ja neuvontapalvelujen koordinoimiin 13 eri informaatiotilaisuuteen osallistui yhteensä 1162 henkilöä. Hankkeen jälkeen Vamos jatkaa Siilinjärvellä startti- ja yksilövalmennusta.

5.2 Hyvinvointia ja osallisuutta tukevat palvelut

Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

Lasten osallisuuden vahvistamiseen on panostettu useammalla toimenpiteellä. Vuonna 2022 aloitettiin lapsiparlamenttitoiminta. Lapsiparlamentti on vaikuttamistoimielin mutta se ei ole lakisääteinen kuten vanhus- ja vammaisneuvosto tai nuorisovaltuusto. Lapsiparlamentti kokoontuu kerran vuodessa teemoitettuun tapaamiseen, jossa mukana on myös kunnan viranhaltijoita ja kuntapäättäjiä. Lapsia osallistettiin päätöksentekoon myös Lasten vaaleissa, jotka järjestettiin yhteistyössä ”Lapset on tärkeitä” -hankkeen kanssa. Lasten kuuleminen ja osallisuus olivat etusijalle lastenvaalien äänestystuloksen ja erikseen perustetun lasten työryhmän kanssa toteutetun Torisport, Hyppii ja Pomppii tapahtuman toteuttamisessa. Vuoden 2024 presidentinvaalit toimivat alustana lastenvaaleille. Tämä toimintamalli jää toivottavasti elämään myös tulevaisuudessa vaalien yhteydessä.

Vuonna 2023 Siilinjärvellä järjestettiin ensimmäisen kerran osallistuva budjetointi. Siihen oli varattu 40 000 € ja lisäksi 10 000 € lasten omaan osallistuvaan budjetointiin. Osallistuva budjetointi on toimintatapa, jossa kuntalaiset saavat ehdottaa ja äänestää, miten osa julkisista varoista käytetään. Tavoitteena on lisätä asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia, osallisuutta ja vuorovaikutusta päätöksenteossa. Osallistuvaa budjetointia edelsi kunnan osallistuminen SitraLab muutosohjelmaan, jossa prosessia kehitettiin ja hankittiin digitaalinen osallisuusalusta.

Kuntalaisille tehtiin kunnan kulttuuripalveluja koskevat kyselyt vuosina –21 ja –23. Kyselyt laadittiin yhteistyössä kirjaston, kansalaisopiston ja yleisten kulttuuripalvelujen kesken. Vastauksia on hyödynnetty kulttuuripalvelujen kehittämisessä resurssien mahdollistamissa rajoissa. Kuntalaisten toiveissa ovat etenkin lapsille ja lapsiperheille suunnatut ilmaistapahtumat ja konsertit. Kirjastopalvelut olivat kokonaisuudessaan kunnan kulttuuripalvelujen kärkisijalla.

Rakenteet ja palvelut tukevat hyvinvointia

Maahanmuuttopalvelut Siilinjärvellä tarjoavat lakisääteisesti maahanmuuttajille ohjausta ja neuvontaa matalalla kynnyksellä, maassaolon syytä tai sen kestosta riippumatta. Viranomaiset ohjaavat ja neuvovat asiakkaita oikeiden palveluiden piiriin ja tekevät tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden ja verkostojen kanssa kotoutumisen edistämiseksi. Palvelupaikat sijaitsevat Siilinjärven keskustan palveluiden läheisyydessä, kirjaston alakerrassa Tapaamon tiloissa ja KELAN tiloissa, joissa on ajateltu keskeistä sijaintia ja palvelujen saavutettavuutta. Ukrainalaisista 130 on hakenut kotikuntaa 1.1.2025 mennessä ja vuoden 2024 aikana maahanmuuttopalveluissa oli reilu 1000 asiakaskontaktia/palvelutilannetta (keskimäärin 100/kk).

Ahmon ja Siilinlahden kouluprojekteja viedään läpi yhtäaikaaisesti. Molemmista tavoitteena on rakentaa nykytietämyksen valossa parhaiten oppilaiden ja henkilökunnan terveyttä ja turvallisuutta sekä oppimista tukevat tilat. Lisäksi tiloista tehdään mahdollisimman monikäyttöisiä, jotta ne olisivat kuntalaisten aktiivisessa käytössä, myös koulutyön ulkopuolella. Koulujen rakentamisessa kestävä kehitys on otettu mahdollisimman pitkälle huomioon. Myös Siilinkosken uusi päiväkotitoiminta valmistui kesällä 2024 samoilla periaatteilla.

Kunnan monet toiminnot edistävät kuntalaisten kokonaishyvinvointia. Vapaa-ajanpalvelujen ja järjestötoimijoiden välisen yhteistyön kautta moni kuntalainen myös pääsee osallistumaan matalan kynnyksen toimintoihin, harrastamaan ja kokemaan osallisuutta erilaisissa yhdistyksissä ja vapaaehtoistoiminnoissa. Iltatorit, perheiden liikuntasunnuntait, ikääntyneiden liikuntatapahtumat ja monet muut yhteistyöt kunnan ja järjestöjen välillä ovat tukeneet kuntalaisten hyvinvointia.

Uutena hyvinvointia edistävänä palveluna kunta aloitti maksuttoman liikuntaneuvonnan työikäisille. Liikuntaneuvonta on noin vuoden kestävää yksilö tai ryhmävalmennus, jossa otetaan elintavat ja arki huomioon kokonaisuutena pyritään etsimään parhaiten asiakkaan tarpeita ja voimavaroja palvelevia ratkaisuja elintapojen kohentamiseen. Palvelu on ollut suosittu ja asiakkaita on ohjaukseen tulossa enemmän, kuin mihin resurssit riittävät.

Siilinjärveläisille toimijoille ja yhdistyksille jaetaan vuosittain hyvinvointijaoksen kautta nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntatoimen avustuksia yhteensä n. 76 000 euroa. Alle 18-vuotiaiden harrastustilamaksuja ei peritä ja siilinjärveläisten aikuisryhmien ja -toimijoiden tilavuokrat ovat myös hyvin edullisia maakunnan tasoon verrattuna. Kylätoimijoille ja hyvinvointia edistävälle paikallisille toimijoille jaetaan myös erikseen

avustuksia yhteensä n. 30 000 euroa. Toimijoille on pyritty tarjoamaan myös koulutuksia ja ohjausta järjestökentän yhteistyön ja toimijuuden vahvistamiseksi.

Oppilaan ja opiskelijan hyvinvoinnin turvaaminen on hyvän opetuksen lähtökohta. Koulussa oppilaan hyvinvoinnin tukena ovat oppimisen ja koulunkäynnin tuki, yhteisöllinen ja yksilöllinen opiskeluhoito, johon linkittyvät terveydenhoito sekä koulu-psykologien ja -kuraattoreiden palvelut. Kiusaamisen vastainen toiminta ja kiusaamiseen puuttuminen ovat koulun arkea ja niitä toteutetaan niihin suunnitelluilla toimintamalleilla. Käytössä on myös toimintamalli oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseksi ja suunnitelmalliseksi seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Toimintamalli perustuu ajatukseen, jossa korostuu se, että yhteisöllisyyden lisäämisen kautta poissaolot vähenevät.

Koulunuorisotyön sekä Nuoret pystyy –hankkeet tukivat osaltaan nuorten kasvua ja kehitystä ja ohjautumista oikea-aikaisiin palveluihin. Kouluissa ja II-asteen oppilaitoksissa tehtävää kohtaavaa nuorisotyötä pyritään edelleen kehittämään. Tätä toteuttamaan aloitti huhtikuussa –24 Pohjois-Savon hyvinvointialueen koordinoima Wörtti-hanke, jossa Siilinjärvi/nuorisotoimi on osatoteuttajana Sakkyn sekä Kuopion nuorisopalveluiden kanssa.

Koulun perustehtäviin kuuluu vahvistaa lasten ja nuorten vaikuttamistaitoja ja kasvattaa ymmärrystä osallisuuden merkityksestä. Kouluissa osallisuus on läsnä arjen pieninä toimintamalleina, kuten myös rakenteissa (esim. oppilaskunnat, tukioppilas-toiminta, lapsiparlamentti).

Siilinjärven kunnassa on ollut käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma vuodesta 2017. Sitä on päivitetty vähitellen vuosien varrella ja vuonna 2024 suunnitelma käytiin läpi perusteellisesti. Kulttuurikasvatussuunnitelman tehtävänä on tukea perusopetuksen kulttuurikasvatusta ja sen tavoitteena on tarjota siilinjärveläisille lapsille ja nuorille tasapuolinen mahdollisuus kotikunnan ja lähialueen kulttuurikohteisiin tutustumiseen ja kulttuuristen taitojen oppimiseen. Vuosittain kulttuurikasvatussuunnitelmaan kirjattut toimenpiteet tavoittavat n. 3000–3700 peruskoululaista. Kulttuurikasvatussuunnitelma on helposti luettavissa kulttuuripalvelujen verkkosivulla.

5.3 Hyvinvointia tukeva ja kestävä elinympäristö

Mahdollisuus kulttuuriin ja oman näköisen vapaa-ajan viettämiseen

Kuntalaisille tehdyssä Kulttuurikyselyssä (2023) tärkeimmäksi kulttuuripalvelukseksi nousi kirjasto ja sen palvelutarjonta koettiin suurimmaksi osaksi riittäväksi. Kirjaston palvelutarjontaa on kehitetty lisäämällä ja kehittämällä erityisesti digitaalisia palveluja mm. Siilinjärvi-sovelluksen avulla. Erilaiset tapahtumat (mm. kulttuuri- ja lasten tapahtumat) koetaan tärkeiksi ja niihin osallistutaan aktiivisesti. Myös Kansalaisopiston toimintaan osallistuminen on tärkeää. Eniten puutteita koettiin pop-rock –konserttien tarjonnassa sekä yleisesti ilmaisissa yleisötilaisuuksissa. Vastaajat toivoivat lisää konsertteja, ulkoilmatapahtumia, vierailevia esiintyjiä ja nuorisokulttuuria.

Siilinjärven nuoriso- ja kulttuuritoimi tuottaa vuosittain (yksin tai yhteistyössä) 10–15 avointa yleisötilaisuutta, joihin osallistuu 7 000–10 000 hlö/vuosi. Siilinjärvellä toimii laaja joukko aktiivisia yhdistyksiä ja taiteen ammattilaisia, jotka antavat merkittävän panoksensa Siilinjärven kulttuurielämään esim. järjestämällä tapahtumia (mm. Siilifolk, KumpuRock ja ManttuFest) ja tarjoten kuntalaisille laajaa harrastustoimintaa. Siilinjärvellä toimii myös Kuopion Musiikkiopiston Siilinjärven toimipiste, jota kunta avustaa. Kuopion läheisyys mahdollistaa myös ison kaupungin ammatillisten taide- ja kulttuurilaitosten palvelujen käyttämisen suhteellisen helposti. Kulttuurikyselyyn vastanneista suurin osa käyttääkin oman kunnan palveluiden lisäksi Kuopion ja muiden naapurikuntien kulttuuripalveluita.

Vuonna 2022 valmistuneen ja voimaan tulleen Pohjois-Savon Kulttuuristrategian ja siihen sisältyvän kulttuurihyvinvointisuunnitelman mukaisesti Siilinjärvellä on kehitetty kulttuurihyvinvointityötä ottamalla käyttöön valtakunnallinen Kaikukortti. Se on vaikeassa taloudellisessa tilanteessa vähintään 16-vuotiaalle sote- tmv. tukipalvelun asiakkaalle tarkoitettu etukortti, jolla saa ilmaisia sisäänpääsylippuja kulttuurikohteisiin tai kurssipaikkoja kansalaisopistoon. Kortin saanut asiakas voi käyttää Kaikukorttiverkostossa mukana olevien kulttuuri- ja liikuntapalveluja ympäri maan.

Siilinjärven kansalaisopisto järjestää matalan kynnyksen kurssitoimintaa myös laajasti kulttuurin eri aloilla. Lapsille ja nuorille suunnattuun musiikin, kuvataiteen, kädentaitojen tai tanssin taiteen perusopetukseen osallistui vuonna 2024 yhteensä 645 lasta. Aikuisten kulttuurikursseille kuten kuvataide-, kädentaito-, musiikki- ja tanssikursseille osallistui 2099 opiskelijaa vuonna 2024. Kulttuurikurssien määrä oli 185.

Palautekyselyjen perusteella siilinjärveläiset ovat varsin tyytyväisiä kansalaisopiston tarjontaan, sillä asteikolla 1–5 palautteiden keskiarvo on pysytellyt tasolla 4,3 jo pitkään.

Kaikilla perusopetuksen kouluilla järjestetään oppilaille ilmaista Harrastamisen Suomen mallin mukaista kerhotoimintaa. Lisäksi useilla kouluilla järjestetään koulun toimesta kerhoja ja nuorisotoimi tarjoaa mm. skeitin talviharrastusmahdollisuuden skeitihallissa. Nuorisotoimessa tuetaan monin tavoin nuorten omaehtoista harrastamista ja liikkumista.

Kuntalaisten omaehtoisia liikuntamahdollisuuksia on parannettu mm. rakentamalla ja peruskorjaamalla lähiliikunta-alueita koulujen piha-alueille. Toimintakaudella on panostettu myös luonto- ja ulkoliikuntamahdollisuuksien kehittämiseen kehittämällä luontopolkuja, lisäämällä taukopaikkoja sekä rakentamalla ulkokuntoilualueita ja kuntoportaat. Lähivirkistysalueiden kehittäminen on noussut esiin myös osallistavan budjetoinnin hanketoiveissa. Toimintakaudella toteutettuihin lähivirkistysalueiden kehittämishankkeisiin on saatu ulkopuolista hankerahoitusta.

Liikuntapaikkojen sähköinen varusjärjestelmä on pystytty ottamaan käyttöön padel-, pickleball ja tenniskenttien varauksissa ja näin sujuvoitettua kenttien käyttöä. Sisäiliikuntatilojen osalta käytön laajentamista rajoittaa osaltaan kulunvalvontajärjestelmät. Uusien kohteiden osalta tämä pyritään huomioimaan.

Hyvinvoinnin mahdollistava ja turvallinen arkiympäristö

Ympäristöhäiriöiden selvittäminen ja ehkäiseminen on vakiintunut osaksi maankäytön suunnittelua, mikä auttaa luomaan turvallisempia ja viihtyisämpiä asuinalueita. Toteutusvaiheessa oleville Taivallahden ja Pyöreälahden asuinalueille kohdistuvat liikennemelun vaikutukset on selvitetty ja huomioitu kaavoituksessa. Vuorelantien nopeusrajoitusta laskettiin mm. meluvaikutusten lieventämiseksi. Ilman laatu on huomioitu vilkkaiden liikenneväylien läheisyyteen sijoittuvissa kerrostalokohteissa mm. Vuorelassa ja Kirkonkylässä ja annettu kaavassa määräyksiä asuntojen sisäilmanlaadun varmistamiseksi.

Kuntalaisille on tarjolla helposti saavutettavia virkistysalueita, jotka tukevat aktiivista ja terveellistä elämäntapaa. Uusille asuinalueille on toteutettu leikkipuistoja mm. Taivallahteen ja Pyöreälahteen. Nykyisten asuinalueiden leikkipuistoja on saneerattu Sul-kavanniityllä ja Toivalassa. Osallistuvan budjetoinnin kautta toteutettiin torille leikkiväline.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma valmistui alkuvuodesta 2023. Useita kestävän liikkumisen hankkeita on valmistunut osittain MAL- ja KÄPY-valtionavustusten rahoituksella. Kumpusen uusi kevyenliikenteen väylä otettiin käyttöön syksyllä 2024. Samana syksynä käyttöön otettu Siilinjoen silta ja kevyenliikenteen väylä yhdistää Siililahden koulun ja Siilinkosken päiväkodin sekä parantaa merkittävästi alueen liikenneturvallisuutta ja saavutettavuutta. Mäntymäki-Taivallahti kevyenliikenteen reitti toteutui 2023. Leppäkaarteentien katusaneerauksen yhteydessä rakennettiin kadun varteen myös erillinen kevyenliikenteen väylä. Esteettömyys on huomioitu katusuunniteluissa ja toteutuksissa. Seudullinen kevyenliikenteen väylien viitoitus toteutettiin yhteistyössä Kuopion kaupungin ja ELY-keskuksen kanssa.

Joukkoliikenteen käyttö on merkittävästi kasvanut. Pääosa n. 60–70 % uusista asunnoista on toteutunut joukkoliikenteen vahvan palvelutason vyöhykkeelle. Joukkoliikenteen käytön edellytyksiä on parannettu katoksilla ja INFO-tauluilla mm. Kasurilantiellä ja Vuorelantiellä. Matkaketjuajattelua on lisätty eri liikkumismuotojen välillä toteuttamalla pyöräpysäköintejä joukkoliikennepysäkkien yhteyteen. Liityntäpysäköinnin toteuttamisen mahdollisuuksia on selvitetty maanteiden solmukohtiin ja rautatieaseman seudulle. Paikkatiedon valmistelu on käynnissä toiminnan suunnittelun tueksi, mikä parantaa palveluiden kohdentamista ja tehokkuutta.

II TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA JA HAASTEET

6. Toimintaympäristö

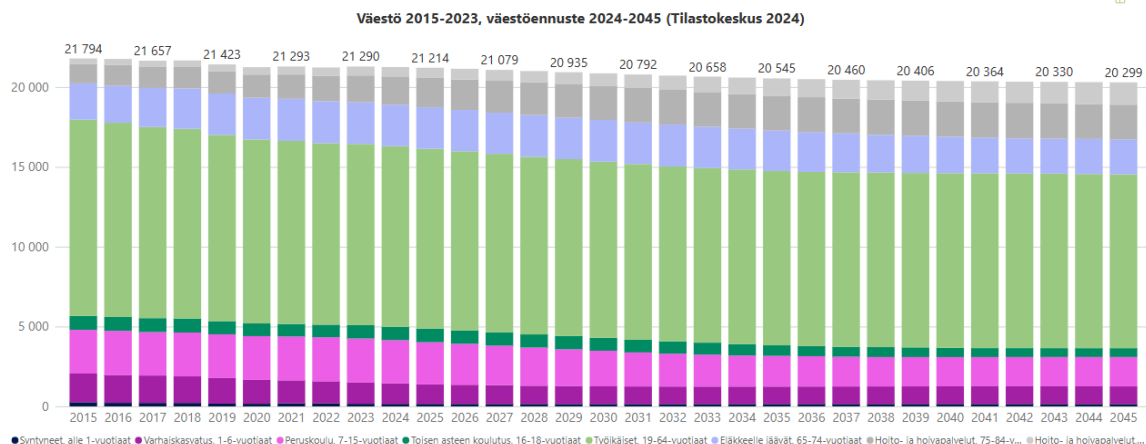
6.1 Väestörakenne

Merkittävin kehityskulku väestörakenteessa on väestön ikääntyminen. Koko Suomen väestöennusteen mukaan väestö ikääntyy ja Siilinjärven väestö ikääntyy samalla tavalla kuin muualla Suomessa. Koko maassa 65 vuotta täyttäneiden osuuden arvioidaan nousevan nykyisestä 23 prosentista 31 prosenttiin vuoteen 2070 mennessä. Pohjois-Savon kuntiin suhteutettuna Siilinjärven väestö on keskimääräistä nuorempaa mutta työikäisten osuus pienenee täälläkin ja huoltosuhde kasvaa. Tätä selittää sekä eläköityvien osuuden kasvu, että syntyvyyden lasku. Perheiden määrä on 2010-luvulla ollut Siilinjärvellä suurimmillaan vuonna 2015 ollen 6236 perhettä. Siitä lähtien perheiden lukumäärä Siilinjärvellä on laskenut ollen 6028 vuonna 2023. Samalla hedelmällisyysluku on laskenut eli perheisiin syntyy vähemmän lapsia (2015: 57,3 ja 2023: 40,1).

Väestönmuutos on Siilinjärvellä ollut 2016–2024 negatiivista muutamaa poikkeusvuotta lukuun ottamatta. Vuonna 2023 väestönmuutos oli +61, mikä johtui maahanmuutosta. Lisääntynyttä maahanmuuttoa vuonna 2023 selittää eniten Ukrainan sota, joka alkoi vuonna 2022. Vuonna 2024 väestönmuutos oli -22. Kuntien välinen nettomuutto on ollut negatiivista vuodesta 2014 lähtien ja luonnollinen väestönmuutos on kääntynyt negatiiviseksi vuonna 2022 eli vuosittain siilinjärveläisiä kuolee enemmän kuin syntyy. Tämä haastaa tulevaisuudessa huoltosuhdetta, joka vielä on hyvä Pohjois-Savon keskiarvoon suhteutettuna (taulukko 3). Taloudellinen huoltosuhde ilmaisee työttömien ja muiden työvoiman ulkopuolella olevien määrän suhteessa työllisten määrään. Tilastokeskuksen luku kuvaa, kuinka monta ei-työllistä on sataa työllistä kohden. Kuva 9 näyttää väestöennusteen ikäryhmittäin vuoteen 2045 asti. Vihreät palkit kuvaavat työikäisten 15–65-vuotiaiden määrää. Näiden osuus kaventuu tulevaisuudessa, jolloin pienemmän väestönosan on huolehdittava enenevästä määrästä työelämän ulkopuolella olevia. Myös palveluntarve ja etenkin hoivapalveluiden tarve kasvaa tulevaisuudessa väestön ikääntyessä.

Taulukko 3. Väestörakenteen tunnuslukuja, 2023 (Sotkanet).

Väestörakenne	Siilinjärvi	Pohjois-Savo	Koko maa
Väestö 31.12.	21 290	248 190	5 603 851
Väestöennuste 2030	20 865	248 637	5 789 834
Väestöennuste 2040	20 385	248 802	5 999 124
Syntyvyys (Yleinen hedelmällisyysluku)	40,1	35,3	37,4
0–17-vuotiaat, % väestöstä	22,7	17	18,2
75 vuotta täyttäneet, % väestöstä	10	12	10,8
Väestöennuste 2030, 75 vuotta täyttäneet, % väestöstä	14	16,8	14,8
Ulkomaalaistaustaiset / 1000 asukasta	23,5	45,7	101,9
Taloudellinen huoltosuhde	133,8	149,7	134,4
Koulutustasomittain	404,7	376,9	396,8

Kuva 9. Väestön kehitys 2015–2045

6.2 Työllisyys ja toimeentulo

Siilinjärvi oli mukana työllisyydenkuntakokeilussa, joka toteutui 1.3.2021–31.12.2024. Kuntakokeilujen tavoitteena oli edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista sekä tuoda uudenlaisia ratkaisuja työvoiman saatavuuteen. Tarkoituksena oli myös parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Kuntakokeilut edelsivät tulevaa työvoimapalveluiden uudistusta, joka tuli voimaan 1.1.2025. Kuopion työllisyysalue aloitti toimintansa ja Kuopio vastuukuntana tuottaa lakisääteiset työvoimapalvelut kymmenelle muulle kunnalle, johon myös Siilinjärvi kuuluu.

Siilinjärvellä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on edelleen Pohjois-Savon alhaisimpia (taulukko 4). Syitä tähän ovat muun muassa monipuolinen elinkeinorakenne, hyvä koulutustaso ja sijainti Kuopion läheisyydessä, mikä laajentaa työssäkäyntialuetta. Korkea työllisyysaste tukee kunnan elinvoimaa ja taloutta, mikä parantaa kuntalaisten hyvinvoinnin edellytyksiä. Työssäkäynti on yksi hyvinvoinnin ulottuvuuksista, koska se mahdollistaa sekä taloudellisen turvan että mielekkään tekemisen.

Siilinjärven väestö on keskimäärin paremmin koulutettua kuin Pohjois-Savossa tai koko maassa. Lisäksi tuloerot (ginikerroin) ovat pienemmät verrattuna Pohjois-Savoon ja koko maahan. Huono-osaisuus Suomessa karttasovellus (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2024) tarkastelee huono-osaisuutta eri muuttujiin perustuen. Valittavia muuttujia ovat huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset, huono-osaisuuden taloudelliset yhteydet, inhimillinen huono-osaisuus tai huono-osaisuus yhteensä summamuuttuja. Siilinjärven kunnassa huono-osaisuus yhteensä -suhdeluku on 101,8, mikä vastaa maan keskiarvoa. Vastaava luku on Kuopiossa 147, Lapinlahdella 167,2 ja Pohjois-Savossa 112,6. Pohjois-Savon luku on maakuntavertailussa maan viidenneksi korkein.

Edellisessä tarkastelussa Pohjois-Savo sai maan korkeimmat lukemat. Luvut perustuvat v. 2019–2021 tilastotietojen keskiarvoon.

Taulukko 4. Väestön sosioekonomisia tunnuslukuja, 2023 (Sotkanet).

Väestön sosioekonominen asema	Siilinjärvi	Pohjois-Savo	Koko maa
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot	21,8	25,5	27,9
Työttömät, % työvoimasta	7,5	10,2	9,8
Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta	2,4	3,5	3,3
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista	3,1	4,4	4,2
Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaista	12,8	13	11,5
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä	20,4	23	24,2
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	1	2,3	2,6

6.3 Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

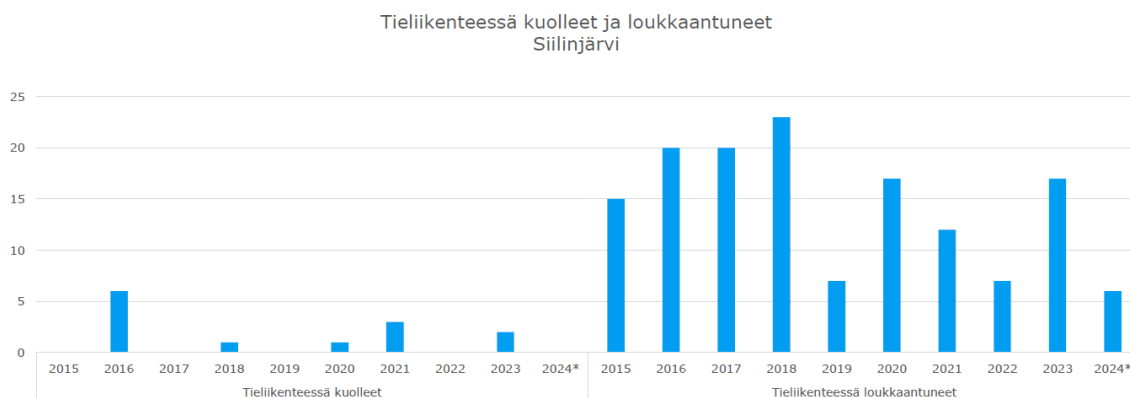
Siilinjärveläiset ovat kokemuksellisen hyvinvointikyselyn tulosten perusteella hyvin tyytyväisiä omaa asuinympäristöönsä. Myös tyytyväisyys peruspalveluiden saavutettavuuteen oli Siilinjärvellä parantunut edellisistä kyselyistä (70 % vastaajista antoi arvosanan 8–10). Siilinjärveläiset ovat erityisen tyytyväisiä liikunnan ja luontoliikunnan harrastamisen mahdollisuuksiin. Asuinalueen turvallisuuteen oltiin myös tyytyväisempiä kuin aiemmin (2021 ka 7,93 ja 2024 ka 8,11).

Kaavoituksella pyritään siihen, että Siilinjärvellä asumisen mahdollisuudet olisivat monipuoliset ja kaikkien kuntalaisten tarpeita palvelevat. Pientaloasumisen lisäksi kuntaan on kaavoitettu kerrostaloasumista lähelle palveluita sekä Vuorelassa että keskustajamassa. Myös rivitaloasuminen mahdollistuu lähes kaikilla asuinalueilla Siilinjärvellä. Uudet asuinalueet pyritään kaavoittamaan lähelle olemassa olevia joukkoliikennereittejä, mikä parantaa mahdollisuuksia liikkua kävellen, pyöräillen ja joukkoliikennettä hyödyntäen. Tämä tukee sekä kuntalaisten hyvinvointia lisääntyneenä arkiaktiivisuutena että kunnan ilmastosuunnitelman tavoitteita. Alakoululaisista 86 % asuu alle kolmen kilometrin päässä koulusta ja tämä tukee lasten omatoimista liikkumista koulumatkoilla. Keskimäärin 69 % suomalaisista alakoululaisista asuu alle kolmen kilometrin päässä koulusta, joten tilanne on Siilinjärvellä maan keskiarvoa parempi.

Siilinjärvellä ilmanlaatua mitataan keskustassa Sorakujan mittauspisteellä sekä Yaran rikastushiekka-alueella. Ilmanlaatu on pääosin hyvää mutta maaliskuussa raja-

arvot ylittyvät katupölyn takia. Myös kesällä hellejaksojen ja talvella pitkien pakkasjaksojen aikana ilmanlaatu voi hetkellisesti olla heikkoa. Heikko ilmanlaatu on yhteydessä erilaisiin sairauksiin ja siksi kunta pyrkii aktiivisesti etsimään keinoja ilmanlaadun parantamiseksi. Etenkin keväisen katupölykauden minimointiin etsitään aktiivisesti uusia ympäristöystävällisiä ja kustannustehokkaita toimenpiteitä.

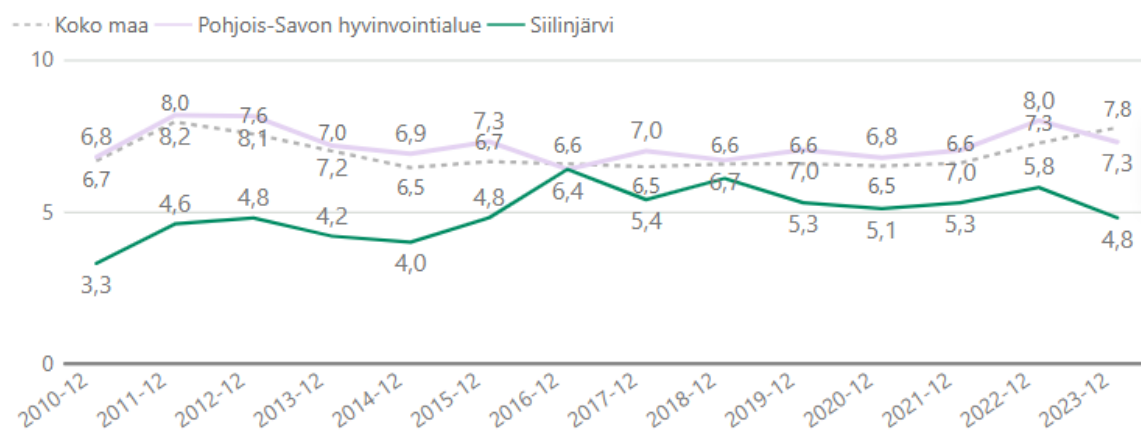
Siilinjärven liikenneturvallisuus on henkilövahingoilla mitattuna ollut menossa parempaan suuntaan vuodesta 2020 lähtien (kuva 10). Poikkeuksen tekee vuosi 2023, jolloin tilastossa tapahtui paluu vuoden 2020 tasolle. Haastavin ikäryhmä on 15–17-vuotiaat, joille tapahtuu suhteessa eniten onnettomuuksia tieliikenteessä muihin ikäryhmiin verrattuna. Yksi selittävä tekijä on mopoiluun liittyvät onnettomuudet. Siilinjärvellä mopo- ja moottoripyöräonnettomuuksien osuus on runsas 20 % kaikista onnettomuuksista, kun niitä tarkastellaan kulkumuodoittain. Vastaava osuus koko Pohjois-Savossa on noin 10 %. Tavoitteena Siilinjärvellä on päästä nollatilastoon kuolemaan johtaneiden liikenneonnettomuuksien osalta. Viimeisen kymmenen vuoden aikana tähän tavoitteeseen on päästy viitenä vuotena (kuva 10).

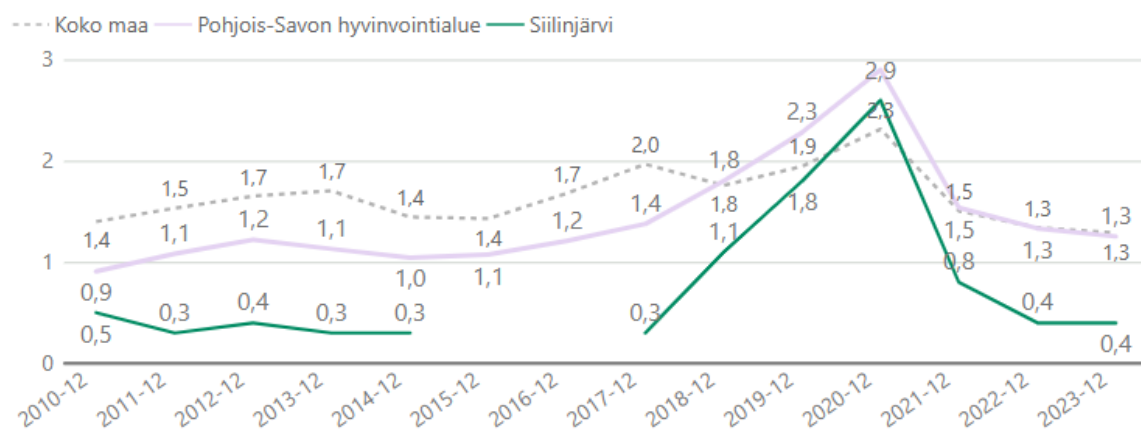
Kuva 10. Henkilövahingot tieliikenteessä 2015–2024, Siilinjärvi (* ennakkotieto) (Tilastokeskus).

Rikostilastot ovat Siilinjärvellä kehittyneet positiiviseen suuntaan. Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset ovat vähentyneet samoin kuin henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset (kuvat 11 ja 12). Toisaalta kouluterveyskyselyn tulosten perusteella nuoret kokevat, että omalta paikkakunnalta on helppo hankkia huumausaineita ja

nuorten kanssa töitä tekevien mielestä nuorten asenteet huumausaineita kohtaan ovat muuttuneet positiivisemmaksi.

Kuva 11. Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset /1000 asukasta (Sotkanet).

Kuva 12. Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset / 1000 asukasta (Sotkanet).

7. Väestön hyvinvoinnin tila ja haasteet

Kuntaliitto on laatinut Erik Allardtin hyvinvoinnin osa-alueiden having, loving, being ulottuvuuksiin perustuvan hyvinvointi-indikaattorin. Se on kokoomaindikaattori, jossa jokaiseen ulottuvuuteen on valittu sitä parhaiten kuvaavat kvantitatiiviset mittarit, joita on saatavissa kaikista kunnista, ja jotka päivittyvät säännöllisesti.

Having (elintaso)

- Veronalaiset tulot, /1000as
- Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, % asukkaista
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu
- Ahtaasti asuvat %
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä Ind 3219

Loving (yhteisyyssuhteet):

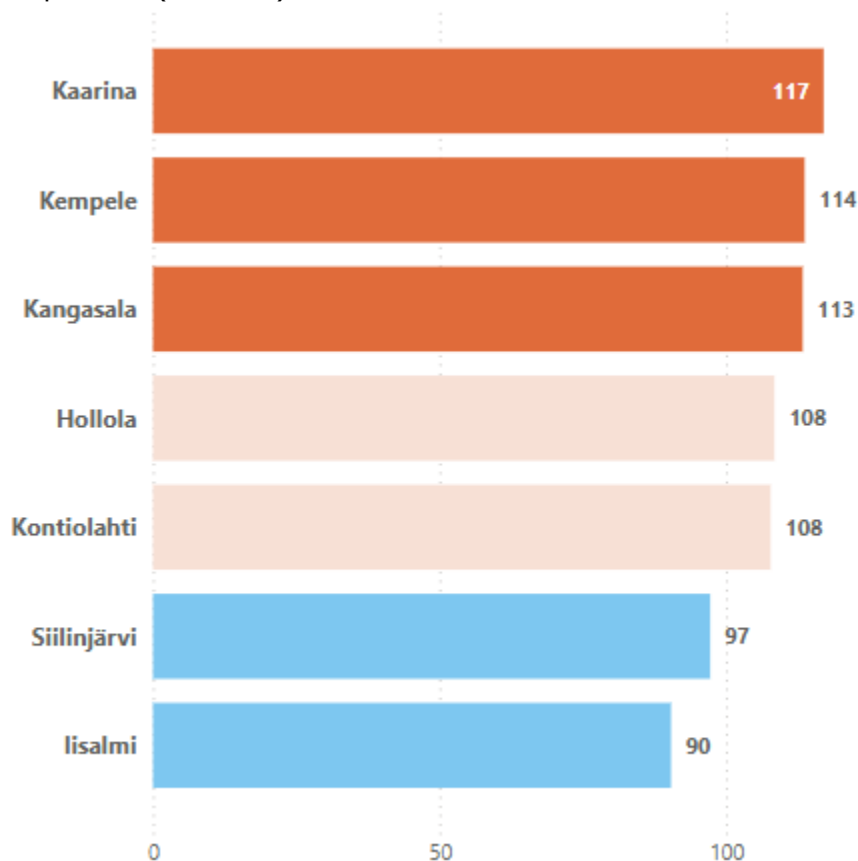
- Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä/1 000 asukasta Ind 2458+
- Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria/1000 18 vuotta täyttäneitä
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset/as
- Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista

Being (itsensä toteuttaminen):

- Äänestysaktiivisuus
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- Kirjastolainausten kokonaismäärä

Keskiarvoon sijoittuva kunta saa pisteet 100. Jos pisteitä on yli 100, on kunnassa keskimääräistä enemmän hyvinvointia mahdollistavia tekijöitä. Siilinjärvi saa hyvinvointi-

indikaattorissa pisteitä 97 ja sijoittuu näin ollen hieman suomalaiskuntien keskiarvon alapuolelle (kuva 13).

Kuva 13. Hyvinvointi-indikaattorin pistemäärä Siilinjärvellä ja vertailukunnissa vuoden 2023 tilastojen perusteella (Kuntaliitto).

7.1 Lapset, nuoret ja lapsiperheet

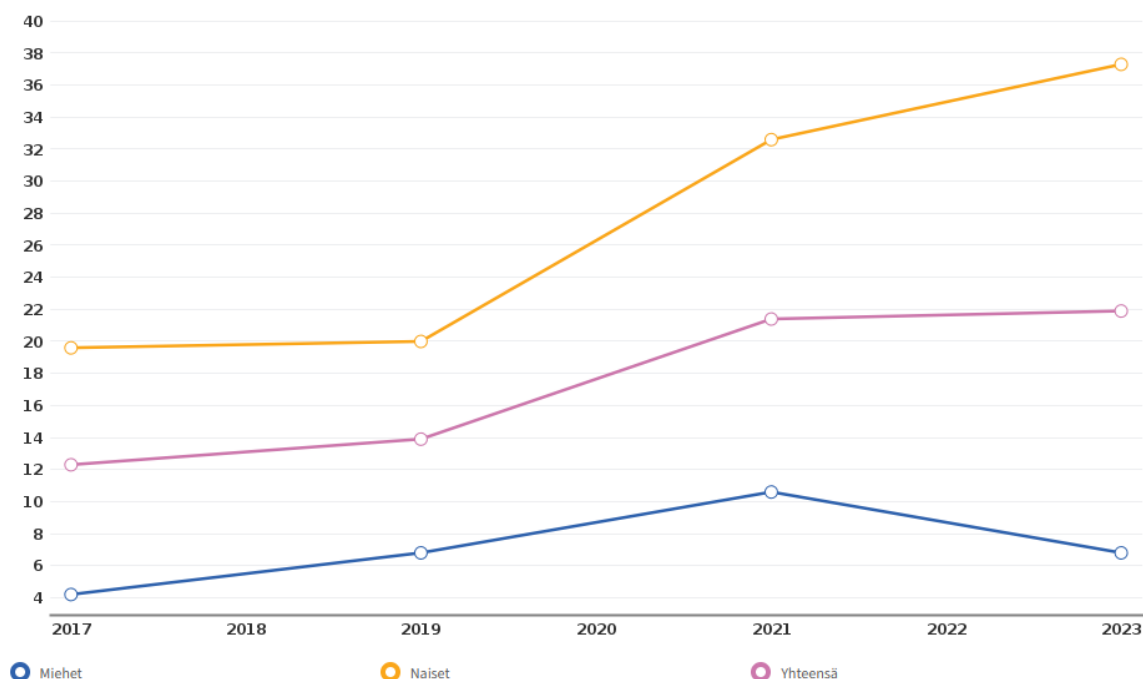
Siilinjärvi on edelleen lapsirikas kunta, vaikka uusien ikäluokkien koko on pienentynyt huippuvuosista. Varhaiskasvatukseen osallistuu 1–5-vuotiaista lapsista 88 %. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on havaittu vanhempien tuen tarve vanhemmuuden taidoille. Rajojen asettaminen ja tunnetaitojen vahvistaminen ovat kasvatuksen ammattilaisten näkökulmasta tärkeimpiä taitoja, joissa vanhemmat kaipaavat tukea. Aikuisilla on valtakunnallisten tiedonkeruiden tai tutkimusten mukaan parannettavaa ravitsemuksen laadussa, liikunnan määrässä ja nukkumisessa. Sama ilmiö on nähtävillä myös lapsilla ja nuorilla kouluterveyskyselyn perusteella. Aamupala jää väliin jo 4.–5.-luokkalaiselta, etenkin yläkoululaiset tytöt jättävät kouluruokailun väliin, lapset ja nuoret nukkuvat kouluterveyskyselyn mukaan yhä useammin suosituksia vähemmän (liitteet 3–6).

Siilinjärveläiset lapset ja nuoret voivat kuitenkin keskimäärin hyvin. Esimerkiksi 5. ja 8. luokkalaisille tehtävien lihaskuntoa, nopeutta ja liikkuvuutta mittaavien Move!-

mittauksien perusteella, siilinjärveläiset lapset pärjäävät maan keskitasoa paremmin. On kuitenkin huomionarvoista, että poikien ja tyttöjen hyvinvointi on eriytymässä. Kouluterveyskyselyn perusteella etenkin 8.–9.-luokkien oppilaista pojat nukkuvat ja liikkuvat tyttöjä enemmän ja käyvät kouluruokailussa tyttöjä säännöllisemmin. Ahdistusta kokevien tyttöjen osuus on poikia suurempi ja eriytyminen on vahvistunut vuodesta 2021 vuoteen 2023 (kuva 14). Tyytyväisiä elämäänsä on alle puolet tytöistä mutta pojissa tyytyväisten osuus on kasvanut (2021: 80 %, 2023: 82 %).

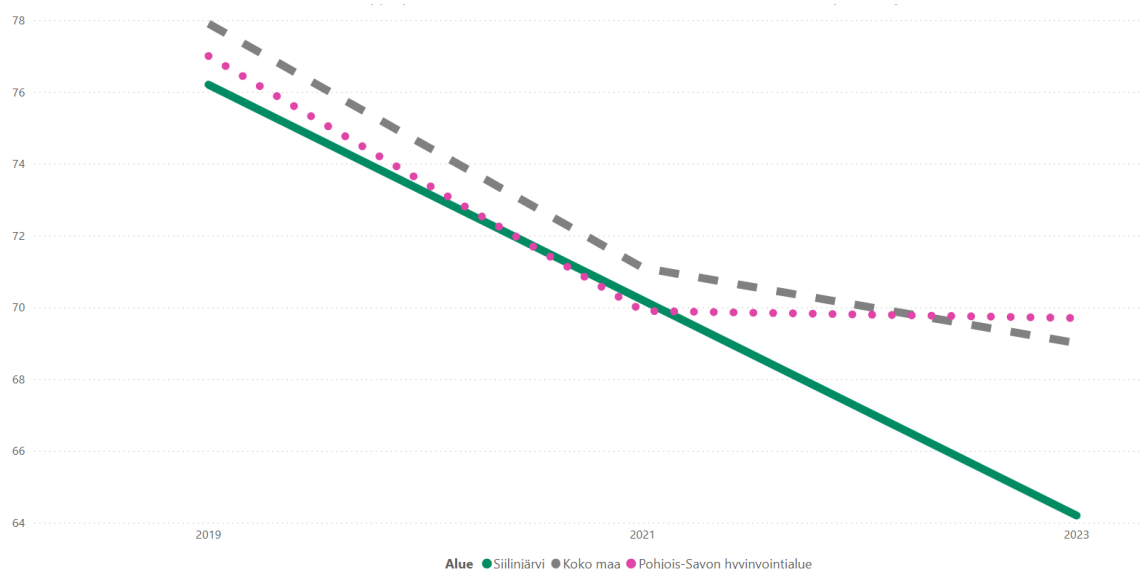
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

info ind. 328 Alue: Siilinjärvi

Kuva 14. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien osuus 8. ja 9. lk oppilaista (Sotkanet/Kouluterveyskysely).

Aiempaa harvempi 8.–9. luokkalainen kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun (kuva 15). Tytöt kokevat näin todennäköisemmin kuin pojat. Lukiolaisista kuitenkin 87 % kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun. Opiskeluhuollon asiantuntijoiden kokemuksen mukaan etenkin toisella asteella opiskelevat nuoret yhä useammin hakeutuvat opiskeluhuollon palveluiden piiriin, koska eivät koe motivaatiota opiskeluun tai eivät näe itselleen merkityksellisiä asioita tulevaisuudessa.

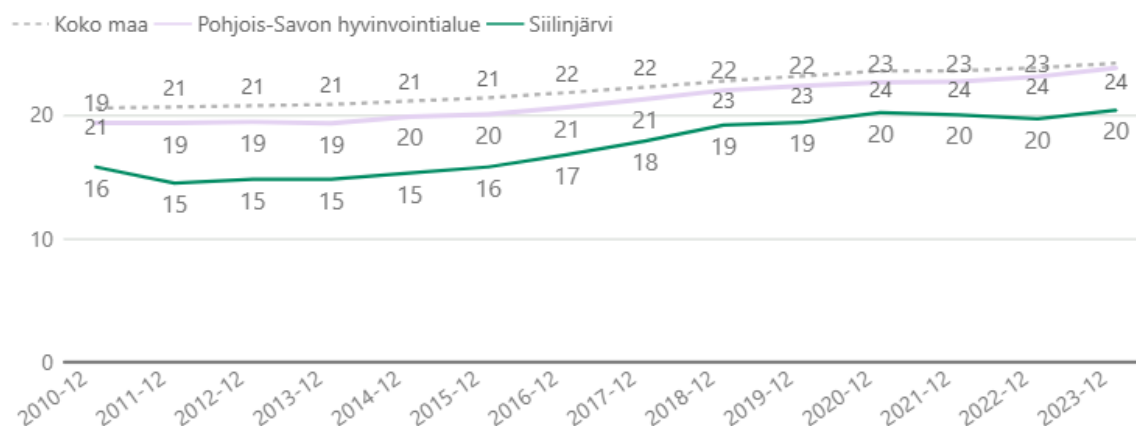
Kuva 85. Kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun, 8. ja 9. lk tytöt, % (Kouluterveyskysely, THL).

Siilinjärveläisistä yläkoululaisista 48 % pitää koulunkäynnistä. Kuudessa vuodessa osuus on pienentynyt 10 prosenttiyksikköä ja on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin (52 %). Kouluterveyskyselyn perusteella yläkoulussa ja lukiossa sairausperustaiset poissaolot koulusta ovat lisääntyneet (yläkoulu: 2021 32 %, 2023 40 %; lukio 2019 18 %, 2023 32 %). Trendi oma samanlainen koko Suomessa. Runsaat koulu-poissaolot muun muassa hankaloittavat oppimista ja pitkittyneet poissaolojaksot nostavat kynnystä palata takaisin kouluyhteisöön. Varhaisen tuen malli, jossa runsaasti poissaoloihin puututaan moniammatillisesti, on ollut Siilinjärvellä käytössä lukuvuodesta 2023–2024 lähtien.

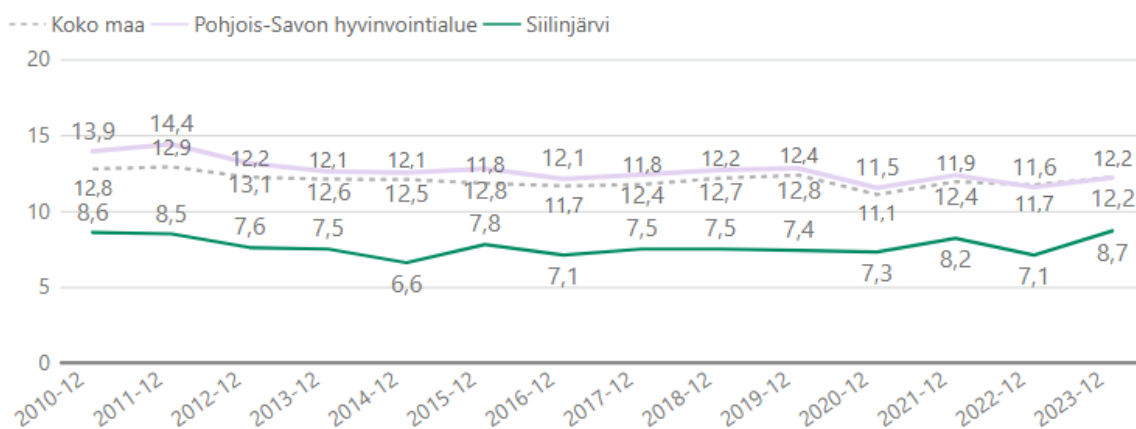
Koulunkäynnissä tytöt kokevat enemmän haasteita kuin pojat kouluterveyskyselyn mukaan. Tyttöillä on poikia enemmän haasteita esimerkiksi laskemisessa, lukemisessa, läksyjen tekemisessä ja kokeeseen valmistautumisessa. Oppimistulokset eivät kuitenkaan korreloi tyttöjen kokemien vaikeuksien kanssa, vaan tytöt saavat keskimäärin parempia arvosanoja kuin pojat. Opetusalan ammattilaisten mukaan tytöt suhtautuvat omaan osaamiseensa kriittisemmin kuin pojat. Tällä voi olla vaikutusta koulumotivaatioon ja se voi olla yhteydessä uupumukseen, jota usea koululainen raportoi kokevansa (8. ja 9. lk: tytöt 44,5 %, pojat 22,9 %).

Siilinjärvellä yhden vanhemman perheiden osuus on kasvanut suhteessa enemmän verrattuna Pohjois-Savoon ja koko maahan. Siilinjärvellä kasvua vuodesta 2013 vuoteen 2023 on ollut 38 % (koko maa 16 %, Pohjois-Savo 23 %) (kuva 16). Yhden vanhemman perheissä toimeentulon haasteita on tilastojen valossa enemmän kuin kahden vanhemman perheissä. Kuntakohtaista tilastoa ei ole saatavilla mutta ei ole syytä olettaa, että Siilinjärvellä tilanne olisi erilainen muuhun maahan verrattuna.

Lasten pienituloisuusaste on Siilinjärvellä hieman kasvussa, mutta on silti maan keskiarvoa matalampi (kuva 17).

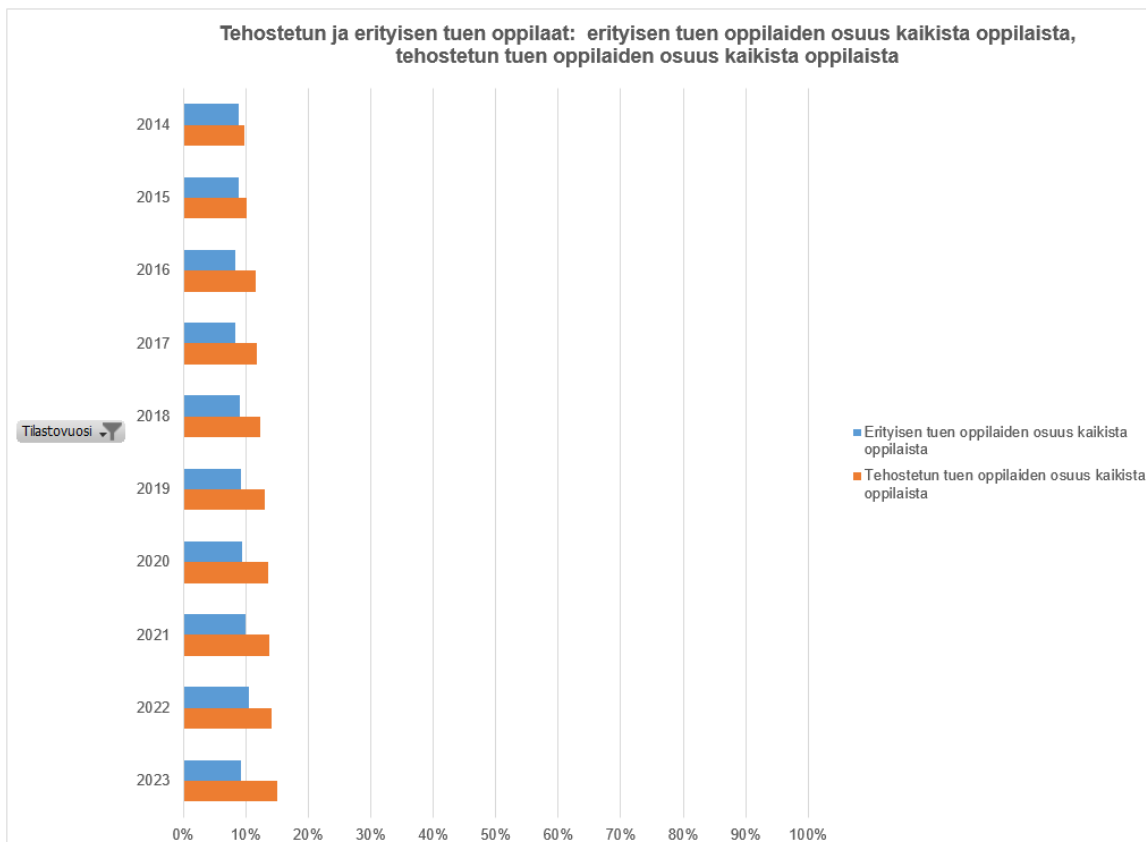
Kuva 16. Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä (Sotkanet).

Kuva 17. Pienituloisissa perheissä elävien lasten osuus suhteessa alueen muihin saman ikäisiin (Sotkanet).

Lasten- ja nuorten tuen tarve opetuksessa on lisääntynyt tasaisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana (kuva 17). Siilinjärven kehitys on samanlaista kuin valtakunnassa

yleisesti ja tuen tarpeessa olevien oppilaiden määrä on sama kuin Suomessa keskimäärin. Tuen tarve näkyy esimerkiksi yksilöityinä oppimisjärjestelyinä.

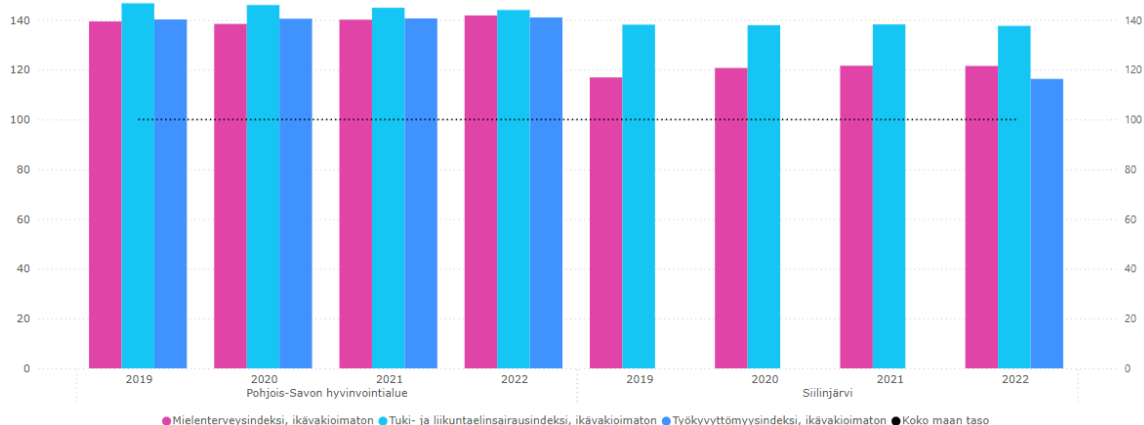

Kuva 18. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden osuus kaikista oppilaista Siilinjärvellä 2014–2023 (Vipunen).

Positiivisina kehityksinä lasten ja nuorten hyvinvoinnissa näkyy se, että lähes kaikki lapset ja nuoret harrastavat viikoittain jotain (8. ja 9. lk 97 %; 5. ja 4. lk 91 %) ja vapaa-ajalla liikumattomien osuus on pysynyt samalla tasolla vuodesta 2019 lähtien (n. 24 % 8. ja 9. lk oppilaista). Yläkouluikäisistä yhä useampi on raitis (68 %) ja pojista vielä suurempi osa (72 %).

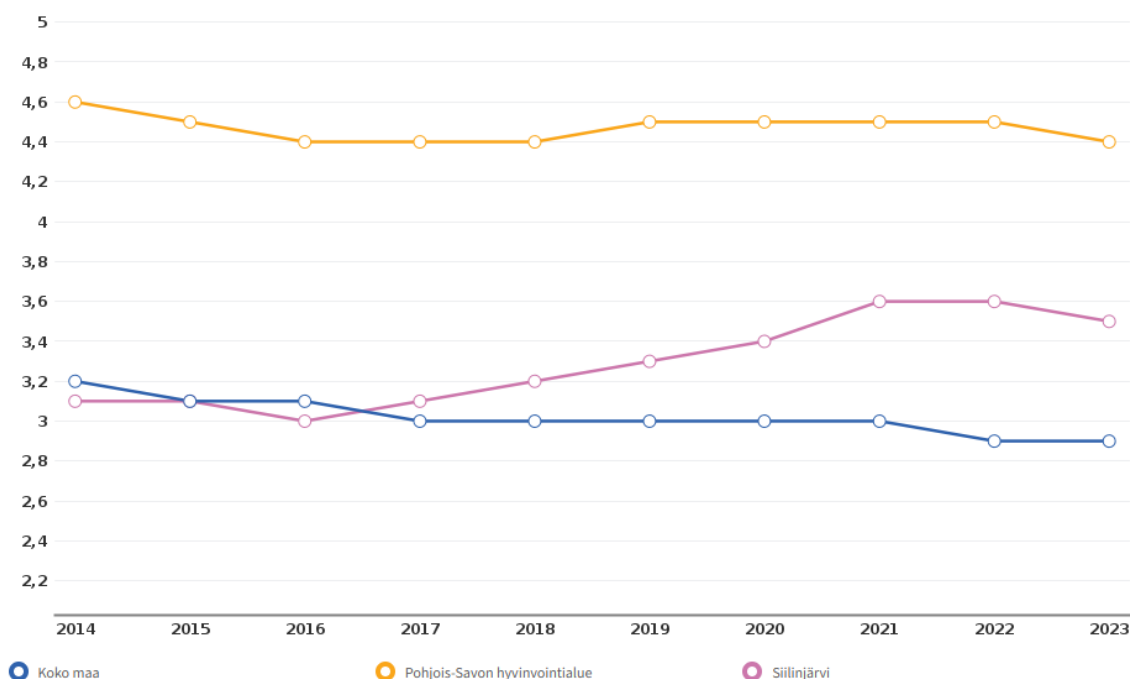
7.2 Työikäiset

Työikäisestä väestöstä on saatavilla niukasti kuntakohtaista seurantatietoa. Valtakunnallisesti tiedetään, että työkykyä heikentävät mielenterveyden haasteet sekä tuki- ja liikuntaelinten sairaudet. Työkyvyttömyysindeksi on Siilinjärvellä maan keskitasoa korkeampi (Siilinjärvi 116, koko maa 100) samoin kuin mielenterveysindeksi (Siilinjärvi 122, koko maa 100) (kuva 19). Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi on myös koko maata korkeammalla tasolla (Siilinjärvi 138, koko maa 100).

Kuva 19. Mielenterveysindeksi, tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi ja työkyvyttömyysindeksi Siilinjärvellä ja Pohjois-Savossa 2019–2022. Koko maan taso on 100. (THL)

Työikäiset ovat Siilinjärvellä koulutetumpia kuin Suomessa keskimäärin (taulukko 3) ja työttömyys on alhaisempaa kuin Suomessa keskimäärin (taulukko 4). Vaikka valtaosalla työikäisistä menee hyvin, on havaittavissa ääripäiden korostumista. Osalle väestöstä kasautuu enemmän taloudellisia ja terveydellisiä huolia. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16–64-vuotiaiden osuus on Siilinjärvellä kasvanut vuodesta 2016 vuoteen 2021 (kuva 20). Vuoden 2021 jälkeen osuus on hieman laskenut, mutta tilanne on maan keskitasoa huonompi.

Kuva 20. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16–64-vuotiaista (Sotkanet).

Yleensä korkea koulutus- ja elintaso suojaavat elintapasairauksilta. Siilinjärveläisen työikäisen väestön osalta niin ei kuitenkaan kaikelta osin näytä olevan. Esimerkiksi

erityiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi oikeutettujen osuus on 40–64-vuotiaiden työikäisten keskuudessa suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Tältä osin alueen väestö noudattaa Itä-Suomen trendiä, jota osittain selittää perimä.

Työikäisen väestön terveyden osalta on käytettävissä lähinnä valtakunnallista tutkimustietoa, jota saadaan Terve Suomi -tutkimuksella. Sen perusteella 30 % naisista ja 27 % miehistä on lihavia eli painoindeksi on yli 30 kg/m². Työikäisistä 75 % liikkuu vapaa-ajallaan mutta liikuntaa tulee terveyden ylläpidon näkökulmasta liian vähän. Kasviksia, marjoja ja hedelmiä useita kertoja päivässä syö vain viidennes miehistä ja kaksi viidestä naisesta. Lihavuuden ehkäisyssä keskeistä on terveelliset elintavat, muun muassa runsas kasvien ja hedelmien kulutus, säännöllinen liikunta ja riittävä uni.

Valtakunnallisissa tutkimuksissa työikäiset kokevat aiempaa enemmän psyykkistä kuormittuneisuutta ja heidän tyytyväisyytensä elämään on laskenut. Lisäksi päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttö on lisääntynyt työikäisten keskuudessa. Pohjois-Savon kunnissa toteutettu kokemuksellinen hyvinvointikysely vahvistaa tätä tulosta. Lisäksi Siilinjärvellä toteutetun päihdetilannekyselyn (2025) mukaan työikäisten lääkkeiden väärinkäytöstä ollaan hivenen huolissaan (10,8 %). Kokemuksellisessa hyvinvointikyselyssä vastaajien tyytyväisyys elämään kokonaisuutena on laskenut vuodesta 2019 vuoteen 2024.

7.3 Ikääntyneet

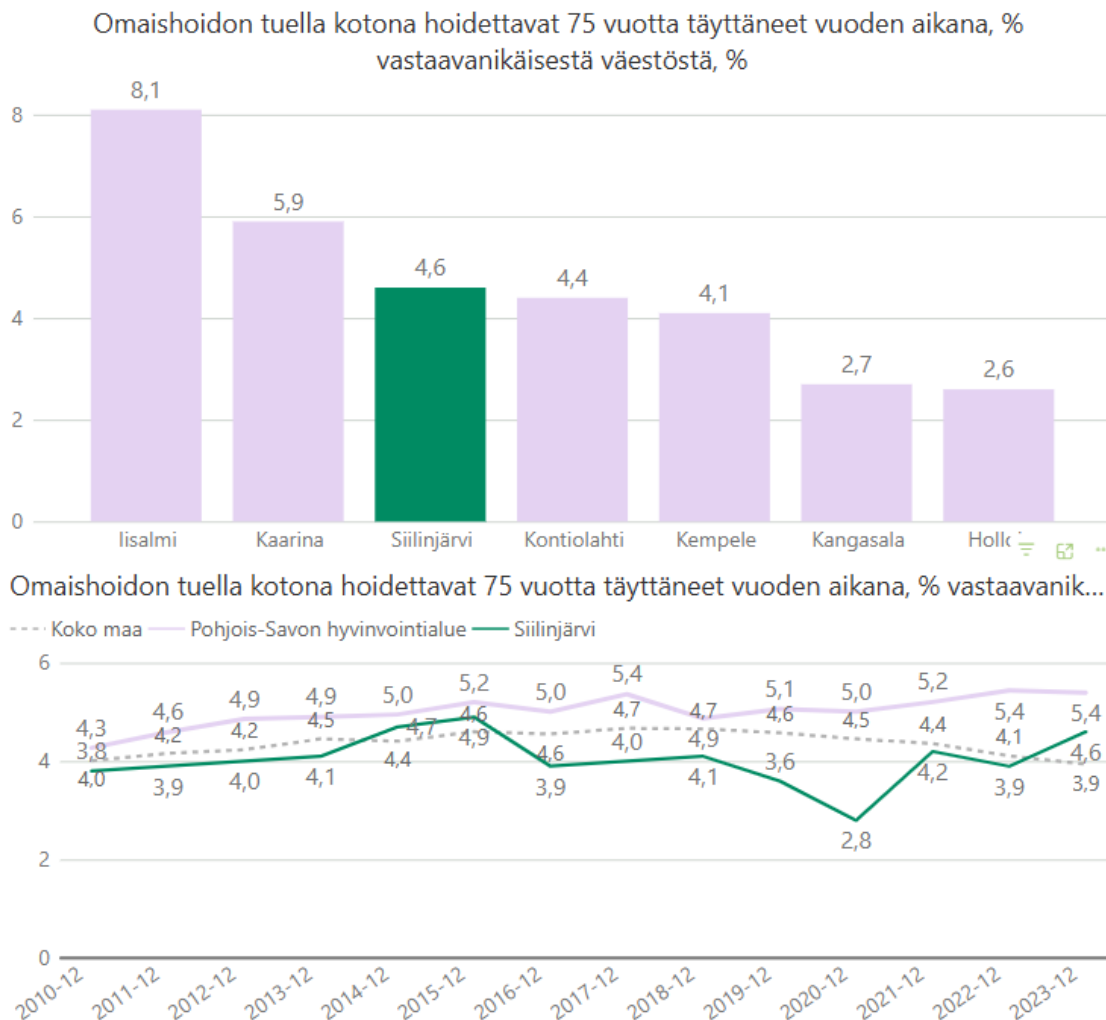
Ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan Siilinjärvellä kuten muuallakin Suomessa. Väestöennusteen perusteella yli 65-vuotiaiden osuus kasvaa vuoteen 2045 mennessä 19 % ja samaan aikaan Siilinjärven koko väkiluku pienenee 5 %. Ikääntyvät ovat heterogeeninen joukko, jossa elämäntilanteet vaihtelevat paljon. Osa ikääntyvistä elää aktiivista elämää osallistuen muun muassa vapaaehtoistoimintaan ja hyödyntäen kunnan palveluita. Toisessa ääripäässä on heikon terveydentilan omaavat tuetusti kotona tai palveluasunnossa asuvat vanhukset, joilla usein on haasteena yksinäisyys ja hankaluus liikkua pois omasta kodista.

Kunnissa ikäihmisten palvelut on usein tuottanut sote-sektori ja näin on pääosin ollut myös Siilinjärvellä. Hyvinvointialueiden aloittamisen jälkeen onkin uudelleen arvioita kunnan tuottamien ikääntyvien palveluiden tilanne. Hyvinvointialueen palvelut ovat suunnattu pääosin huonokuntoisille avun tarpeessa oleville vanhuksille, eikä kotona yksin pärjäävä ikäihminen pääse niihin osalliseksi. Kunnan palveluiden suuntaaminen ikäihmisille, joilla ei vielä ole tarvetta raskaammille palveluille auttaa heitä pärjäämään pidempään kotona. Tällä kevennetään myös työikäisten taakkaa, kun hoivavastuuta

omista vanhemmista saadaan parhaassa tapauksessa ajallisesti lyhennettyä. Ikääntyvät ovat myös iso voimavara yhteiskunnassa. He ovat aktiivisia toimijoita, jotka ovat tottuneet toimimaan erilaisissa järjestöissä, ja heillä on kokemuksen tuomaa monipuolista osaamista.

Siilinjärvellä omaishoidon tuella hoidettavien yli 75-vuotiaiden osuus on kasvanut vuodesta 2020 vuoteen 2023 yli 64 % ylittäen maan keskiarvo (kuva 21). Omaishoidon tuella hoidettavien määrä tarkoittaa myös vastaavaa määrää omaishoitajia. Omaishoitavalle on aina löydyttävä joku hoitaja kotiin tai väliaikainen hoitopaikka, jotta omaishoitaja itse pääsee huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan. Käytännössä tämä voi olla haastavaa ja aikatauluja voi olla hankala sovittaa yhteen esimerkiksi säännöllisten harrastusten kanssa. Omaishoitajien hyvinvoinnin edistäminen on sellainen kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspinnalla oleva asia, missä yhteistyö ei toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Myös ikääntyvien päivätoimintapaikkojen supistaminen heikentää mahdollisuuksia ylläpitää toimintakykyä ja ennaltaehkäistä raskaamman tuen tarvetta. Tässäkin asiassa hyvinvointialue ja kunta voisivat tehostaa yhteistyötä.

Muistisairausindeksi on kohonnut Siilinjärvellä jo yli kansallisen keskiarvon (koko maa 100, Siilinjärvi 103), eikä muistisairauksien vähentymisestä ei ole merkkejä. On tiedossa, että muistisairauksille altistavat esimerkiksi diabetes, sydän- ja verisuonisairaudet, korkea verenpaine, korkea kolesteroli, ylipaino ja tupakointi. Näitä kaikkia voidaan ennaltaehkäistä panostamalla työikäisten terveyttä edistäviin elintapoihin.

Kuva 21. Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75-vuotta täyttäneet vastaavan ikäisestä väestöstä vertailu muihin kuntiin ja aikasarjatarkastelu (Sotkanet).

Positiivisina asioina ikääntyvien hyvinvoinnissa ovat kunnan aktiiviset järjestöt, jotka ottavat toiminnassaan huomioon myös ikääntyvät. Näistä esimerkkinä eläkeläisjärjestöt, Siilin Latu, Kuvataideyhdistys, Siilinjärven Virkistys ja SPR. Järjestötoimintaan osallistuminen lisää osallisuutta, vähentää yksinäisyyttä ja parantaa mielenterveyttä. Vertaistoiminta ja ikäihmisten ystävöiminta kaipaavat vielä uudelleenaktivointia koronan jäljiltä. Lisäksi kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot ovat merkittävästi vähentyneet kuluneen valtuustokauden aikana yli 64-vuotiailla (2019: 388 ja 2023: 296 / 10 000 vastaavan ikäistä).

7.4 Maahanmuuttajat

Ukrainan sodan alkamisen jälkeen Siilinjärvelle on muuttanut ukrainalaisia pakoon Venäjän hyökkäyssotaa. Ukrainalaisten tulo on lisännyt maahanmuuttajien määrää Siilinjärvellä ja tarvetta pysyville maahanmuuttopalveluille. Kotikunnan saaneita

ukrainalaisia on Siilinjärvellä 130 (1.1.2025), joista suurin osa on naisia ja kouluikäisiä lapsia sekä nuoria. Eläkeikäisiä ukrainalaisten määrästä on alle 15. Ukrainan sodan vaikutuksen näkyvät väestöpohjassa vuonna 2023 (taulukko 5) ulkomaalaistaustaisten (501), ulkomaankansalaisten (348) ja vieraskielisten (438) määrän kasvuna. Kunnan vastuulla onkin varmistaa, että alueella on tarvetta vastaavasti toimipisteitä ja palveluita, sekä ohjausta ja neuvontaa kaikille maahanmuuttajille heidän oleskelun kestostaan tai maassaolon syystä riippumatta.

Kotoutumislain uudistuksen (1.1.2025) myötä kunnalle on tullut lisää vastuita kotoutumisen edistämisessä, kehittämisessä ja seurannassa. Tarkoituksena on selkeyttää eri toimijoiden vastuita, sekä edistää laadukkaiden kotoutumista edistävien palveluiden saatavuutta ja lisätä eri toimijoiden monialaista yhteistyötä kotoutumisen työkentällä. Tehokkaat alkuvaiheen kotoutumispalvelut auttavat maahanmuuttajia integroitumaan yhteiskuntaan, tukevat suomen kielen opintoja, parantavat työllistymismahdollisuuksia, osallisuutta sekä hyvinvointia.

Taulukko 5. Väkiluku, ulkomaalaistaustaisten, ulkomaankansalaisten ja vieraskielisten lukumäärä Siilinjärvellä (Sotkanet).

	2020	2021	2022	2023
SIILINJÄRVI väestö	21251	21293	21232	21290
Ulkomaalais-taustaisia	328	359	343	501
Ulkomaan kansalaisia	194	213	201	348
Vieraskielisiä	317	340	325	438

7.5 Koettu hyvinvointi

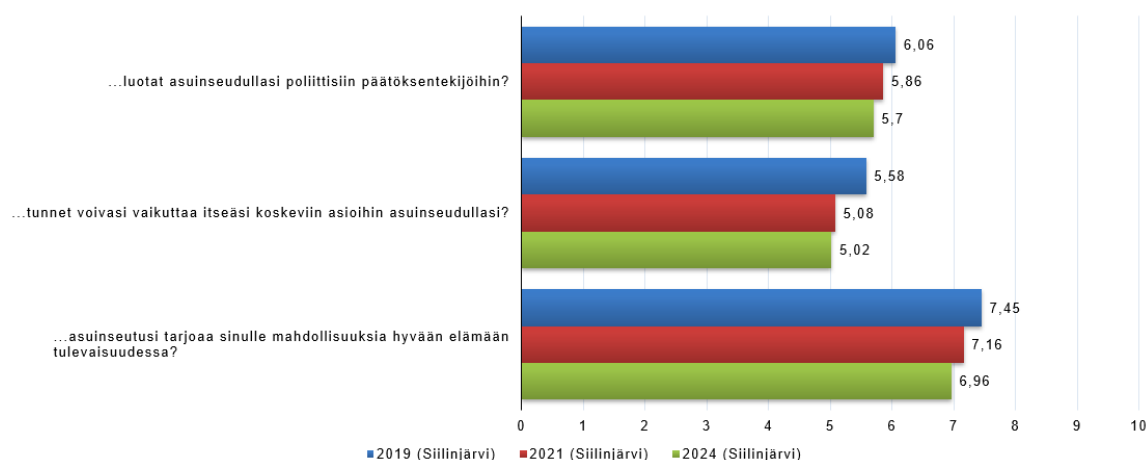
Kokemuksellinen hyvinvointikysely

Pohjois-Savon hyvinvointialue ja alueen kunnat toteuttivat yhteistyössä kokemuksellisen hyvinvointikyselyn asukkaille syksyllä 2024. Kysely tehtiin nyt kolmannen kerran. Edelliset kyselyt on toteutettu vuosina 2019 ja 2021. Toisteisuuden myötä kyselystä saa jo vertailutietoa aiempiin vuosiin.

Kyselyn avointen vastausten perusteella siilinjärveläisten hyvinvointia tukevat liikunta, oma perhe ja muut läheiset, työ, luonto sekä toimivat palvelut. Hyvinvointia heikentävät oma tai läheisen sairaus, työ, huoli toimeentulosta sekä kokemus terveydenhuollon palveluiden huonosta saatavuudesta tai huoli terveydenhuollon palveluiden heikentymisestä.

Pohjois-Savon muihin kuntiin verrattuna siilinjärveläiset kokivat monessa suhteessa oman hyvinvointiinsa vaikuttavat tekijät keskimääräistä paremmiksi. Kirjastossa, museoissa ja tapahtumissa käyminen oli lisääntynyt edellisen kyselyn vuoden 2021 tasosta ja ylsi jo yli vuoden 2019 tason. Asumisolosuhteisiin, rakennettuun ympäristöön, palveluihin ja asuinalueen turvallisuuteen oltiin Siilinjärvellä tyytyväisiä ja siilinjärveläiset olivat Pohjois-Savossa luottavaisimpia siihen, että oma asuinseutu tarjoaa mahdollisuuksia hyvää elämään myös tulevaisuudessa, vaikka luottamus on laskenut vuodesta 2019 (kuva 22).

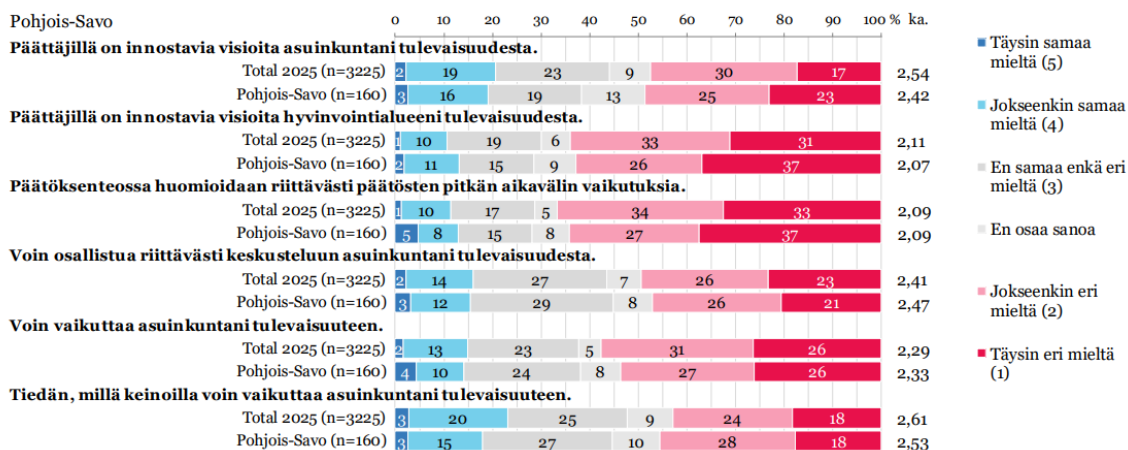
Luottamus oman kunnan poliittisiin päätöksentekijöihin oli laskenut, vaikka Siilinjärvellä luottamusta löytyi enemmän kuin Pohjois-Savossa keskimäärin (kuva 22). Kokeumus siitä, että pystyy vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin, oli myös laskenut. Luottamus poliittisiin päättäjiin ja omaan vaikuttamiseen on ollut laskussa edelliset kaksi kyselyä.

Kuva 22. Kokemuksellisen hyvinvointikyselyn tuloksia 2019, 2021 ja 2024: Siilinjärvi (Pohjois-Savon hyvinvointialue).

Suomi on tunnettu luottamusyhteiskuntana ja vahvana demokratiana. Silti kansalaiset eivät luota siihen, että pystyvät vaikuttamaan päätöksentekoon ja tämä näkyy selvimmin kuntapäätöksenteossa, jossa kuntalaisilla on teoreettisesti eniten vaikutusmahdollisuuksia. Sitran tulevaisuusbarometrin mukaan Pohjois-Savossa vain 18 % vastajista tiesi, miten oman asuinkunnan tulevaisuuteen pystyy vaikuttamaan (kuva 23). Demokratian ja yhteiskuntarauhan säilymisen kannalta luottamuksen heikkeneminen päätöksentekoon arvioidaan olevan kriittinen kehityskulku.

Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavista väittämistä?

Kuva 23. Päätöksentekoon ja vaikuttamiseen liittyviä väittämiä Sitran tulevaisuusbarometrissa 2024 (Sitra).

Päihdetilannekysely

Pakka-toimintamallin mukaisia päihdetilannekyselyjä toteutettiin valtuustokauden aikana kaksi (2), vuosina 2023 ja 2025. Siilinjärveläiset kokevat, että kunnassa käytetään liikaa päihteitä (46 %) ja ovat huolissaan alaikäisten päihteiden käytöstä. Alkoholin, savukkeiden ja nuuskan välittäminen alaikäisille on lisääntynyt vuodesta 2023 (26 % --> 30 %), mutta kaupoissa ikärajavälvontaa koetaan toimivan hyvin. Päihdetilannekyselyjen mukaan turvallisuus Siilinjärvellä on lisääntynyt ja koetaan parempana, kun muualla Pohjois-Savossa. Päihdetilannekyselyjen mukaan kunnan asukkaat haluaisivat kunnan rajoittavan alkoholin anniskelua mm. tapahtumissa, joissa kunta on osallisena, kaikilla julkisilla paikoilla sekä paikoissa missä on paljon alaikäisiä ja lapsiperheitä.

Kouluissa tapahtuvaa päihdekasvatusta pidetään tärkeänä, ja sen toivotaan alkavan riittävän varhain ja suunnitelmallisesti, jo alakoulussa. Ehkäisevä päihdetyö koettiin yleisesti tärkeänä. Nuoria kohtaavat aikuiset niin kotona, koulussa ja muissa arkiympäristöissä nähtiin merkittävänä tekijöinä lasten ja nuorten päihteidenkäytön ehkäisyssä. Nuorten kohtaamisen ja päihdeasenteisiin vaikuttamisen merkitys korostui. Nuorisotyön toiminta nähtiin tärkeänä ja nuorille toivottiin tiloja kokoontua myös iltaisin. Keskeisenä toiveena on mielekkään tekemisen järjestäminen ja kohtaamisen paikkoja kaiken ikäisille kuntalaisille.

Kynnys hakea apua mielenterveyteen ja päihteisiin liittyvissä asioissa pitää olla matala. Hoitoon pääsy koetaan vaikeana ja matalan kynnyksen paikkoja, myös päihtyneille henkilöille, toivottiin, koska niitä Siilinjärvellä ei löydy. Hyvinvointialueen alettua jonot mielenterveyspalveluihin ovat kasvaneet kaikissa ikäryhmissä, mutta eniten nuorten palveluissa ja se taas on johtanut vakavampiin mielenterveyden ongelmiin.

Päihteitä käyttäviä ja mielenterveyden ongelmista kärsiviä henkilöitä toivotaan myös kohdeltavan kunnioittavammin yleensä ja terveydenhuollon palveluissa.

III JATKOTOIMET

8. Yhteenveto ja ehdotukset jatkotyöhön

8.1 Hyvät asiat ja onnistumiset

Siilinjärven väestö on keskimäärin nuorta, hyvin koulutettua ja hyvin toimeentulevaa. Vaikka sairastavuusindeksi on Suomen keskiarvon yläpuolella ovat kuntalaiset silti itä-suomalaiseen väestöön suhteutettuna melko hyvinvoivia. Lapsilla ja nuorilla on samanlaisia hyvinvoinnin haasteita kuin muualla Suomessa mutta esimerkiksi liikkumisen mittareilla mitattuna siilinjärveläislästen ja nuorten fyysinen kunto on maan keskiarvoa parempi ja lasten lihavuus on harvinaisempaa kuin maassa keskimäärin. Nämä ovat erittäin myönteisiä lähtökohtia terveyden ja hyvinvoinnin ennaltaehkäisevässä työssä, koska

1. Nuori väestö tarjoaa mahdollisuuden pitkäjänteiseen ennaltaehkäisyyn. Kun terveyttä ja hyvinvointia tuetaan jo varhain, niiden vaikutukset kantavat pitkälle tulevaisuuteen ja jopa seuraaville sukupolville.
2. Hyvä koulutustaso tukee tiedon omaksumista ja terveyttä edistävien valintojen tekemistä.
3. Hyvä toimeentulo vähentää monia terveyden taustalla vaikuttavia riskejä, kuten toimeentulosta aiheutuvaa stressiä, huonoja asumisololoja tai heikkoa ravitsemusta. Se myös mahdollistaa esimerkiksi harrastamisen ja muut terveyttä edistävät elämäntavat.

Näiden myönteisten tekijöiden päälle on hyvä rakentaa ennaltaehkäisevää työtä, sillä ne tarjoavat otollisen maaperän vaikuttaville toimenpiteille ja lisäävät todennäköisyyttä sille, että hyvinvointi kehittyy myönteisesti tulevaisuudessa.

Siilinjärven vahvuutena ovat palveluiden monialaisuus ja pienen kunnan ketteryys palveluihin ohjaamisessa sekä ammattilaisten matalan kynnyksen saavutettavuus. Hyvä esimerkkinä tästä ovat varhaiskasvatuksen perheohjaajat, jotka auttavat perheitä kasvatushaasteissa matalalla kynnyksellä. Palvelu on otettu perheissä hyvin vastaan ja se on mahdollistanut yksilöllisemmän tuen tarjoamisen kuin, mitä yleisellä ohjauksella esimerkiksi vanhempainilloissa pystytään tarjoamaan.

Tiedolla johtaminen on ainoa tapa ohjata hyvinvoinnin edistämisen toimia vaikuttaviin toimenpiteisiin. Tiedolla johtaminen vaatii tiedon hankinnan lisäksi tiedon jakamista ja analysointia monialaisesti. Siilinjärvellä on kehitetty toimivia rakenteita

hyvinvointijohtamisen tueksi. Esimerkkinä tästä ovat hyvinvointijaoksen perustaminen ja monialainen hyte-työryhmä. Myös organisaatiokulttuurilla on merkittävä vaikutus tiedolla johtamisen onnistumiseen. Virheitä salliva asenneilmapiiri, avoin vuorovaikutus ja johdon tuki edesauttavat tiedolla johtamisen onnistumista. Kevyt organisaatorakenne helpottaa myös vuorovaikutusta eri asiantuntijoiden välillä.

Siilinjärvellä on kehittävä ote erilaisiin hankkeisiin. Hyvänä esimerkkinä tästä on SitraLab ohjelmaan osallistuminen. Sen kehittämistyön tuloksena Siilinjärvelle hankittiin osallisuusalusta ja luotiin malli osallistuvan budjetoinnin prosessista. Ensimmäinen osallistuvan budjetoinnin kierros oli onnistunut ja siinä erityisesti onnituttiin aktiivisen viestinnän avulla. Siilinjärvi on hakenut myös aktiivisesti hankerahoitusta erilaisiin kävelyn- ja pyöräilyn edistämisen kohteisiin. Hankerahoitusta on kuluneella valtuustokaudella saatu noin 600 000 euroa, mikä on mahdollistanut sellaisten kohteiden rakentamisen, jota kunnan perusbudjetista ei olisi pystytty rakentamaan. Tämä on vaatinut vahvaa yhteistyötä palvelualueiden välillä.

Kuntalaisille viestiminen mahdollisimman laajasti on kunnan perustehtävä, mutta se ei ole nykyään helppoa, koska viestintä on pirstaloitunut moniin eri kanaviin. Kunta on ottanut käyttöön monipuolisesti viestintäkanavia esimerkiksi Siilinjärvi-sovelluksen ja uutiskirjeet. Tapahtumakalenteri on uudistettu, verkkosivuja päivitetty ja sosiaalisen median julkaisut on pyritty saamaan helposti lähestyttävään muotoon. Myös päivitysten sisällöissä pyritään monipuolisuuteen, jotta jokainen kuntalainen löytäisi viestinnässä jotain itselleen mielenkiintoista. Kunnassa on laadittu viestintäkäsikirja sekä sosiaalisen median ohje, jotka ovat kaikkien työntekijöiden saatavilla.

Kunnan palvelualueiden välisen yhteistyön koetaan vahvistuneen. Etenkin hankerahoituksen saaminen, millä on mahdollistettu erilaisia hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteitä, on vaatinut laajaa yhteistyötä kunnan toimialojen välillä. Jatkossa on entistä tärkeämpää tunnistaa yhteistyön mahdollisuudet ja saada kaikki asiaan liittyvät tahot mukaan suunnitteluun ja toteutukseen.

8.2 Vielä kehitettävää

Mielenterveyden haasteet kaikissa ikäryhmissä on suurin yksittäinen hyvinvointia heikentävä tekijä Siilinjärvellä. Mielenterveyttä rakennetaan kuitenkin yhdessä muiden elämäntapojen kanssa. Hyvä mielenterveys vaatii riittävästi unta ja liikuntaa sekä terveyttä edistävää ravitsemusta. Sekä lapsilla että aikuisilla on kuitenkin havaittavissa puutteita näissä elämän perusasioissa.

Kunta ei tee hyvinvoinnin edistämistä tyhjiössä vaan vahvasti yhteistyössä eri toimijoiden kuten järjestöjen, seurakuntien, hyvinvointialueen, yritysten ja eri

viranomaisten kanssa (kuva 4). Kuntaorganisaation ulkopuolisten toimijoiden ja kunnan yksiköiden välinen yhteistyö on monipuolista mutta se voisi olla vielä strategisemmin ohjattua ja tavoitteellisempaa. Tarvitaan myös lisää kokemustietoon perustuvaa tiedonkeruuta valtakunnallisten tilastojen tueksi.

Kunnalla ja hyvinvointialueella paljon yhdyspintoja, joissa toimitaan asukkaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi lainsäädäntö ohjaa sekä kuntia että hyvinvointialueita keskenään yhteistyöhön. Tämä yhteistyö on tasavertaista kumppanuutta eikä kumpikaan taho voi toimia toisensa ohi. Hyvinvointialueen aloitus on keskittynyt organisaation sisäisen toiminnan järjestämiseen, ja yhdyspintatyö kuntien kanssa on jäänyt vähemmälle huomiolle. Myös taloudelliset paineet hyvinvointialueilla ohjaat oman toiminnan kehittämiseen yhteistyön kehittämisen sijaan. Jatkossa on kuitenkin entistä vahvemmin löydettävä kuntien ja hyvinvointialueen välisiä vaikuttavia yhteistyön muotoja asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Siilinjärvellä on tehty päätösten vaikutusten ennakkoarviointia jo edelliseltä valtuustokaudelta alkaen. Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi on prosessi, jossa arvioidaan etukäteen, millaisia seurauksia suunnitellulla päätöksellä voi olla. Tavoitteena on tehdä tietoon perustuvia harkittuja päätöksiä ja lisätä päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Ennakkoarvioinnissa tarkastellaan esimerkiksi sosiaalisia vaikutuksia (esim. tasa-arvo, hyvinvointi), taloudellisia vaikutuksia ja ympäristövaikutuksia. Vaikka päätöksen vaikutusten ennakkoarviointia tehdään, on prosessissa vielä kehitettävää. Kuntalaisten ja muiden sidosryhmien mukaan ottaminen arvioinneissa on vielä vähäistä. Myös palvelualueiden välisen vuoropuhelun pitäisi olla aktiivisempaa. Tarvitaan myös seurantatietoa siitä, miten arvioinneissa on onnistuttu.

8.3 Ehdotukset hyvinvointisuunnitelman painopistealueiksi 2025–2029

Hyvinvointisuunnitelmaa valmistellaan aikataulullisesti yhtä aikaa Siilinjärven kunnan uuden strategian kanssa. Hyvinvointikertomus ja siitä nousevat hyvinvointisuunnitelman painopisteet ovat pohjana myös strategian valmistelussa, koska kuntalaisten hyvinvointi on yksi keskeinen strategiassa huomioitava asia. Jotta strategia ja hyvinvointisuunnitelma ovat linjassa keskenään, on tärkeää, että niitä valmistellaan tiiviissä vuoropuhelussa.

Hyvinvointikertomuksen pohjalta hyvinvointisuunnitelman 2025–2029 painopistealueiksi esitetään:

- Demokratian, tulevaisuususkon ja hyvinvoinnin vahvistaminen osallisuuden keinoin.
- Hyvinvoinnin ja terveyden perustan eli unen, ravitsemuksen ja liikunnan vahvistaminen kaikissa ikäryhmissä.
- Vanhemmuutta tukemalla tuetaan lasten tervettä kasvua sekä vanhempien omaa hyvinvointia.
- Toimivat ja turvalliset arkiympäristöt hyvinvoinnin mahdollistajina.

Lisäksi seuraavat asiat on huomioitava kaikissa painopistealueissa:

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteiden laaja-alaisuuden ja monitoimijuuden lisääminen sekä näkyväksi tekeminen.
- Mielenterveyden edistäminen kaikissa politiikoissa (pitää sisällään päihteettömyyden ja väkivallattomuuden).

Liitteet

Liite 1. Hyvinvointisuunnitelman 2021–2025 toimenpiteiden seurantataulukot

Taulukko 1. Tavoitteen 1. *Kuntalaiset kokevat olevansa osa yhteisöjä* -toteuttaminen vuosina 2021-2024ⁱ

Toimenpiteet	Toteutus 2021–2024	Valmiusaste
Yksinäisyyden ehkäiseminen: yksinäisyyden tunnistamisen ja puheeksi ottamisen vahvistaminen	Yksinäisyyden tunnistaminen ja ehkäisy ovat osa opiskeluhoitoa sekä nuorisotyötä. Myös etsivä nuorisotyö, nuorten ohjaus ja neuvonta sekä avoin pienryhmätoiminta toimivat osaltaan yksinäisyyden tunnistamisessa ja ehkäisyssä. Koulujen tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetus tukee yksinäisyyden ehkäisyä. Kouluissa on ollut erilaisia kokeiluja yksinäisyyden vähentämiseksi, esimerkiksi välitunnin kaveripenkki.	
Viestinnän vahvistaminen: yksinäisyyden tunnistaminen ja ehkäiseminen	Yksinäisyyden tunnistaminen on osa opiskeluhoitoa	
Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen (mm. <i>Ospa</i> -hankkeen kautta)	- Järjestö- ja toimijafoorumien säännölliset kokoontumiset vahvistavat järjestöjen välistä yhteistyötä - Tapaamo-tila on järjestöjen käytettävissä maksutta - Uutena avustusmuotona aloitettiin hyvinvointiavustus - Kunta aloitti järjestöille suunnatun uutiskirjeen julkaisun - Uusi tapahtumakalenteri otettu käyttöön kunnan verkkosivuilla	
Kuntalaisten yhteisöllisyyden ja kohtaamisen tukeminen yhteistyössä järjestöjen kanssa mm. <i>Tapaamo</i> -hankkeen sekä <i>Kulttuuriyhdyshenkilö</i> toiminnan kautta	- Tapaamo-tila on jäänyt hankeajan jälkeen yhdistystoimijoiden käyttöön. Tilassa pidettiin keskimäärin kymmenen eri tilaisuutta viikossa (esim. Savonetti, SPR, Omakotiyhdistys, eläkejärjestöt). Tilaa hyödynnettiin myös koulutustilana. - Yhteisöllisyyttä vahvistivat myös moninaiset tapahtumat ja tilaisuudet, joita järjestettiin yhteistyössä yhdistysten, järjestöjen ja seurakunnan kanssa. - Perheentalo tukee lasten ja vanhempien kohtaamista. Kunta tukee Perheentalon toimintaa.	
Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen: lapset, nuoret, vanhemmat, ammattilaiset (esim. <i>Pro koulu, Hyvän mielen taitomerkki</i>)	- Kouluissa on ollut käytössä Hyvän mielen taitomerkki ja muita tunne- ja vuorovaikutus oppimateriaaleja. Vuoden 2023 aikana tehtiin esiopetukseen ja kouluun turvataitopuuta. - Ehkäisevän päihdetyön Hyvän elämän eväät-oppitunteja pidettiin 4.lk ja 6.lk oppilaille.	

	Varhaiskasvatuksen henkilöstöä on koulutettu lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen liittyen.	
Lasten ja nuorten kouluyhteisöön sitoutumisen vahvistaminen (esim. Sitouttava kouluyhteisö ja koulunuorisotyön kehittämishankkeet, opiskeluhuolto)	- Koululäsnäolo-käsikirja jalkautettu käyttöön 1.8.2023 lähtien sivistyslautakunnan päättämällä tavalla. - Koulunuorisotyön (knt) hanketyöntekijä keskittyi etenkin Ahmon yläkoululla tehtävään työhön ja ukrainalaisten nuorten kotouttamiseen. Knt:tä vahvistavat myös kunnan ja seurakunnan nuorisotyöntekijät. Knt hankerahoitus ei saanut jatkoa vuodelle 2024.	
Vertais- ja ryhmämuotoisen toiminnan vahvistaminen	- Sateenkaari-iltoja järjestettiin nuorisotalolla ja muutaman kerran kohtaavassa kahvilatoiminnassa. - Taloiltoja järjestettiin syksyllä kerran kuussa ja niihin osallistui keskimäärin 40 ala- ja yläkoululaista. - Etsivä nuorisotyö järjesti erilaista pienryhmätoimintaa. Ryhmät kokoontuivat kukin n. kerran viikossa ja kussakin ryhmässä kävi 3–8 henkilöä. - Viiskyttäviis -hanke järjesti viikoittain toimintaa kevästä 2024 alkaen 55–64-vuotiaille työttömille ja työttömyysuhan alla oleville siilinjärveläisille - Toimiva-hanke (tarve- ja asiakaslähtöisiä toimintamalleja maahanmuuttaneiden sosiaalisen osallisuuden, kotoutumisen ja opiskelu/työllistymispolkujen edistämiseksi Siilinjärvellä)	
Sosiaalisesti turvallisen elinympäristön vahvistaminen, mm. koulukiusaamisen ehkäisy ja jälkihoidon edelleen vahvistaminen, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen	Kaikilla kouluilla noudatetaan yhtenäistä mallia kiusaamiseen puuttumisessa. Kiusaamisen ehkäisy on säännönmukainen osa yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä.	

ⁱ Värikoodit: vihreä – toteutunut hyvin, keltainen – toiminta käynnistynyt / toteutuu kesinkertaisesti, punainen – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti; ⁱⁱ Toimenpidettä on täsmennetty; * Toimenpide osa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa

Taulukko 2. Tavoitteen 2. Voimavarat itsestä ja läheisistä huolehtimiseen: **toimintakyky ja voimavarat** -toteuttaminen vuosina 2021-2024ⁱ

Toimenpiteet	Toteutus 2021–2024	Valmius-aste
Erityistä tukea tarvitsevien tunnistaminen, kuuleminen, kohtaaminen ja tukeminen	• Erityisopetusresurssia vahvistettu lv. 23–24 alusta lukien mikä on tuonut parannusta erityistä tukea tarvitsevien tukemiseen perusopetuksessa. • Koulujen työntekijöistä koulutettu työpareja Nepsy-asiantuntijoiksi. Ko. työparit kouluttaneet muita koulujen työntekijöitä. • Varhaiskasvatuksessa koulutettu Nepsy-asiantuntijoita. • Aloitettu valmistautuminen tuen muutokseen 1.8.2025 alkaen (lakimuutos) • Varhaiskasvatuksessa tuen malli jalkautettu käytäntöön ja toimii	
Vaikeasti työllistyvien nuorten arjen ja toimintakyvyn tukeminen kuntoutuksen ja työllistymisen edistämiseksi <i>Siilin nuoret</i> -hankkeen kautta	• Siilin Nuoret -hanke päättyi 31.7.23. Hankkeessa edistettiin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien 16–29-v. nuorten työllisyyttä ja kiinnittymistä tukitoimiin ja heille suunnattuihin palvelupolkuihin. Hanke täydensi kuntakokeilun ja kunnan palveluita ja rakensi osaltaan saman katon alla toimivaa matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelua (233 yhteydenottoa), johon pystyi tulemaan ilman ajanvarausta. 81 nuorta kiinnittyi valmennukseen ja heistä 50 % opiskelu- tai työelämään. • Hankkeen aikana ryhmävalmennuksiin osallistui 55 nuorta. Ohjaus- ja neuvontapalvelujen koordinoimiin 13 eri informaatiotilaisuuteen osallistui yhteensä 1162 henkilöä. • Hankkeen jälkeen Vamos jatkaa Siilinjärvellä startti- ja yksilövalmennusta.	
<i>Nuoret pystyy</i> -hankkeen hyvien käytäntöjen tunnistaminen ja juurruttaminen	• Nuoret pystyy -hankkeessa oli v. 2021 mukana yhteensä 24 15–29 v. työ- ja opiskelu-elämän ulkopuolella olevaa nuorta. Hankkeessa tarjottiin yksilö- ja ryhmävalmennusta. • Osana hanketta toteutettiin monialaisia yhteiskehittämisen työpajoja yhteistyössä ammattilaisten kanssa. • Hanke päättyi keväällä -22. Hankkeen kautta löydettiin erilaisia nuorten palvelukatveita ja koottiin palvelukartta.	
Ikääntyneiden voima- ja tasapainoharjoittelun tukeminen toimintakyvyn tukemiseksi ja kaatumisten ehkäisemiseksi	• Tehokuntosaliryhmät toteutuivat omana toimintana sekä osin ostopalveluna hankerahoituksen kautta. Hankerahoitus mahdollisti kolmen uuden ryhmän toteutuksen. • Säännöllinen matalan kynnyksen ryhmätoiminta on ollut käynnissä.	

Lasten ja nuorten ruokakasvatuksen vahvistaminen kouluissa ja kotona (mm. <i>Makuaakkoset, Kouluruokadiplomi</i>)	• Kokeiltiin maksullista välipalatarjoilua yläkouluilla yhden lukukauden ajan. Kysyntä oli satunnaista ja menekki alle kymmenen annosta. • Asiakastyytyväisyyskyselyt tehty vuosittain. • Ruokakasvatusryhmät perustettu varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. • Oppilaskunnista pyydetty edustajat mukaan ruokalistatyöryhmän kokoukseen vuosittain. • Oppilaiden toiveruokapäivät kaksi kertaa vuodessa (toinen alakoululaiset, toinen yläkoululaiset/lukiolaiset). • Hävikkiruokamyynänti kaikilta kouluilta koulujen henkilöstölle.	
--	--	--

ⁱ Värikoodit: vihreä – toteutunut hyvin, keltainen – toiminta käynnistynyt / toteutuu keskinkertaisesti, punainen – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti; ⁱⁱ Toimenpidettä on täsmennetty; * Toimenpide osa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa

Taulukko 3. Tavoitteen 2. Voimavarat itsestä ja läheisistä huolehtimiseen: **perheet ja vanhemmuus** -toteuttaminen vuosina 2021-2024ⁱ

Toimenpiteet	Toteutus 2021–2024	Valmius-aste
Vanhemmuuden ja perheiden tukeminen (mm. monialaiset vanhempainillat ja kuntakohtainen vanhempainohjelmamalli)	- Osalla kouluista on järjestetty monialaisia vanhempainiltoja, lisäksi huoltajille on tiedotettu Wilman kautta HVA:n järjestämistä verkkovälitteisistä monialaisista vanhempainilloista. - Lämmin vanhemmuus -hankkeen (EHYT ry) ja vanhempainyhdistysten kanssa yhdessä toteutettu 5.- ja 6.-luokkalaisten ja yläkouluikäisten vanhemmille vanhempainilta, johon osallistui 114 huoltajaa. Vanhempainilta toteutettiin hybridinä. - Varhaiskasvatukseen palkattu kaksi perheohjaajaa, jotka auttavat vanhempia haastavissa kasvatustilanteissa myös kotikäynnin. - Yhdessä aika -toimintamalli käytössä. Mallin avulla tarjotaan vanhemmille moniammatillista apua kasvatushaasteisiin ennen kuin raskaammille palveluille ehtii muodostua tarvetta.	
<i>Lapset puheeksi</i> -menetelmän käytön vahvistaminen ja vakiinnuttaminen ⁱⁱ	- Varhaiskasvatuksen perheohjaajilla on lapset puheeksi- malli käytössä - Mallia käytetään soveltuvin osin varhaiskasvatuksessa	
Lapsiperheiden osallisuuden, yhteisöllisyyden ja vertaistuen vahvistaminen (mm. perheentalo-toiminta)	- Varhaiskasvatuksen perheohjaajat ovat järjestäneet perheille tapahtumia etenkin loma-aikoina, ja niissä on ollut runsaasti osallistujia. - Siilinjärven Perheentalo, Huoltoliitto ry järjestää lapsiperheiden kohtaamispaikkatoimintaa Siilinjärvellä. Vuonna -24 toiminnassa oli kohderyhmän kohtaamiskertoja yhteensä 11 234. Avoimessa leikkitoiminnassa ja avoimessa perhekahvilassa lapsiperheiden kohtaamisia oli 5949. Taaperoklubi 1–3-v. ryhmätoiminnassa kohtaamisten lukumäärä oli 756. Vauvaklubi 0-6kk ja 6-12kk ryhmätoiminnassa 1487. Loput kohtaamiskerrat koostuvat erilaisista tapahtumista sekä vertaisryhmätoiminnoista. Tarkempi tilastointi luettavissa Perheentalon vuosiraportista.	
Vahvistetaan lähisuhdeväkivallan uhan varhaista tunnistamista, puheeksiottamista ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyä (<i>Lähisuhdeväkivallan puheeksiotto ja kartoitus</i> , THL; MARAK-toiminta) ⁱⁱ	Marak-työryhmä toimi moniammatillisesti ja se kokoontui säännöllisesti. Palveluissa otettiin matalalla kynnyksellä puheeksi väkivaltaan liittyvät asiat. Tarvittaessa asiakkaan elämäntilannetta kartoitettiin tarkemmin yhdessä hänen kanssaan. MARAK-toiminta siirtyi hyvinvointialueelle 2023, eikä sitä ole jatkettu kunnan omana toimintana.	

ⁱ Värikoodit: vihreä – toteutunut hyvin, keltainen – toiminta käynnistynyt / toteutuu kesinkertaisesti, punainen – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti; ⁱⁱ Jatkossa toimenpiteen toteuttamisen päävastuu ja seuranta on hyvinvointialueella ja toimenpidettä ei seurata vuoden 2022 jälkeen;

Taulukko 4. Tavoitteen 2. Voimavarat itsestä ja läheisistä huolehtimiseen: **mielenterveys** -toteuttaminen vuonna 2023ⁱ

Toimenpiteet	Toteutus 2021–2024	Valmiusaste
Mielen hyvinvoinnin haasteiden varhainen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen tarvittaessa koko perhe ja läheiset huomioon ottaen	- Koulutoimessa käynnissä yhteisöllisen opiskeluhuollon hanke, joka keskittyy yhteisöllisen opiskeluhuollon kautta mielen hyvinvoinnin edistämiseen. - Työelämän ulkopuolella oleville mielenterveys- ja päihdekuntoutujille järjestetty 2 valmennus kertaa yhteistyössä Mieliteko-hankkeen kanssa.	
Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen: mielenterveyden ensiapu -koulutukset	- Osa esihenkilöistä on käynyt Mielenterveyden ensiapukoulutuksia. - Opettajille, seurakunnan ja nuorisotyön työntekijöille on järjestetty koulutusta päihdeiden käytön tunnistamisesta ja perusopetuksen päihdeohjelman toteuttamisesta. - Oppilaitosyhteistyönä varhaiskasvatukseen tehty media- ja päihdekasvatuskansiot. - Päihdetoimintamalli Vuorelan nuorisotalolle. - Mieliteko-hankkeen työyhteisöille suunnattuihin valmennuksiin osallistunut ympäristöterveyden työntekijät. - Tasa-painoa työhän -valmennuksessa ollut mukana ruoka- ja puhtauspalvelun sekä varhaiskasvatuksen työntekijöitä.	
Lasten ja nuorten mielenhyvinvoinnin varhainen tukeminen ja hoito: jalkautuvat psykiatriset sairaanhoitajat oppilaitoksiin (TulSote-hanke) ⁱⁱ	- Koulukuraattoriresurssia vahvistettiin vuoden 2022 aikana. (Kuraattorit siirtyivät hva:n palvelukseen 2023) - Jalkautuvat ps-sairaanhoitajat kouluilla TulSote-hankkeen työntekijöinä. (Hanke päättynyt tältä osin) - Esi- ja perusopetukseen sekä lukiokoulutukseen saatiin valtion rahoitus koulujen yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistamiseen erityisesti MT-hyvinvoinnin osalta. Hanke oli käynnissä 2023–2024.	
Hyvän mielen kunta -tarkistuslistan käyttöönotto ja toiminnan kehittäminen sen mukaisesti (Hyvän mielen kunta -hanke)	Siilinjärvi on ollut mukana Hyvän mielen kunta -hankkeessa, missä on muokattu Hyvän mielen kunta -tarkistuslistaa, työkalupakkia sekä johtamisen mallia vastamaan paremmin kuntien tarpeita.	

ⁱ Värikoodit: **vihreä** – toteutunut hyvin, **keltainen** – toiminta käynnistynyt / toteutuu kesinkertaisesti, **punainen** – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti; ⁱⁱ Jatkossa toimenpiteen toteuttamisen päävastuu ja seuranta on hyvinvointialueella ja toimenpidettä ei seurata vuoden 2022 jälkeen

Taulukko 5. Tavoitteen 2. Voimavarat itsestä ja läheisistä huolehtimiseen: **päihteet** -toteuttaminen vuosina 2021-2024ⁱ

Toimenpiteet	Toteutus 2021–2024	Valmius-aste
Mielen hyvinvoinnin haasteiden ja päihteiden käytön varhainen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen (ml. haitallinen pelaaminen ja ryhmäilmiöt)	Päihteiden käytön varhainen tunnistaminen on osa kunnan sisäistä ja ulkoista toimintaa (mm. kunta työnantajana, työllisyyspalvelut, nuorisotyö, oppilaitokset). Koulutuksia on järjestetty opettajille, seurakunnan ja nuorisotyön työntekijöille ajankohtaisista ilmiöistä.	
PAKKA-toimintamallin toteuttaminen	- Ostokokeet suoritettiin keväällä 2023 yhteistyössä Kuopion kanssa; tulokset paranivat edellisestä. Elinkeinoelämälle järjestettiin PAKKA-koulutusta ikärajavälivonnasta. Koeostoja tehtiin 40, joista 9 onnistunutta, eli 75 % koeostoista ei onnistunut. - Päihdetilannekyselyt kuntalaisille vuosina 2023 ja 2025 - FestariPakka otettiin käyttöön Siilinjärvellä ManttuFestissä sekä Kumpurockissa. Toimintamallissa tavoitteena toimijoiden lisäksi vapaaehtoisia jalkautujia, mutta se ei siltä osin täyttnyt, vaan toiminta toteutettiin yhteistyössä tapahtuman järjestäjien ja nuorisotoimen kesken.	
Ehkäisevän päihdetyönsuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen	- Perusopetuksen päihdeohjelma päivitetty -23. - Kouluilla ehkäisevää päihdetyötä tehty perusopetuksen EPT suunnitelman mukaan - Yläkouluilla toteutettiin MAD (Music Against Drugs) päätöstapahtuma -23. - Hyvän elämän eväät -oppitunnit alakoululaisille. - Yläkoulujen 8.luokkalaisille Totta vai Tarua-päihdekasvatustunnit aloitettu 2024 - Vuorelan nuorisotalolle sekä nuorisotalo Semppikselle tehty talokohtaiset päihdetoimintamallit yhdessä talotyöntekijöiden kanssa.	

ⁱ Värikoodit: vihreä – toteutunut hyvin, keltainen – toiminta käynnistynyt / toteutuu kesinkertaisesti, punainen – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti; ⁱⁱ Toimenpide täsmennetty vastaamaan paremmin kunnan lakisääteisiä tehtäviä; * Toimenpide osa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa

Taulukko 6. Tavoitteen 3. *Rakenteet ja palvelut tukevat hyvinvointia* -toteuttaminen vuonna 2023ⁱ

Toimenpiteet		Valmius-aste
Toiminnallisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen	- Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma hyväksyttiin valtuustossa 2022. Sen toteuttaminen on aloitettu. - Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely kuntalaisille 2021 ja 2024	
Hyte-toiminnan organisoinnin ja eri toimijoiden roolin ja tehtävien täsmentäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa	- Hyvinvointijaos aloitti 1.1.2023 - Jaos on kokoontunut n. 5 kertaa vuodessa ja koordinoi mm. hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmat, raportit ja jakaa järjestöavustukset. - Hyvinvointijaos on uusi toimielin ja sen rooli suhteessa hyvinvoinnin edistämiseen kaikilla kunnan palvelualueilla tarvitsee vielä kehittämistä.	
Yhdyspintojen ja yhteistyön paikkojen tunnistaminen ja yhteistyöstä sekä tehtävistä sopiminen (ml. palvelupolut) kunnan ja hyvinvointialueen toimijoiden sekä 3. sektorin kanssa	- Yhdyspintoja on kartoitettu laajasti eri toiminnoissa hyvinvointialueen johdolla. Myös 3. sektorin toiminnot on yhdyspintatyössä tunnistettu. Samoin kuin muut toimijat. - Palvelupolkujen kartoittaminen osin kesken. - Yhdyspintojen tunnistamisen hyödyt pitää vielä viedä käytännön työhön.	
Ennakkovaikutusten arvioinnin (EVA:n) vahvistaminen ja toteutuksen seuranta	- Vaikutusten ennakkoarvioinnin uudistettu lomake otettiin käyttöön 2023. - Eva-prosessien toteutumista on seurattu puolivuositain suoraan pöytäkirjoista. Raportointi kunnan hyte-työryhmälle sekä johtoryhmälle. - Edelleen tarve prosessin kehittämällä, lomakkeen käyttäjäystävällisyyteen panostamiseen sekä kuntalaisten ja sidosryhmien osallistamiselle.	
Matalankynnyksen ja jalkautuvan toiminnan tarpeen kartoittaminen ja toteuttaminen <i>Siilin nuoret</i> -hankkeen kautta	- Matalan kynnyksen kohtaavaa nuorisotyötä järjestettiin kesällä 2023 jalkautuvana, autolla toteutettuna nuorten kohtaamisena ja talvella kahvilatoimintana. 13–18-vuotiaita nuoria kohdattiin keskimäärin 10–25 / ilta - Uutena kesätyökokeiluna organisoitiin Pafe-Cafe, nuorisotyön kesäkahvila/pakettiauto. - II-asteen oppilaitoksilla on ollut nuorisotyöllistä ammattilaiskohtaamista - Vauhti-hanke kokoontui Vuorelan nuorisotalolla, korvaten Hanaa -hankkeen ryhmätoiminnan. Erityisen tuen nuorille suunnattu ryhmätoiminta jäi vähäiseksi.	
Monitoimijaisen kohtaamispaikkatoiminnan vahvistaminen (ml. kunta, 3. sektori, seurakunnat, hyvinvointialue)	- Monitoimijainen kohtaamispaikkatoiminta toimii Perheentalon koordinoimana lapsiperheiden osalta. - Aikuisille mm. seurakunta, Siilinjärven Virkistys, Kuvataideyhdistys ja SPR järjestävät kohtaamispaikkatoimintaa omissa tiloissaan tai Tapaamon tiloissa. Kohtaamispaikkatoiminta ei kuitenkaan ole järjestäytynyttä yhden "sateenvarjon" alle eikä tiedottamiselle ole yhteistä kanavaa. Tämä vaatii vielä kehittämistyötä.	

ⁱ Värikoodit: **vihreä** – toteutunut hyvin, **keltainen** – toiminta käynnistynyt / toteutuu kesinkertaisesti, **punainen** – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti; * Toimenpide osa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa

Taulukko 7. Tavoitteen 4. *Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa* -toteuttaminen vuosina 2021-2024ⁱ

Toimenpiteet	Toteutus 2021–2024	Valmiusaste
Osallistavien toimintatapojen tunnistaminen, ko- keileminen ja käyttöön ottaminen	- Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien kehittämiseksi käynnistyi Sitra Lab -muutosohjelman tuella digitaalisen osallisuusalustan käyttö ja osallistuvan budjetoinnin ensimmäinen toteutus alustan kautta 2023. - Lasten vaalin pidettiin 2024 presidentin vaalien yhteydessä. Lapsista koostuva valmisteluryhmä ideoi ja toteutti vaaleilla valituksi tulleen aihepiirin mukaisen tapahtuman kesällä 2024.	
- kuntalaiskyselyiden systemaattinen toteuttaminen eri teemoista esim. joka 2. vuosi	Säännöllisesti toteutetaan useita kuntalaiskyselyitä mm. nuoriso- ja kulttuuritoimen, kirjaston ja kansalaisopiston yhteinen kulttuurikysely, ruokapalveluiden asiakastytyväisyyskysely kouluille sekä koulujen ja varhaiskasvatuksen asiakaskyselyt. HVA:n kanssa yhdessä on toteutettu kokemuksellinen hyvinvointikysely ja päihdetilannekysely. Myös liikenneturvallisuuksuunnitelman päivittämistä varten toteutettiin kysely. Keskustan kehittämisen kyselyyn tuli lähes 500 vastausta.	
- vaikuttaminen Siilinjärvi-sovelluksen kautta	Sovelluksen latauksia yli 5 000. Sovellusta on kehitetty saadun palautteen perusteella mm. lisätty liikuntapaikat sovellukseen.	
- lapsiparlamentti toiminnan vakiinnuttaminen	Lapsiparlamentti on kokoontunut vuosittain vuodesta 2022 alkaen. Jokaiselta alakoululta on kaksi edustajaa ja paikalla on ollut myös kunnanjohtaja, sivistysjohtaja sekä kuntapäättäjiä.	
- nuorisovaltuuston toiminnan vahvistaminen	- Nuorisovaltuuston toiminta on vahvistunut ja se mm. toteuttaa Mitä sulle kuuluu? -kyselyn yläkouluilla vuosittain. - NuValle laadittiin toimintasääntö 2024.	
- vanhus- ja vammaisneuvostojen roolin ja toiminnan selkeyttäminen	- Vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuu aktiivisesti ja ottaa osaa sekä kunnan eri lautakuntien kokouksiin että hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen kokouksiin. - Vanhus- ja vammaisneuvosto järjestää vanhusten viikon ja vammaisten päivän toimintaa. - Vanhus- ja vammaisneuvosto tekee kannanottoja tärkeiksi kokemistaan asioista.	
- toimija- ja järjestöfoorumin toiminnan kehittäminen: järjestöjä palveleva toiminta	Järjestö- ja toimijafoorumi on kokoontunut säännöllisesti. Järjestöt vastaavat koolle kutumisesta ja kokoontumisten sisällöistä. Kunnasta on edustus paikalla kokoontumisissa.	
- kylä ja asukastoimikuntien toiminnan vahvistaminen	- Siilin siti on uusi kyläyhdistys, joka on perustettu 2023. - Siilin kylät organisoivat Henkkarit kaikille -kampanjaa yhdessä kehittämissyhteistyö Mansikan kanssa. - Kyläyhdistyksille jaetaan avustuksia hyvinvointijaoksen toimesta.	

Säännöllinen osallisuustoiminnan itsearviointi (Kuntaliitto) ja osallisuustoiminnan edistäminen arvioinnin tulosten perusteella	• Arviointi toteutettu 2022 ja 2022. • Kehitettävää on kuntalaisten mukaan ottamisessa palveluiden suunnittelussa sekä kuntalaisten kuulemisen muotojen monipuolistamisessa, viestinnän saavutettavuudessa ja vaikuttamistoimielimien aktiivisemmassa mukaan ottamisessa päätöksenteossa.	
Digitaalisen osallisuuden vahvistaminen digitaalisia palveluita ja Siilinjärvi-sovellusta kehittämällä	• Osallisuusalusta otettu käyttöön kuntalaisten vaikuttamisen kanavaksi (mm. osallistuva budjetointi) • Otettu käyttöön verkkomaksaminen (mm. venepaikat, kansalaisopiston kurssimaksut) • Siilinjärvi-sovellus on aktiivisessa käytössä (5 t. latausta) ja sitä kehitetään kuntalaispalautteen perusteella mm. lainojen uusinta ja kirjojen varaus onnistuvat sovelluksen kautta. • Verkkonuorisotalo otettu käyttöön Discordissa.	
Kielellisen saavutettavuuden ja selkokieliisyyden kehittäminen kunnan verkkoympäristöissä ja digiviestinnässä (mm. Ydinasia-hanke)	• Kunnan henkilöstöä opastettu selkokiellisen materiaalin tuottamiseen. • Verkkosivujen saavutettavuutta parannettu.	
Viestinnän vahvistaminen: kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet	• Kuntalaisille viestittiin erityisesti osallistuvan budjetoinnin prosessista, mikä toteutettiin Siilinjärvellä ensimmäisen kerran vuonna 2023. Osallistuvaan budjetointiin tehtiin oma viestintämateriaali. • Eventz tapahtumakalenterin hankittu kuntalaisviestinnän ja tapahtumatiedotuksen parantamiseksi.	

ⁱ Värikoodit: vihreä – toteutunut hyvin, keltainen – toiminta käynnistynyt / toteutuu kesinkertaisesti, punainen – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti; ⁱⁱToimenpide täsmennetty; * Toimenpide osa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa

Taulukko 8. Tavoitteen 5. Mahdollisuudet kulttuuriin ja oman näköisen vapaa-ajan viettämiseen -tavoitteen toteuttaminen vuonna 2021ⁱ

Toimenpiteet	Toteutus 2021–2024	Valmius-aste
Omaehtoisen liikuntamahdollisuuksien kehittäminen erityislasten tarpeet huomioiden (esim. lähiliikuntamahdollisuudet, leikki-/liikuntapuistot)	- Kehitetty Kuilun ulkokuntoilualuetta sekä Suininlahden koulun piha-alueen liikunnallisuutta. - Parannettu leikkipuistojen turvallisuutta (mm. turvahiekat ja -alustat) - Toteutettu Taivallahden leikkipuisto osallistamalla kuntalaiset. - Simpan ulkokuntoilualue valmistui, Paasisalon luontopolut ja kuntoilupiste valmistui. - Kehvolle valmistui lähiliikuntapaikka. - Uusia tulipaikkoja Tarinaharjun ja Patakukkulan maastoon (toinen esteetön).	
Matalan kynnyksen liikuntaneuvonnan ja liikuntaryhmien toiminnan vahvistaminen huomioiden eri ikäiset ja toimintakykyiset	Työikäisille suunnattu liikunta- ja hyvinvointineuvonta käynnistynyt ja siihen on palkattu uusi työntekijä. Kuntalaiset ovat löytäneet hyvin liikuntaneuvonnan piiriin.	
Kiinnostavien ja maksuttomien harrastusmahdollisuuksien lisääminen yhteistyössä 3. sektorin kanssa (ml. Harrastamisen Suomen mallin toteuttaminen)	- Harrastamisen Suomen mallin mukaista toimintaa on toteutettu lähes kaikilla perusopetuksen kouluilla syksystä 2021 lähtien. Toimintaa on toteutettu saadun valtionavustuksen puitteissa. - Maksuttomat perheiden liikuntasunnuntait yhteistyössä järjestöjen kanssa. - Liikuntatoimi ja nuorisotoimi on tarjonnut lapsille ja nuorille maksutonta liikuntaa osallistuvan budjetoinnin rahoituksella. - Maksuttomien skeittihallin harrastevuorojen käynnistäminen SiRy:n kanssa.	
Harrastuspaikkojen varauspalveluiden kehittäminen	- Käytössä oleva varausjärjestelmä ja lukitusjärjestelmän rajoittavat kehittämistä. - Tenniskentillä ja pickleball-kentillä otettu käyttöön	
Kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen yhteistyössä 3. sektorin kanssa	- Pohjois-Savon kulttuuristrategian mukaisesti jatkettiin kuntien kulttuuritoimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja koulutuksia. - Paikallisten yhdistystoimijoiden kanssa parannettiin tiedottamista. Tiedonkulkua lisäämällä poistetaan mm. tapahtumien päällekkäisyyttä. - Kulttuurikasvatussuunnitelmaa päivitetty	
Lisätään liikunnasta puhumista ja ohjausta liikunnan pariin. Vahvistetaan liikuntaa osana lasten, nuorten ja perheiden arkea	Perheliikuntatoimintaa järjestettiin seurayhteistyöllä.	

Vahvistetaan lasten ja nuorten kulttuuritoimintaa osana alueellista kehittämistyötä	Kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisesti toteutettu eri kouluille ja luokka-asteille (tavoitettu n. 4000 oppilasta: teatteri, museot, kirjasto, tapahtumat kouluilla)	
Rakennetaan koulujen piha-alueiden yhteyteen yksi lähiliikunta-alue vuodessa	• Huomioidaan uusissa kouluhankkeissa. Toivalan koululle valmistui monitoimikenttä. • Kehvon koulun lähiliikunta-alue valmistui, Suininlahdelle monitoimikenttä.	
Rakennetaan tai saneerataan vähintään yksi leikkipuisto vuodessa	• Rakennettu ja saneerattu vähintään yksi leikkipuisto vuodessa mm. uusi Taivallahden leikkipuisto.	
Parannetaan viestintää kunnan käytettävissä olevista tiloista (omaehtoinen toiminta) ja koulujen liikuntapaikkojen hyödyntämismahdollisuuksista	• Otetaan huomioon uusia kohteita rakennettaessa. Vaatii uuden varausjärjestelmän hankinnan ja käyttöönoton. • Loma-ajoille markkinoitu sulkapallovuoroja ja tarjottu mm. yksittäisiä kepparivuoroja	

ⁱ Värikoodit: vihreä – toteutunut hyvin, keltainen – toiminta käynnistynyt / toteutuu keskinkertaisesti, punainen – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti;

Taulukko 9. Tavoitteen 6. *Hyvinvoinnin mahdollistava ja turvallinen arkiympäristö* -tavoitteen toteuttaminen vuosina 2021-2024ⁱ

Toimenpiteet	Toteutus 2021–2024	Valmiusaste
Parannetaan kestävien kulkumuotojen käytön mahdollisuuksia	• Pyöräilyreittien seudullinen viitoitus valmistui. • Saatu Traficomien avustuksia kävelyn ja pyöräilyn hankkeisiin, joista mm. Taivallahti-Mäntymäki kevyenliikenteenväylä, Kumpusentien kevyenliikenteenväylä, Harjamäentien ja Vesijärventien risteuksen suojatien korotus. • Seudullinen kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma hyväksyttiin. • Kaupunkiseudun kestävä liikkuksen suunnitelma (SUMP) valmistui	
Kehitetään viher- ja virkistysalueita ja niiden saavutettavuutta	• Kaavoissa on osoitettu riittävät viher- ja virkistysalueet uusille asuinalueille. Kasurilan uudella alueella on mahdollista hyödyntää ja kehittää nykyisiä ulkoilureittejä ja -paikkoja. • Puistometsien hoito on jatkuvaa vuosittaista työtä. • Paasisalon luontopolku valmistui. • Patakukkulan ulkoilureitistön viitoitus valmistui. • Rantabulevardin ideointi ja hankerahoituksen hakeminen	
Arkiympäristön suunnittelulla ja kehittämisellä pyritään: - turvaamaan asuinalueiden monimuotoisuus ja palveluiden saavutettavuus	• Uusia asumisoikeus- ja vuokrakerrostalohankkeita valmistui Vuorelassa. Asuinpientalorakentaminen jatkui Pyöreälähden, Taivallahden ja Haapamäen alueilla. • Siilinjärven Kotipolku aloitti vuokratervitalokohteen rakentamisen Taivallahden. • TA-asumisoikeus aloitti kahden kerrostalon rakentamisen Vuorelantielle.	
- edistämään arkiympäristön turvallisuutta (ml. meluhaittojen ehkäiseminen, ilmanlaadun turvaaminen, esteettömyyden toteutuminen)	• Melutilanne selvitetään kaavoituksen yhteydessä ja määritellään hyvän elinympäristön tarvitsemat toimenpiteet (mm. Mustikkamäen uuden asuinalueen meluselvitys). • Ympäristöluvuissa huomioidaan laitosten aiheuttamat melu- ja ilmanlaatuvaikutukset. • Ilmanlaatua mitataan jatkuvasti Keskuskorttelin alueella ja ilmalaatu on reaaliaikaisesti nähtävillä Siilinjärvi-sovelluksessa. • Hiekanpoistomenetelmiä on kehitetty. • Keskuskorttelin ja Vuorelan keskustan esteettömyyskarttoitus valmistui.	
Kehitetään paikkatiedon seurantaa ja sen hyödyntämistä hyvinvoinnin edistämässä	• Aloitettu viheralueiden ja joukkoliikenteen saavutettavuuden sekä melualueilla asuvien asukasmäärän seurantaa kunnan paikkatietojärjestelmässä. • MAL-alueen Louhi -paikkatietojärjestelmän hankinta siirtyi vuodelle 2025	

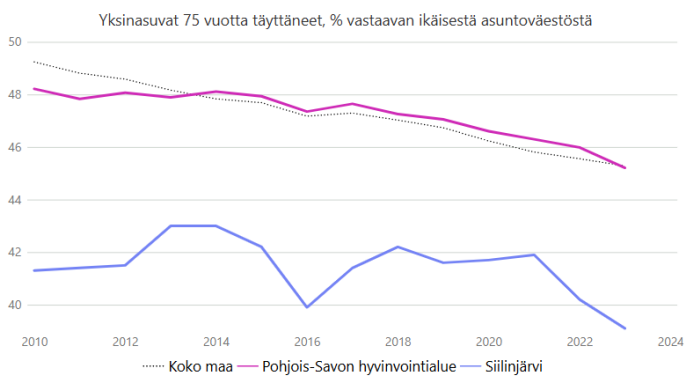
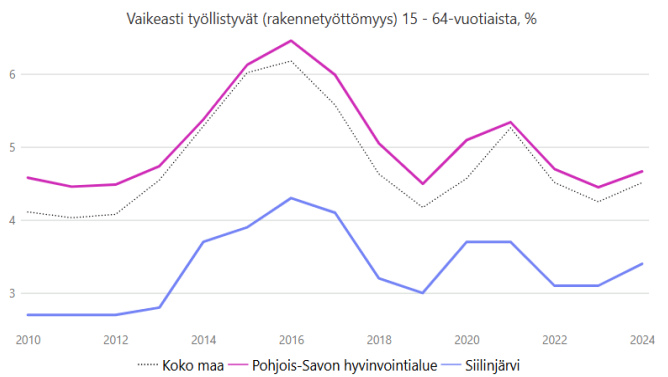
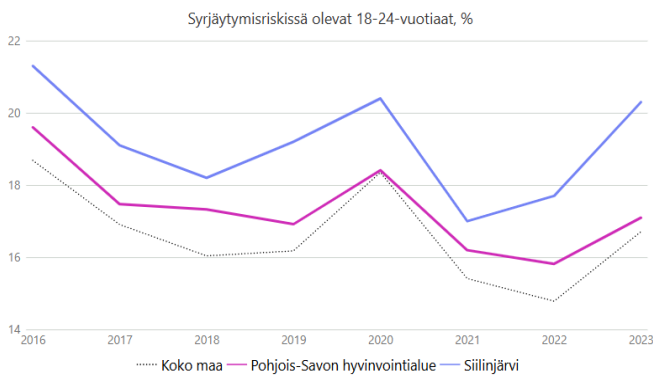
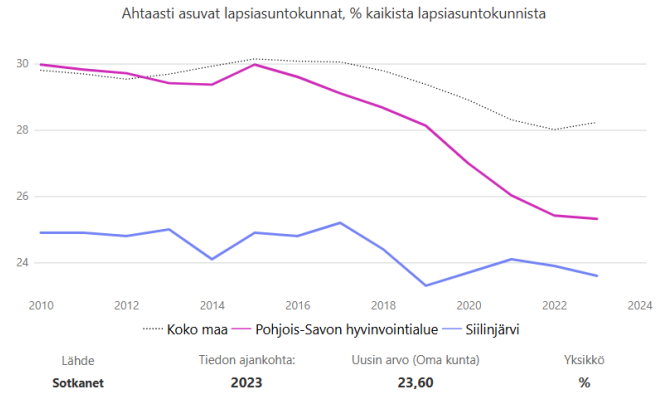
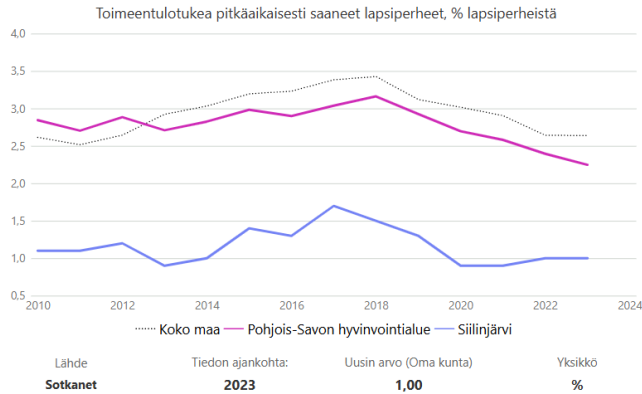
Parannetaan koulujen ja päiväkotien fyysisiä työoloja	• Uudet koulut ja päiväkodit on suunniteltu viimeisimmän tiedon mukaisesti.	
Parannetaan kävelyn ja pyöräilyn mahdollisuuksia, kevyenliikenteen väylien kunnon kartoittamisella ja parantamisella (Kävelyn ja pyöräilyn edistämishanke)	• Seudullinen kävelyn ja pyöräilyn edistämishanke valmistui, jonka perusteella aloitettiin kävelyn ja pyöräilyn väylien laatuluokitustyö. Luokittelun perusteella määritellään tarkempia toimenpiteitä mm. esteettömyyteen, pyöräpysäköintiin ja ylläpitoon liittyen. • Useita kevyenliikenteen väylien rakennushankkeita toteutunut hankerahoituksella (yht. 600 000 €) • Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuuksuunnitelma päivitetty	
Parannetaan liikenneturvallisuutta osallistumalla Kuopion seudun autoliikenteen viitoituksen yleissuunnitelma -hankkeeseen (käynnistymisen 2023) sekä Fiksusti mopoilu -hankkeeseen (päättyy 2023)	• Autoliikenteen viitoitustyö on aloitettu yhdessä ELY-keskuksen kanssa. • Osallistuttu Fiksusti mopoilu -hankkeeseen. Siinä mopoikäisille järjestettiin teemapäivät molemmilla yläkouluilla. • Nopeusrajoitusten tarkastelu kunnan ja Elyn yhteistyönä, nopeusrajoituksia laskettiin taajamissa ja Viitosella useilla tieosuuksilla	
Lisätään rakennettuja ulkoilureittejä ja parannetaan niiden viitoituksia (2023: Panninniemi-Pyylampi -alue)	• Panninniemi-Pyylampi reitit ovat käytössä talviaikaan. Viitoitukset ovat tiilapäisiä. Ympärivuotisen käytön mahdollistaminen edellyttää mm. pitkospuiden rakentamista.	
Kunnan metsien hoidossa huomioidaan metsien hyvinvointivaikutukset, viihtyisyys ja luontokokemusten mahdollistuminen: laaditaan metsänhoitosuunnitelma (2023)	• Vuoden 2023 aikana selvitettiin metsänhoitosuunnitelman laadintaa toimenpiteessä esitettyjen tavoitteiden mukaisesti. • 2021 hyväksytty kunnan ilmasto-ohjelma ohjaa osaltaan suunnitelman laadintaa. • Vastuullinen kuntametsänomistaja -hanke käynnistetty	
Kartoitetaan suojeltavat luontokohteet (2023) ja käynnistetään tarvittavat perustamisprosessit	• Suojeltavat luontokohteet on kartoitettu luontoselvityksissä ja esitetty yleiskaavoissa. • Suininlahden puronotkon n. 3,1 ha metsäalueen suojeluesitys valmiina päätöksentekoon.	
-Toteutetaan esteettömyyskartoitus esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi vuonna 2023	• Keskuskorttelin ja Vuorelan esteettömyyskartoitus valmistui. • Toistaiseksi esteettömyyttä parannetaan saneerauksien ja uudisrakentamisen yhteydessä. • Haettu Traficom rahoitusta vuodelle 2025, jossa kuntalaiset pääsevät osallistumaan esteettömyyden kartoitukseen Crowdsora sovelluksella joukko-liikenteen reiteillä. Rahoitusta ei saatu.	
Kehitetään ilmastotyötä ja -viestintää osana Suunnitelmallinen ilmastotyön juurruttaminen Pohjois-Savoon-hanketta (SISU)	• SISU -hanke alkoi keväällä 2023. Kolmivuotinen hanke jatkuu kevääseen 2026. ○ Ympäristö- / ja ilmastovahdin hankinta (Sitowise Oy) ○ Vaikuttavuusarviointi sekä päästö- ja talouslaskuri (Ramboll Finland Oy) ○ Ilmastobudjetointi aloitettu	

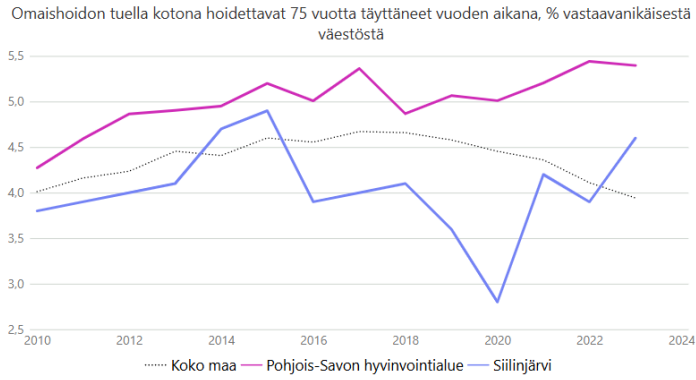
	• Kunta oli mukana "Hiilineutraali Pohjois-Savo" hankkeessa. Hankkeessa laadittiin mm. kuntakohtaiset ilmastonmuutoksen riskikortit. • Kunta hakeutunut mukaan FISU-verkostoon.	
--	--	--

ⁱ Värikoodit: **vihreä** – toteutunut hyvin, **keltainen** – toiminta käynnistynyt / toteutuu kesinkertaisesti, **punainen** – toiminta ei vielä käynnistynyt / toteutuu heikosti;

Liite 2. Vähimmäistietosisällön indikaattorit

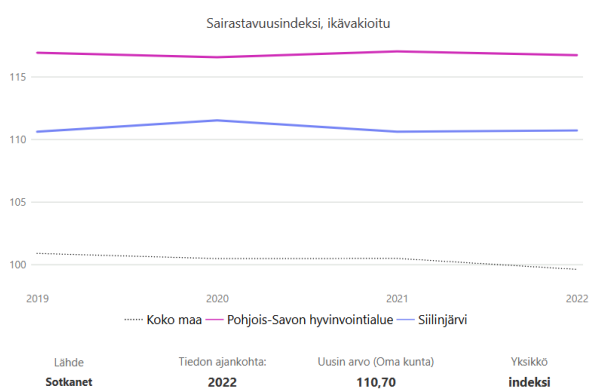
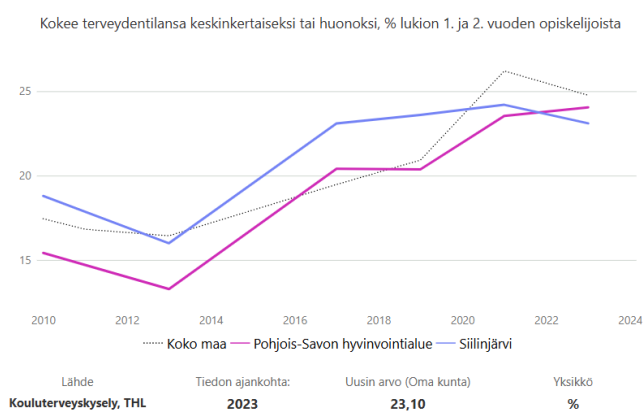
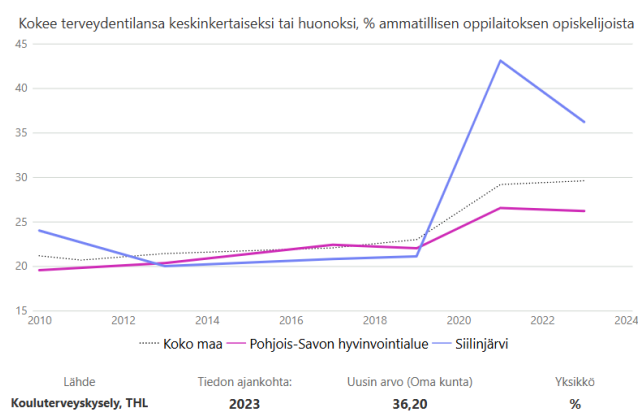
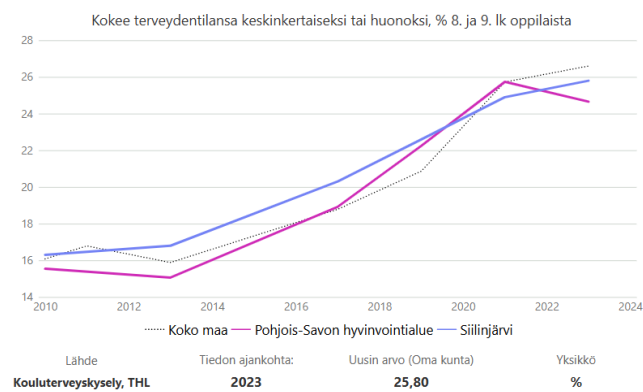
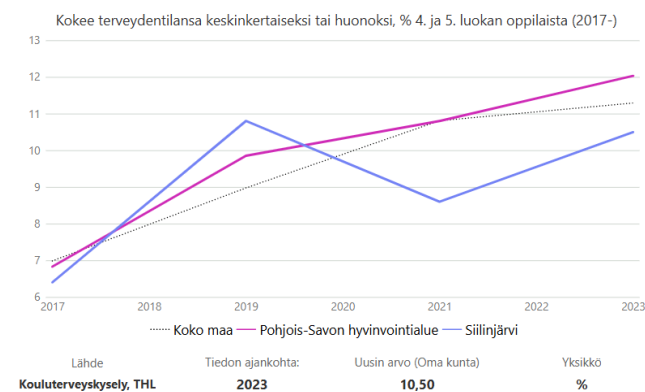
Väestön elinoloja kuvaavat indikaattorit

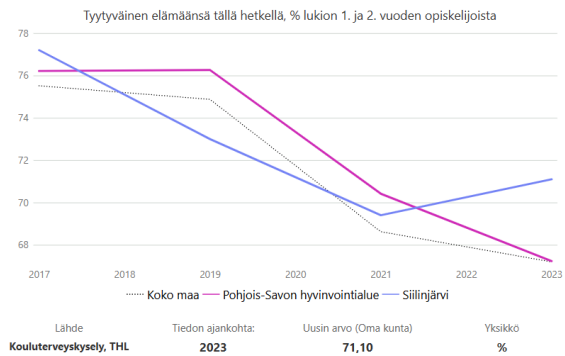
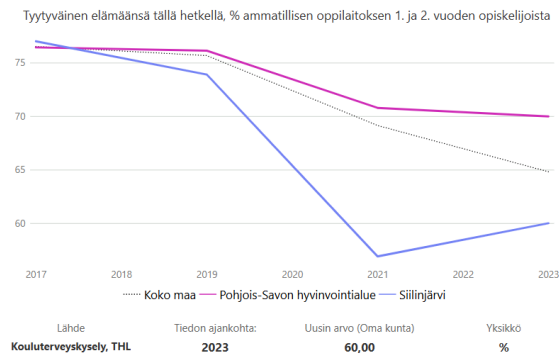
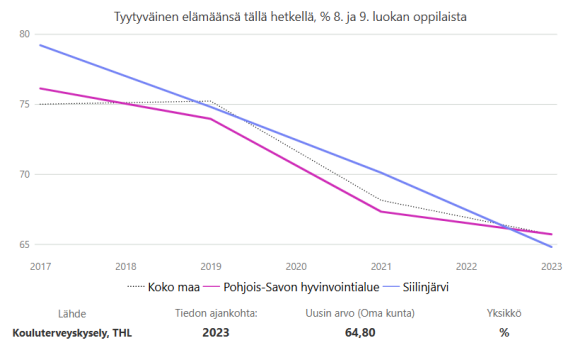
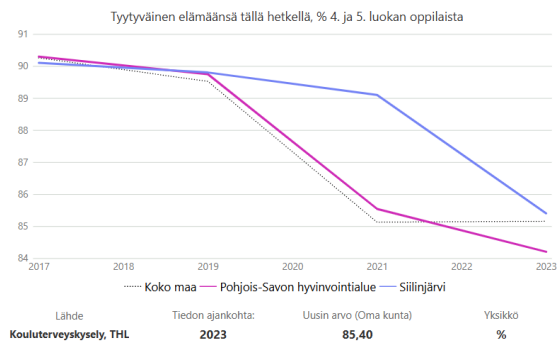

Lähde: Sotkanet
 Tiedon ajankohta: 2023
 Uusin arvo (Oma kunta): 4,60
 Yksikkö: %

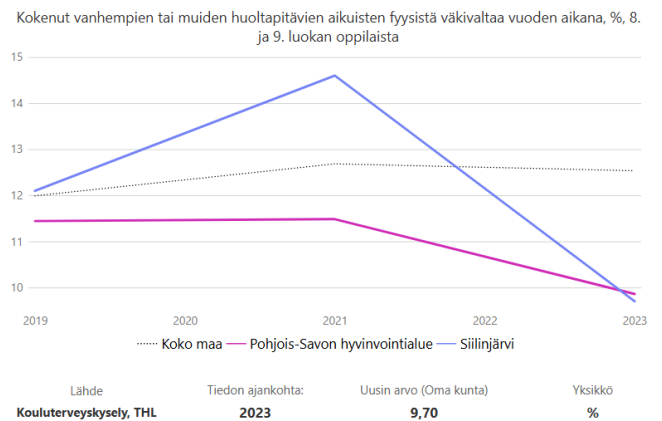
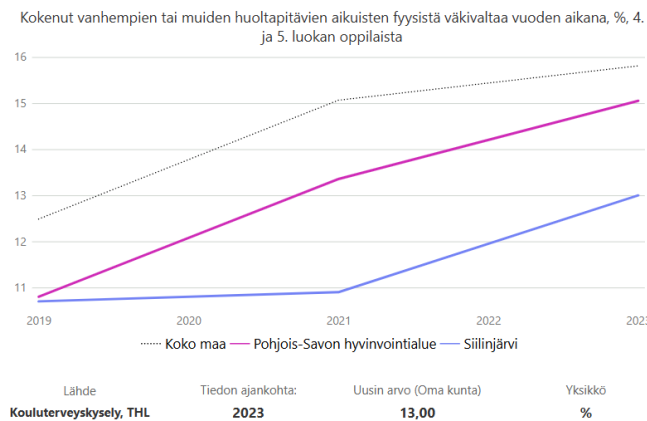
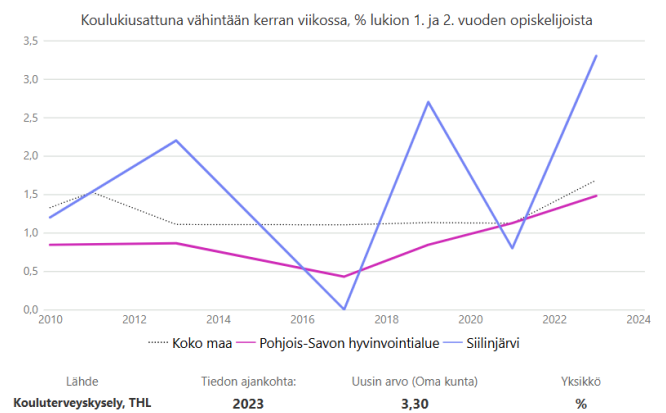
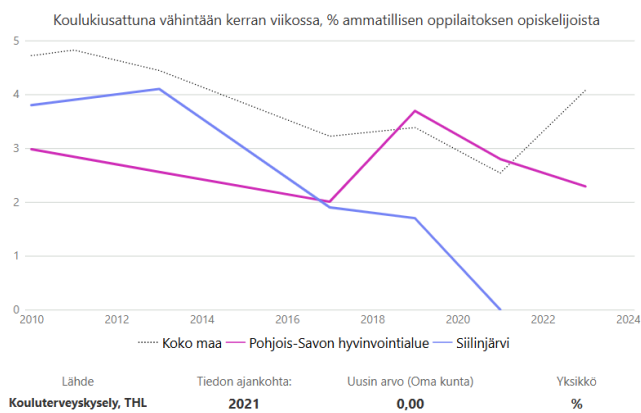
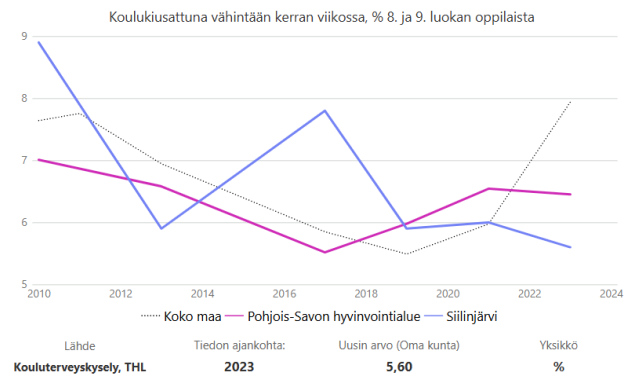
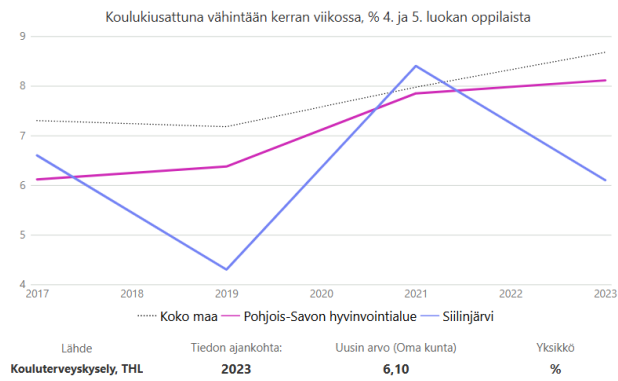
Väestön terveydentilaa kuvaavat indikaattorit

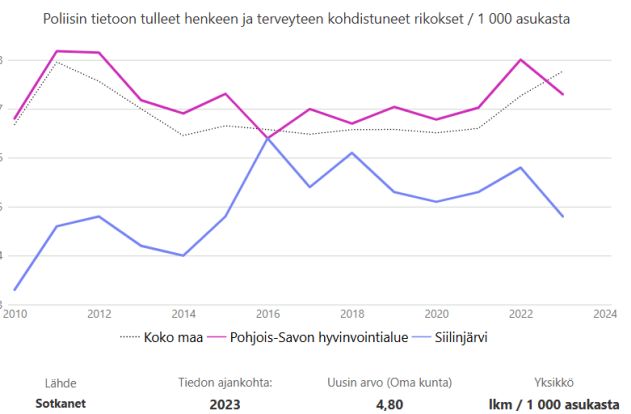
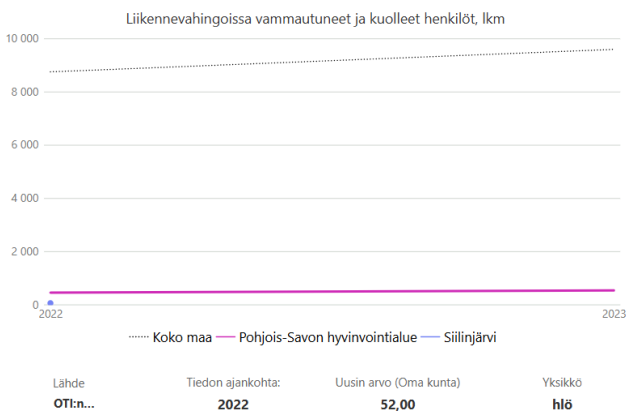
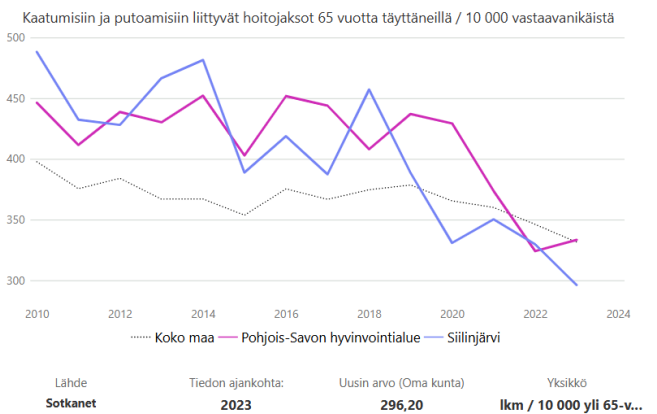
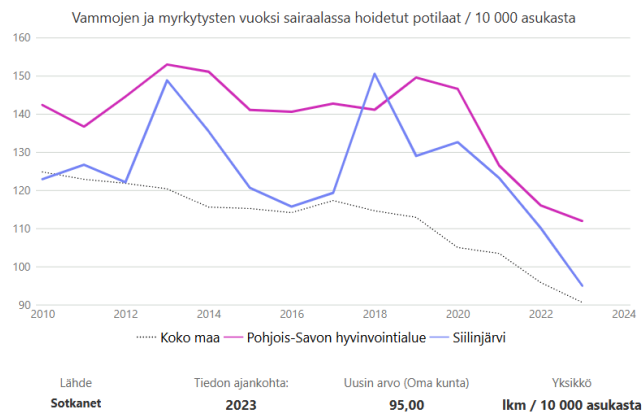
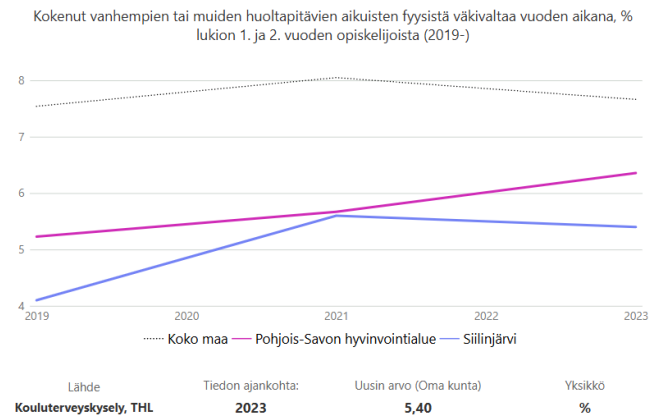
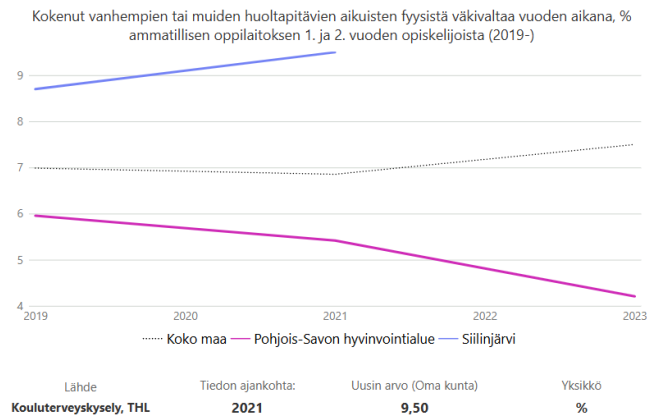

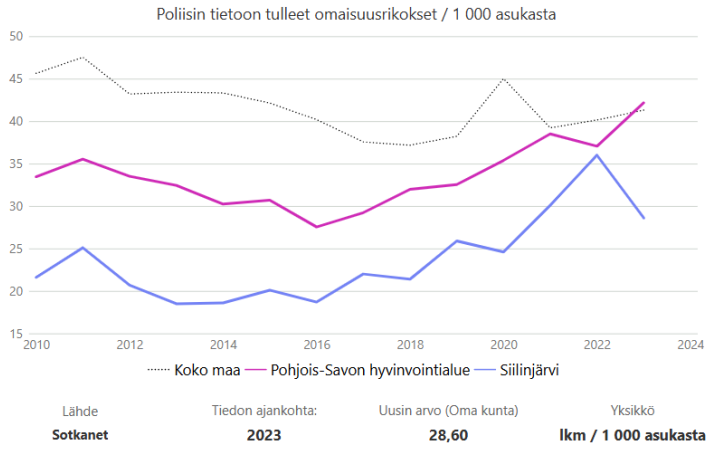
Väestön elämänlaatua kuvaavat indikaattorit

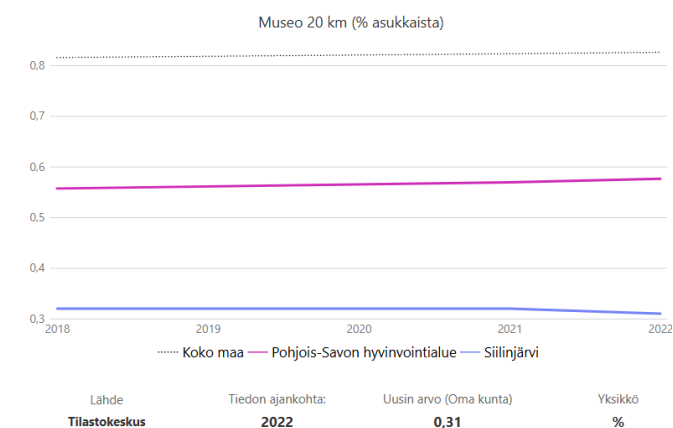
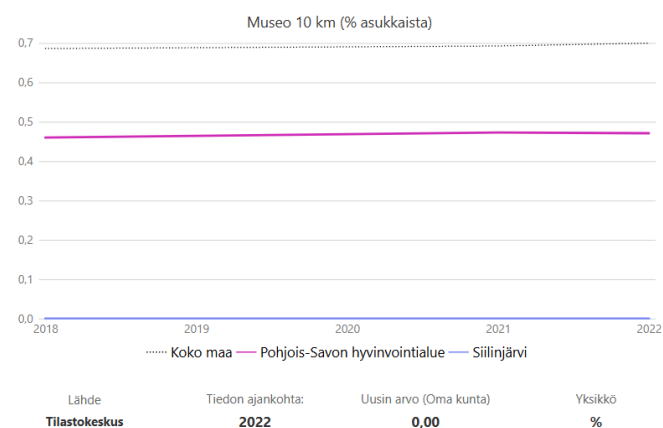
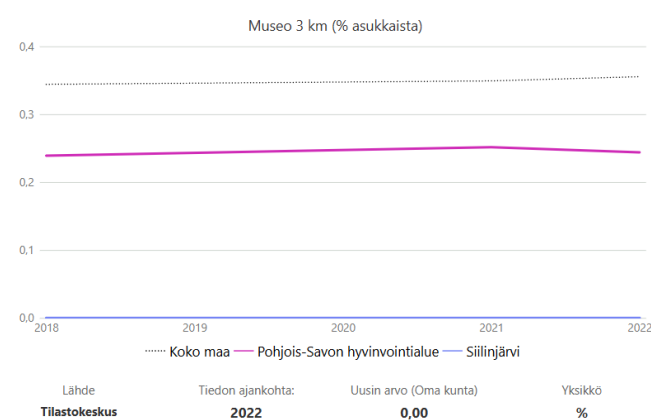
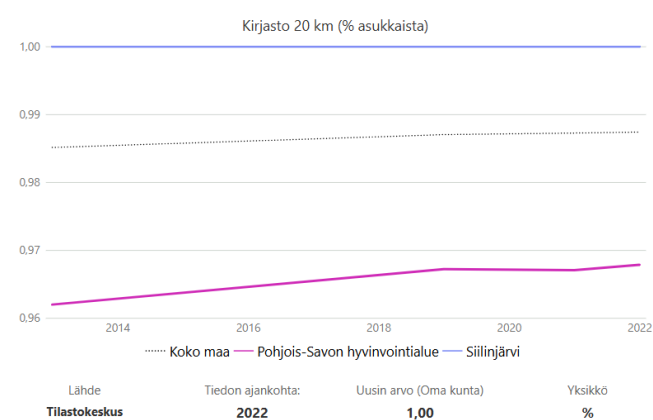
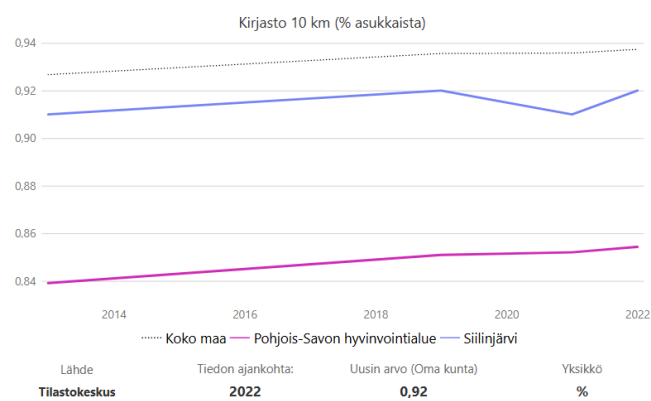
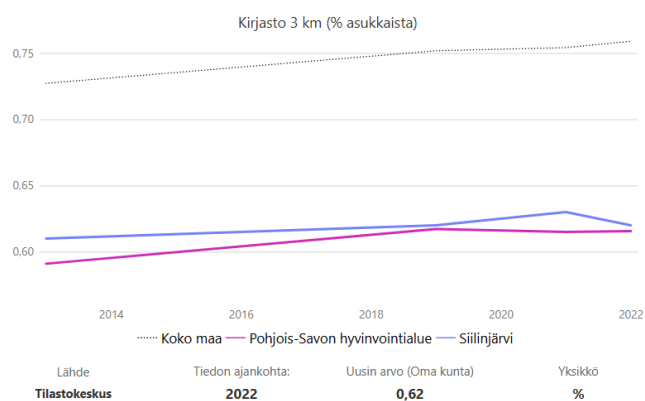
Turvallisuutta kuvaavat indikaattorit

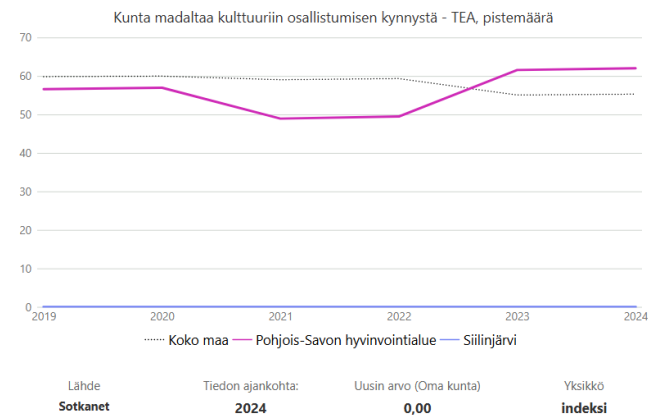
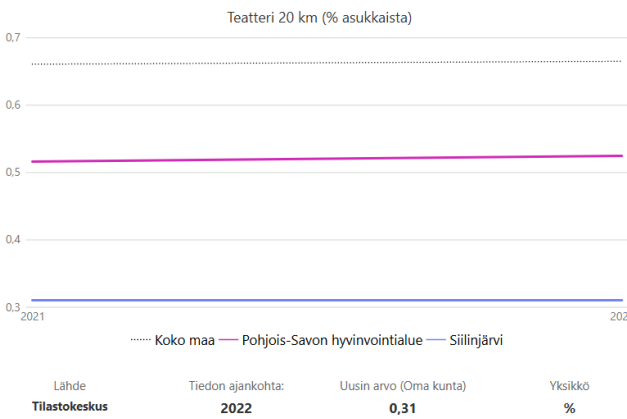
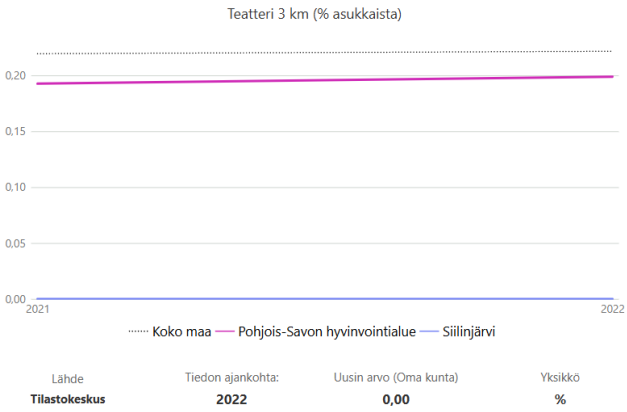

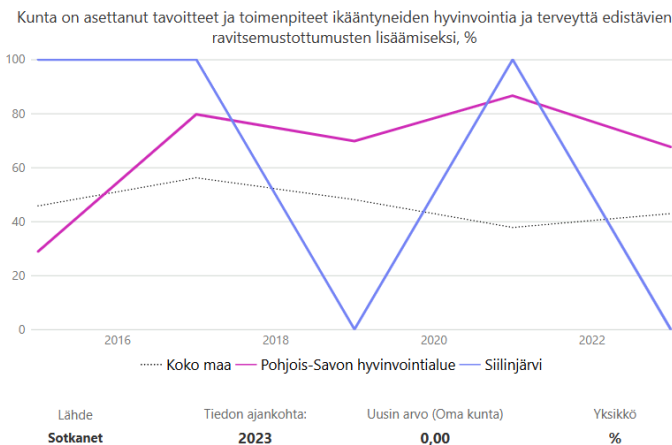
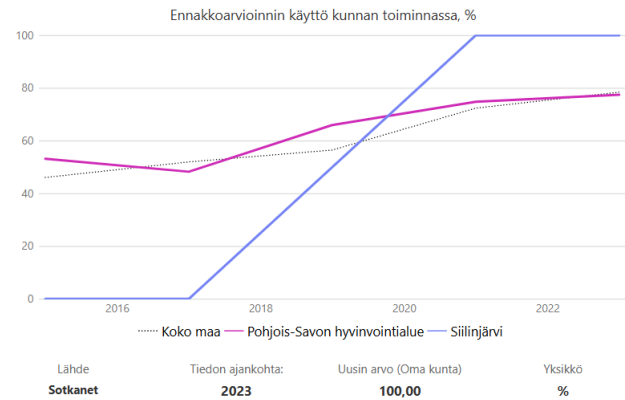
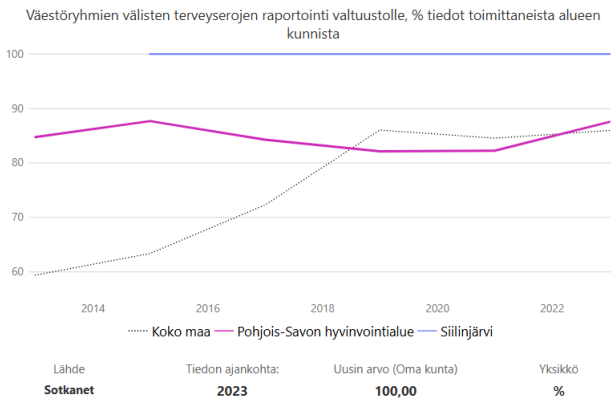
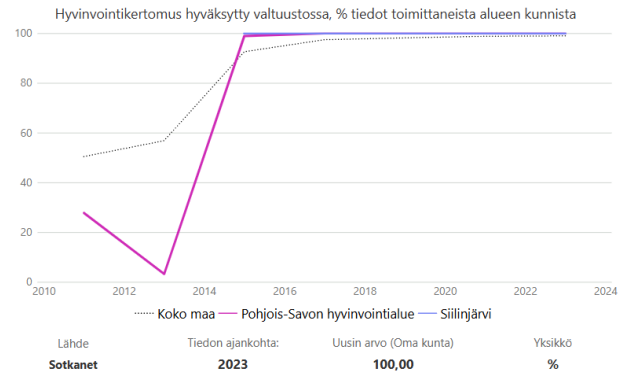
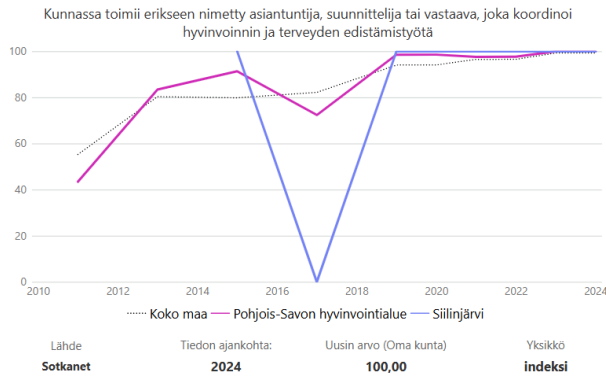

Kulttuurin indikaattorit

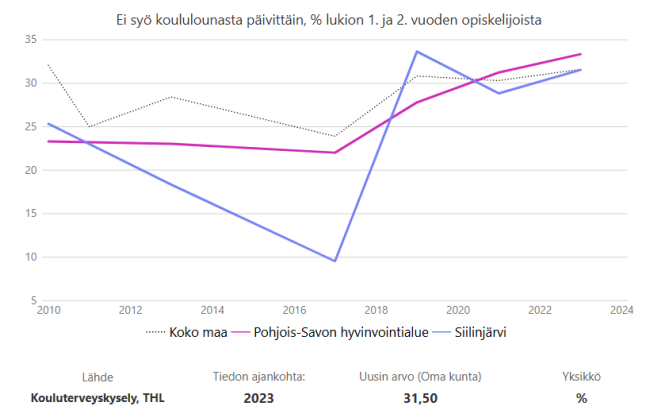
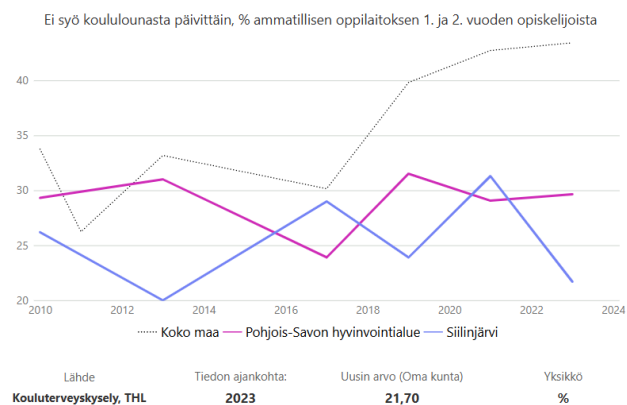
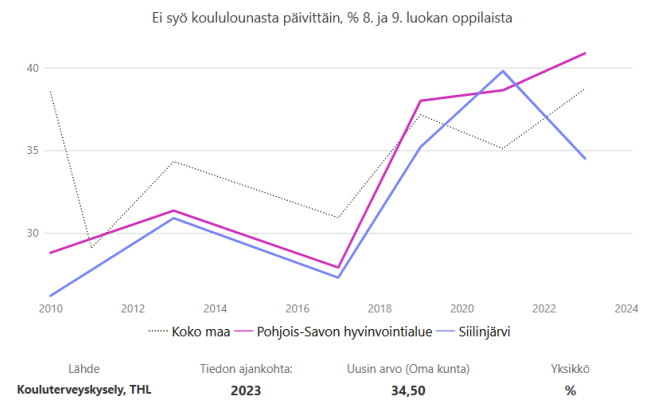
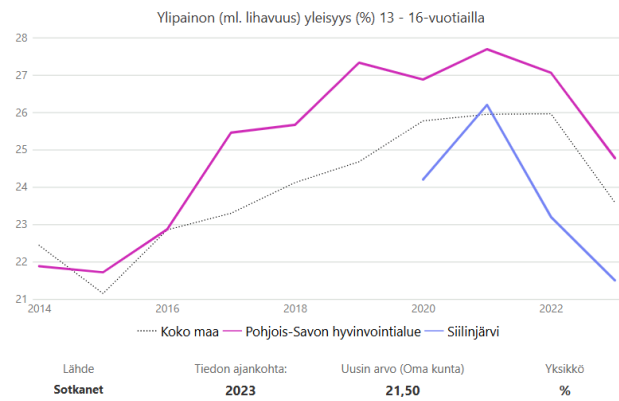
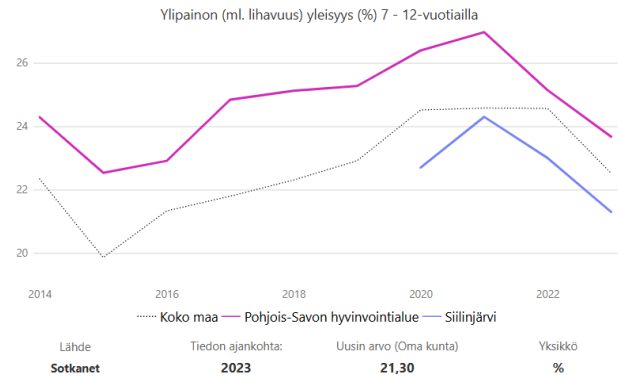
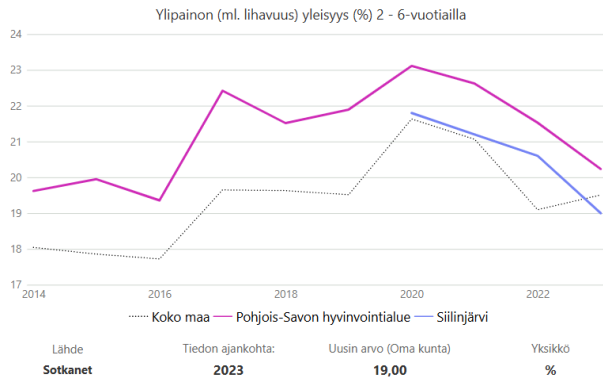

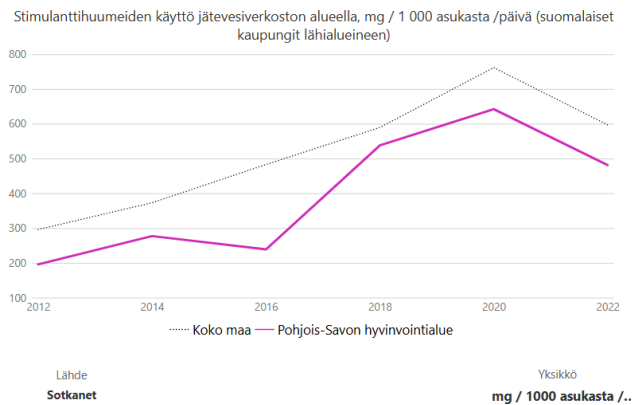
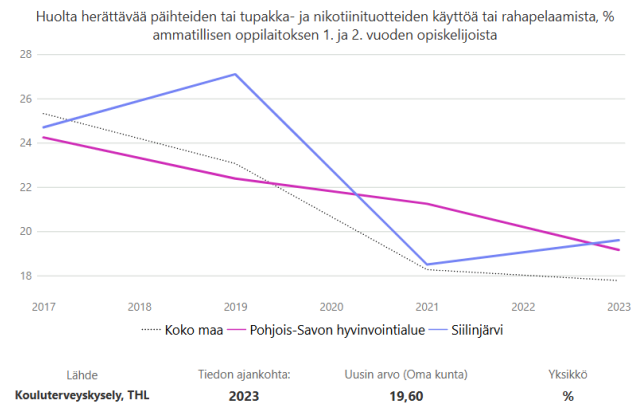
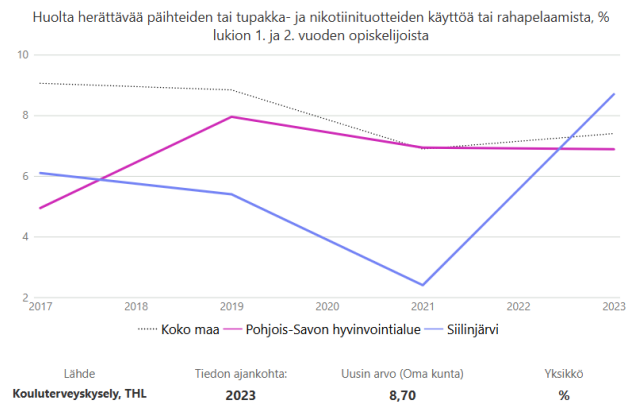
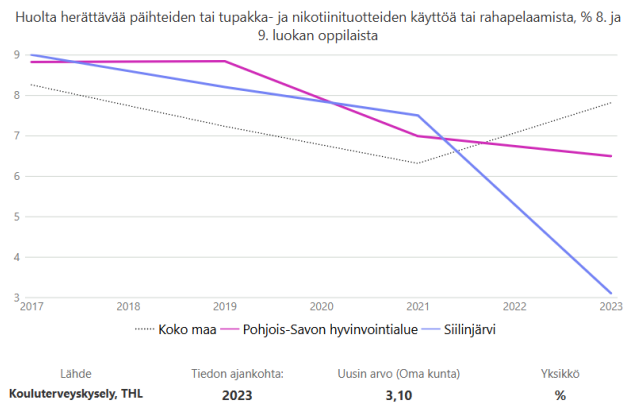
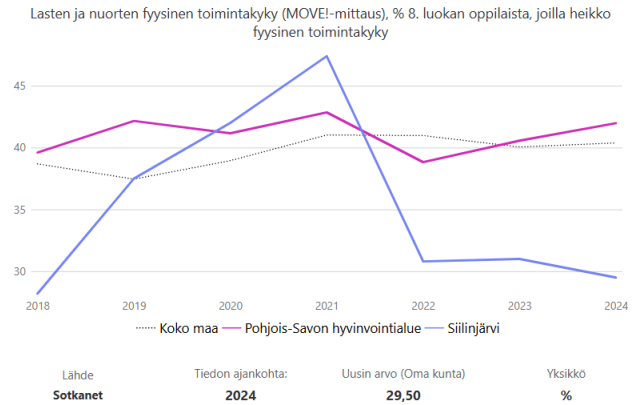
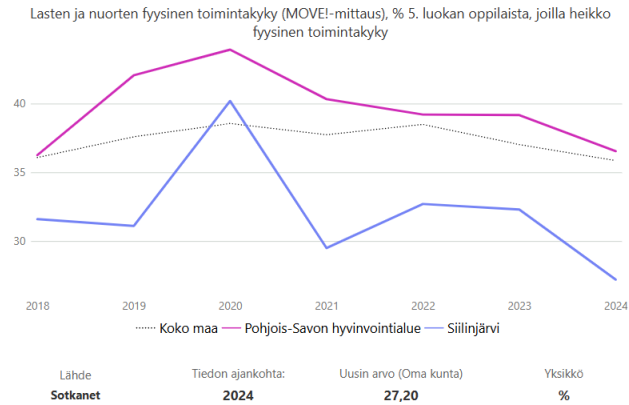

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita kunnassa kuvaavat indikaattorit

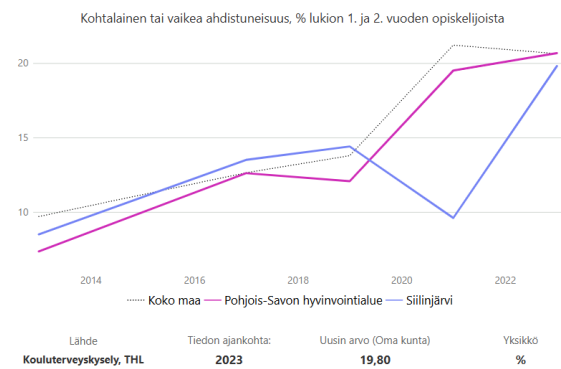
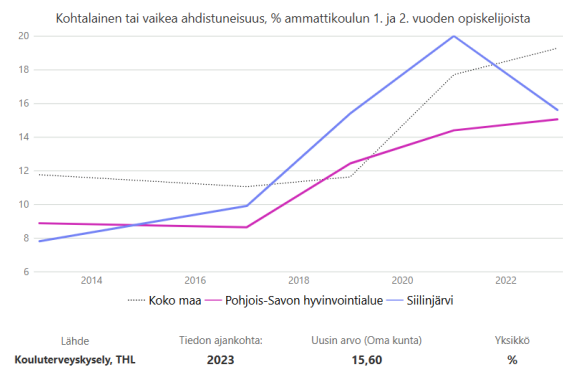
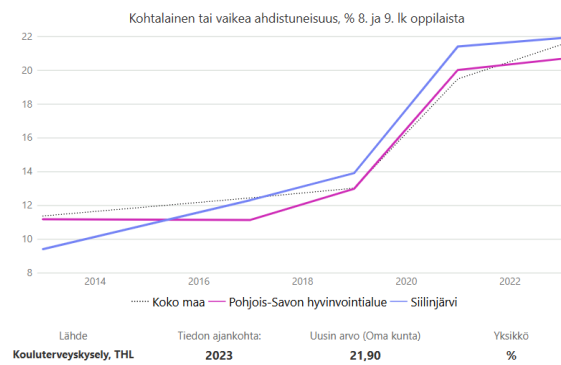
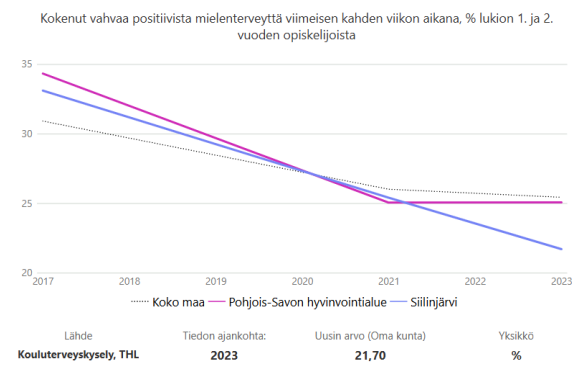
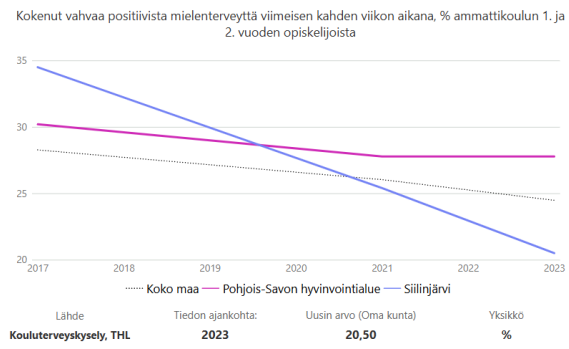
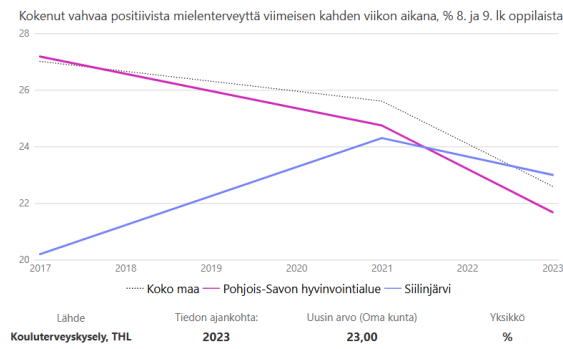

Väestön elintapoja kuvaavat indikaattorit

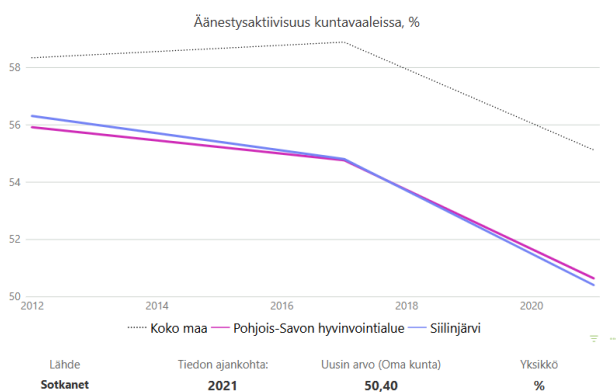
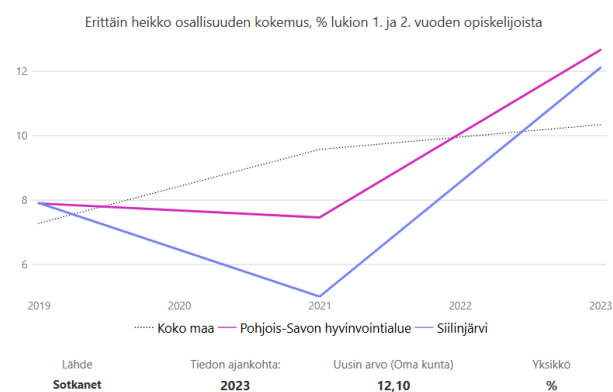
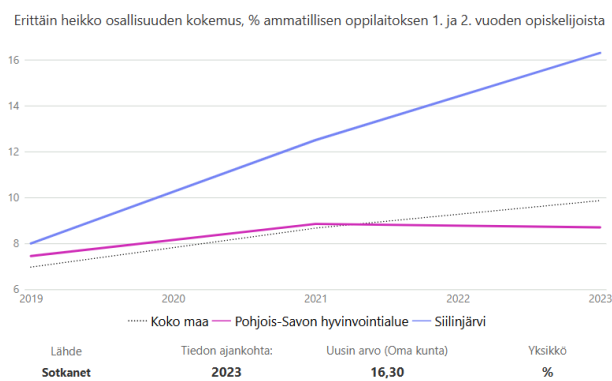
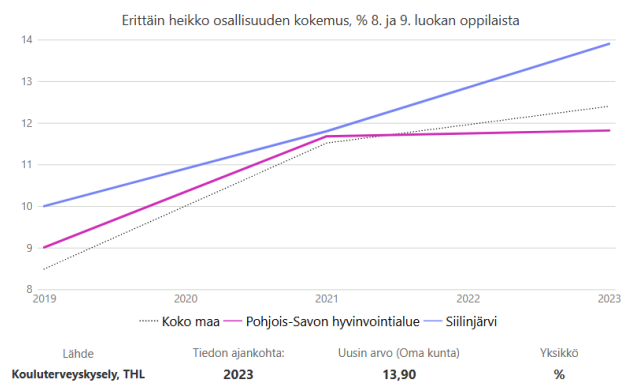

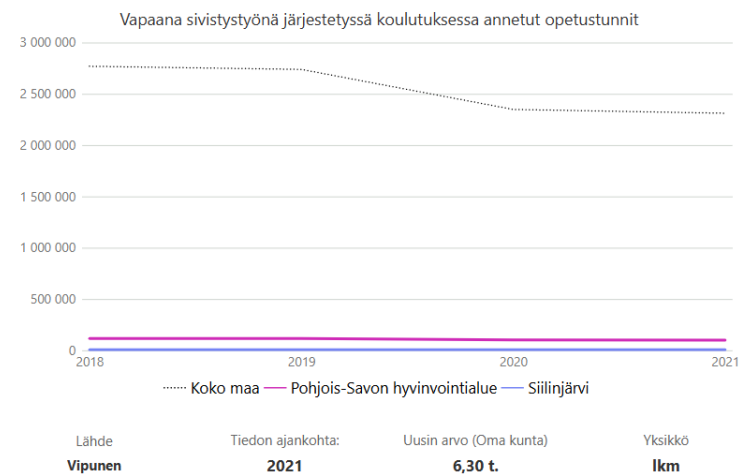
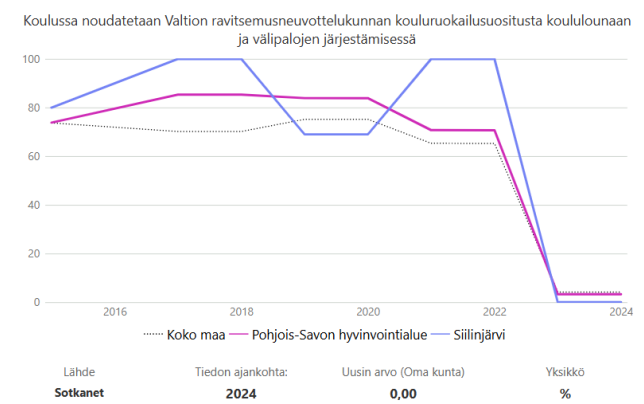
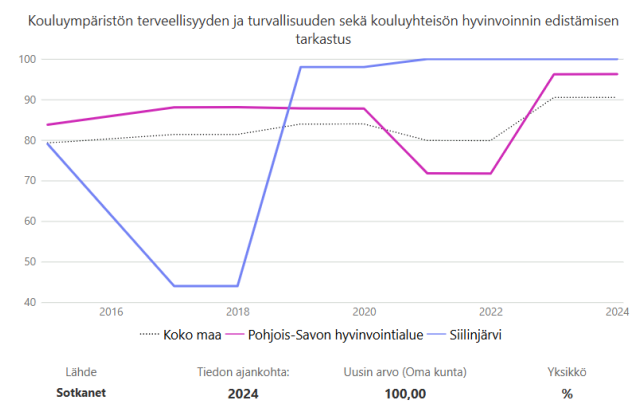
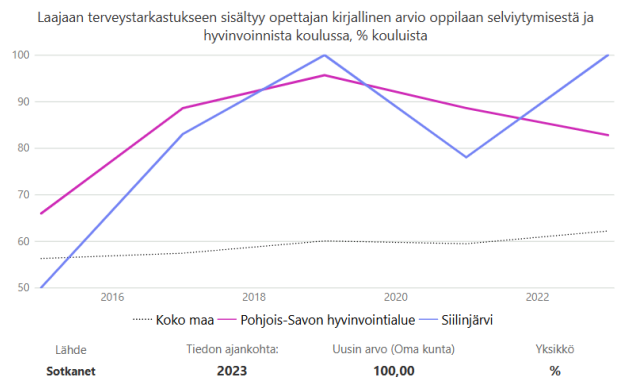
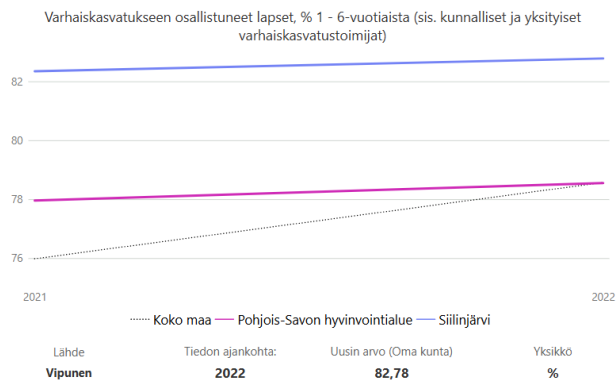
Väestön mielenterveyttä kuvaavat indikaattorit

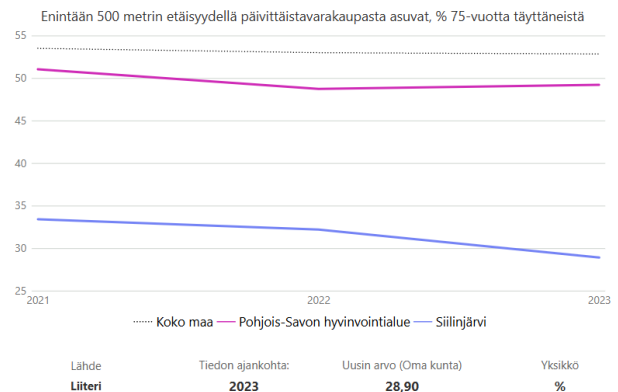
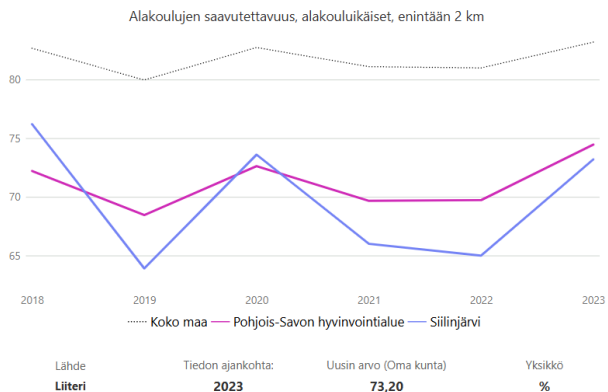
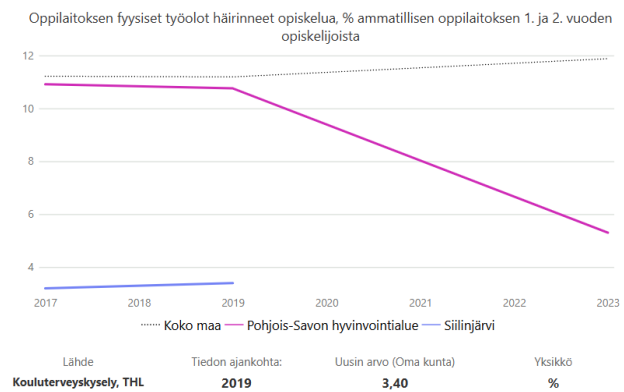
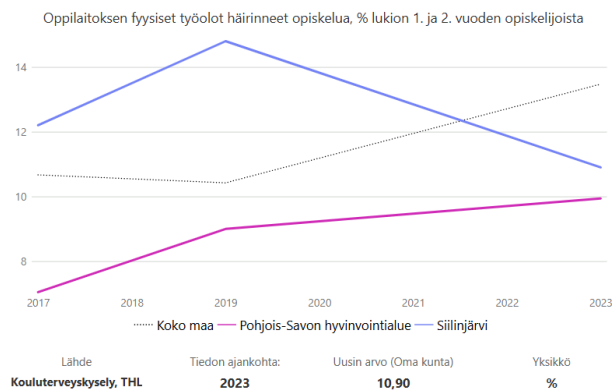
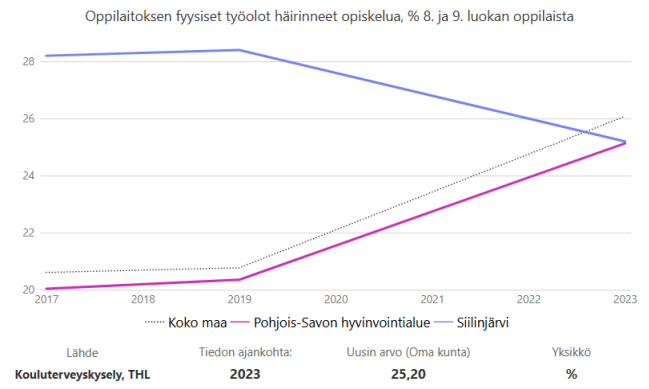
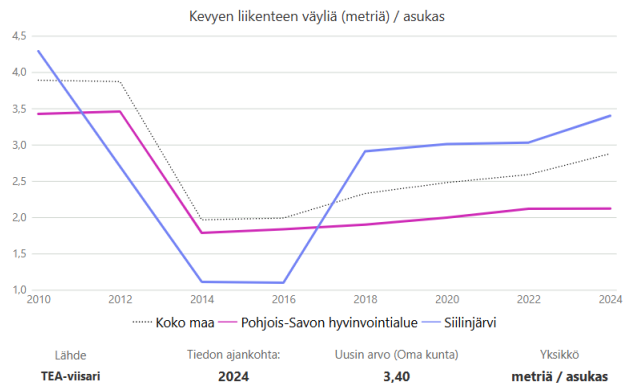
Väestön osallisuutta kuvaavat indikaattorit

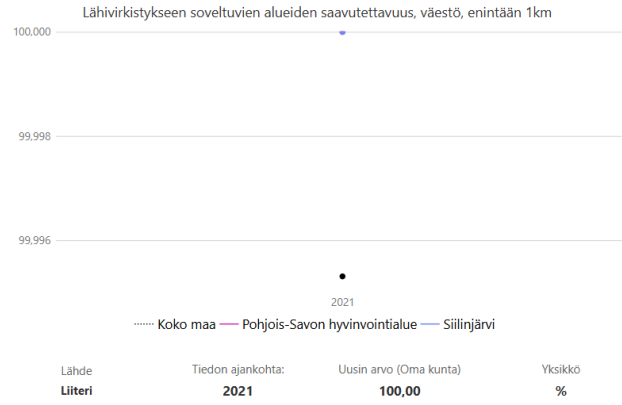
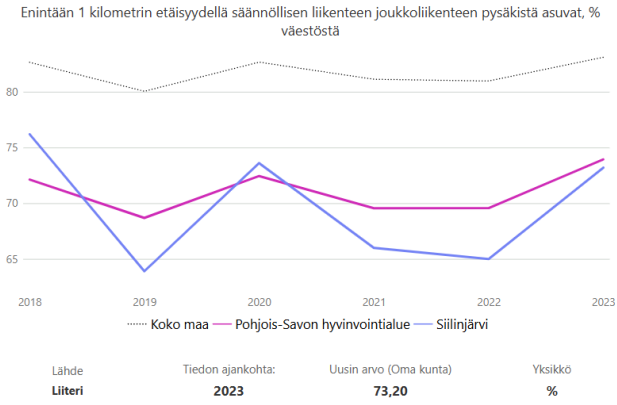

Sivistystoimen indikaattorit

Teknisen toimen indikaattorit

Liite 3. Kouluterveyskysely 2019–2023: 4. ja 5. luokkalaiset tulosvertailu

Indikaattori*	Siilinjärvi									P-S			Koko maa			Hollola	Kaarina	Kangasala	Kontiolahti	Kempele	Iisalmi
	Pojat			Tyttöt			Kaikki			Kaikki			Kaikki			Kaikki					
	19	21	23	19	21	23	19	21	23	19	21	23	19	21	23	2023					
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi	1,1	2,1	2,8	6,1	4,5	4,6	3,5	3,3	3,7	3,5	4,2	4,3	3,4	4,0	3,9	3,1	3,5	4,3	2,1	2,0	3,3
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	3,4	9,3	6,0	5,3	7,5	6,3	4,3	8,4	6,1	6,5	7,9	8,0	7,2	7,9	8,6	10,9	5,7	6,1	5,3	6,5	9,1
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	93,2	91,2	93,0	86,7	87,0	78,7	89,8	89,1	85,4	89,6	85,4	84,0	89,5	85,1	85,1	81,4	83,7	83,0	86,7	85,8	85,5
Syö pääruokaa kouluruoalla kaikkina koulupäivinä	-	79,8	71,5	-	72,8	67,8	-	76,2	69,5	-	73,7	69,3	-	78,0	69,2	66,3	71,2	71,4	78,3	79,1	71,6
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	1,5	1,0	0,5	4,5	2,0	3,0	2,9	1,5	1,8	2,2	2,3	3,0	2,3	2,6	2,9	2,6	2,0	2,0	2,4	1,9	3,1
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana	12,5	13,0	13,0	8,9	8,9	13,0	10,7	10,9	13,0	10,8	13,3	15,1	12,5	15,1	15,8	19,2	15,4	17,8	14,5	14,0	14,8
Vähintään lievää ahdistusoireilua	-	13,2	13,3	-	23,4	34,3	-	18,4	24,4	-	23,7	25,8	-	24,8	26,9	30,5	30,6	25,0	21,6	20,6	25,8
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	9,4	6,7	7,7	11,9	10,4	13,0	10,8	8,6	10,5	10,9	9,7	12,4	9,0	10,8	11,3	15,7	12,3	10,4	9,6	9,7	12,1
Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran	7,3	3,6	7,0	4,0	1,5	2,5	5,7	2,6	4,7	4,8	4,1	6,0	4,6	3,5	5,5	10,8	3,7	4,9	5,1	2,5	7,0
Kokenut usein, että pitäisi viettää aikaa muutoin kuin netissä	32,0	28,8	27,1	29,4	28,2	28,2	30,7	28,5	27,7	29,9	28,3	29,3	30,3	29,5	29,2	32,1	24,7	25,7	29,9	24,1	36,0

Harrastaa jotain vähintään yhtenä päivänä viikossa	86,8	89,6	89,7	90,6	92,1	92,4	88,7	90,9	91,1	87,3	85,9	87,9	89,4	86,3	88,8	84,1	92,7	88,4	84,7	90,8	84,3
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat	42,9	62,4	55,6	41,6	41,9	45,6	42,2	51,9	50,3	41,2	46,9	45,5	39,5	42,8	43,0	43,8	45,8	42,7	46,7	47,9	42,2
Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa	62,2	66,5	66,4	88,8	90,1	91,1	78,7	74,9	79,4	76,4	77,1	76,3	79,0	78,9	77,6	74,1	80,6	79,4	70,2	80,0	74,2

Lähde. THL. 2025 *Huom. tulokset joka 2. vuosi

Liite 4. Kouluterveyskysely 2019–2023: 8. ja 9. luokkalaiset tulosvertailu

Indikaattori*	Siilinjärvi									P-S			Koko maa			Hollola	Kaarina	Kangasala	Kontiolahti	Kempele	Iisalmi
	Pojat			Tytöt			Kaikki			Kaikki			Kaikki			Kaikki					
	19	21	23	19	21	23	19	21	23	19	21	23	19	21	23	2023					
Tuntee itsensä yksinäiseksi	7,7	10,4	6,6	12,1	22,8	24,9	10,2	16,5	15,6	10,7	15,8	14,1	10,7	15,9	15,0	15,4	12,9	17,3	12,6	16,4	12,0
Kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun	85,9	79,6	82,9	76,2	70,2	64,2	80,5	74,7	73,5	81,2	75,9	74,8	81,8	77,1	74,4	73,9	73,7	76,0	75,2	78,1	72,9
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	7,7	6,3	5,3	4,2	5,6	5,9	5,9	6,0	5,6	5,9	6,7	6,6	5,5	6,0	7,9	6,9	6,9	6,3	7,9	6,6	3,6
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	84,1	80,4	82,2	66,9	59,8	47,5	74,8	70,1	64,8	73,8	67,3	65,7	75,2	68,2	65,7	62,3	60,3	63,9	68,5	66,4	63,5
Ei syö koululounasta päivittäin	35,8	38,3	20,2	34,3	41,1	49,1	35,2	39,8	34,5	37,8	38,2	40,6	36,5	34,4	38,0	27,2	41,0	33,7	21,5	26,9	48,2
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	3,4	6,1	2,3	11,4	16,6	11,9	7,6	11,5	7,1	6,6	7,5	7,1	6,6	7,9	7,6	7,5	6,3	7,9	5,9	7,9	6,6
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitvien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana	7,6	12,2	6,3	16,0	17,0	13,1	12,1	14,6	9,7	11,3	11,4	9,8	11,8	12,5	12,3	14,6	13,2	15,0	10,9	10,2	9,4
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	6,8	10,6	6,8	20,0	32,6	37,3	13,9	21,4	21,9	12,9	20,0	20,7	12,9	19,4	21,4	22,6	26,3	20,5	19,6	21,1	23,2
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	16,2	19,0	12,9	28,0	31,3	38,9	22,6	24,9	25,8	22,3	25,9	24,7	20,9	25,7	26,6	27,5	29,8	25,2	20,1	24,6	29,1
Raittius, %	56,5	62,1	73,2	66,2	63,4	63,4	61,5	62,6	68,3	58,4	61,9	66,6	60,7	65,4	67,5	67,4	73,6	68,8	66,1	75,4	64,9
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista	10,8	10,6	4,0	5,4	4,5	2,3	8,2	7,5	3,1	8,7	6,9	6,5	7,3	6,3	7,7	7,9	5,3	7,4	7,2	6,8	6,5

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	8,3	12,9	3,6	5,1	6,2	6,0	6,8	9,8	5,0	9,0	8,4	6,6	8,9	8,1	8,0	8,0	7,0	8,7	6,2	8,1	6,8
Pelaa rahapelejä viikoittain	15,0	14,4	5,2	2,2	0,5	0,9	8,4	7,4	3,0	5,1	4,7	4,5	4,6	4,1	5,2	4,0	3,3	4,9	6,3	6,0	4,9
Kokenut usein, että pitäisi viettää aikaa muutoin kuin netissä	27,3	21,4	16,6	30,2	31,9	25,5	29,0	26,6	26,2	29,9	29,1	29,9	29,2	30,3	32,0	35,2	35,0	30,1	29,6	28,0	36,0
Kokee pystyvänsä vaikuttamaan joihinkin elinympäristönsä asioihin	82,8	74,2	73,5	67,5	60,8	51,9	74,5	67,4	62,8	73,9	69,0	65,4	74,7	70,4	64,4	63,1	61,2	62,6	65,9	68,8	65,8
Kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille	32,5	43,0	43,5	27,2	27,1	24,6	29,6	34,9	34,2	32,6	33,6	34,0	31,4	30,8	31,8	26,0	27,9	26,9	33,0	49,0	32,0
Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa	94,2	96,4	96,3	96,6	99,0	98,2	95,5	97,7	97,2	95,1	95,2	94,8	95,9	95,8	95,2	95,7	96,9	96,1	94,4	97,0	94,0
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat	32,6	30,7	37,5	22,2	27,4	21,4	27,3	29,0	29,5	21,4	24,5	25,5	21,9	24,3	25,4	24,8	27,5	24,6	22,9	25	20
Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa	20,7	28,8	24,9	64,0	64,0	65,1	43,5	46,5	45,2	48,0	46,2	43,4	50,2	49,6	47,2	45,9	50,7	47,8	41,0	44	41
Kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana	24,5	28,3	21,1	21,1	29,0	25,5	22,6	28,6	23,5	25,7	27,5	25,3	24,5	25,0	24,9	24,1	16,4	27,7	29,7	22	27

Lähde. THL. 2025.*Huom. tulokset joka 2. vuosi

Liite 5. Kouluterveyskysely 2019–2023: lukio tulosvertailu

Indikaattori*	Siilinjärvi									P-S			Koko maa			Kaarina	Kangasala	Kontiolahti	Kempele	Iisalmi
	Pojat			Tytöt			Kaikki			Kaikki			Kaikki			Kaikki				
	19	21	23	19	21	23	19	21	23	19	21	23	19	21	23	2023				
Tuntee itsensä yksinäiseksi	3,7	10,6	-	25,8	23,7	-	13,5	16,8	12,0	10,7	16,5	17,7	11,7	17,8	15,9	17,1	11,0	11,4	13,5	14,2
Kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun	91,5	84,6	89,8	67,2	81,4	83,3	80,8	83,1	86,8	85,6	82,0	29,6	84,8	81,7	75,9	75,7	82,3	82,9	84,8	80
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	1,2	-	-	4,6	-	-	2,7	0,8	3,3	0,7	1,2	1,3	1,1	1,1	1,7	1,7	1,6	0,9	2,5	0,7
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	84,3	72,3	78,7	58,5	66,1	62,8	73,0	69,4	71,1	76,2	70,1	66,5	74,5	68,4	66,9	64,6	70,3	67,6	76,0	74,3
Ei syö koululounasta päivittäin	36,1	30,3	22,4	30,3	27,1	41,9	33,6	28,8	31,5	27,4	31,4	33,8	30,3	30,0	31,4	52,5	21,0	13,2	27,0	28,6
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	2,4	3,1	-	6,2	-	-	4,1	4,0	3,3	4,6	4,8	6,7	5,1	6,4	6,3	3,3	4,4	3,8	3,1	4,3
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana	1,2	3,1	-	7,7	8,5	-	4,1	5,6	5,4	5,1	6,0	6,2	7,3	7,9	7,6	7,2	9,3	4,8	6,0	5
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	3,7	1,5	10,2	28,1	18,6	31,0	14,4	9,6	19,8	11,8	20,5	21,5	13,9	21,5	21,1	16,9	13,9	22,1	12,7	17,0
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	15,7	33,8	22,4	18,5	30,5	23,8	23,6	24,2	23,1	20,1	24,2	25,1	21,2	26,5	25,2	26,1	18,7	24,8	21,5	16,4
Raittius, %	47,5	54,7	45,8	39,4	65,5	47,6	43,8	59,8	46,7	37,9	41,0	41,1	34,9	40,2	41,9	46,7	40,9	47,6	60,6	40,7
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaaamista	6,0	-	-	4,5	-	-	5,4	2,4	8,7	7,7	7,1	6,4	8,6	6,7	7,2	9,4	6,6	10,5	3,0	4,3
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	3,6	6,3	-	9,1	-	-	6,0	6,5	8,8	10,0	11,0	10,0	14,0	12,6	11,6	14,9	9,9	9,5	4,6	4,3
Pelaa rahapelejä viikoittain	1,2	4,6	-	0,0	-	-	0,7	2,4	4,4	3,7	2,6	2,5	3,6	2,2	2,8	2,2	2,2	1,0	2,6	3,6

Kokenut usein, että pitäisi viettää aikaa muutoin kuin netissä	32,9	15,4	18,4	40,6	30,5	50,0	36,6	22,6	33,0	26,3	25,9	28,9	26,9	28,7	30,4	26,5	29,7	25,5	30	30
Kokee pystyvänsä vaikuttamaan joihinkin elinympäristönsä asioihin	89,0	84,6	81,6	65,6	75,9	69,0	78,8	80,5	75,8	80,4	77,1	75,5	79,5	77,2	74,4	69,8	78,5	75,0	78	75
Kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille	32,9	39,1	31,3	30,2	23,7	19,0	31,7	31,7	25,6	30,6	30,3	29,1	28,7	28,7	30,2	30,9	28,3	46,2	48	36
Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa	97,6	100	98,0	98,5	98,3	97,6	99,2	98,0	97,8	98,1	98,1	97,9	97,8	98,0	97,5	98,3	98,9	100	98	98
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat	15,7	22,7	30,6	12,1	30,5	18,6	14,1	26,4	25,0	14,2	20,0	18,6	13,9	17,5	19,5	22,2	19,2	17,0	24	13
Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa	30,9	57,8	30,6	51,6	49,2	50,0	40,0	53,7	39,6	54,5	56,6	57,6	58,9	59,1	57,1	39,8	52,7	48,1	48	47
Kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana	30,4	15,6	22,9	21,9	27,1	21,4	26,6	21,1	22,2	28,9	25,2	25,1	23,5	22,3	22,5	13,3	22,8	32,7	36	20

Lähde. THL. 2025. *Huom. tulokset joka 2. vuosi

Liite 6. Kouluterveyskysely 2019–2023: ammattioppilaitokset tulosvertailu

Indikaattori*	Siilinjärvi									P-S			Koko maa			Kangasala	Kempele	Ilialmi
	Pojat			Tyttöt			Kaikki			Kaikki			Kaikki			Kaikki		
	19	21	23	19	21	23	19	21	23	19	21	23	19	21	23	2023		
Tuntee itsensä yksinäiseksi	12,0	-	-	40,0	-	-	20,3	21,5	19,1	13,0	16,0	14,7	10,9	17,0	16,5	6,9	10	15
Kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun	87,3	-	-	65,7	-	-	80,7	68,8	67,4	81,0	81,1	78,2	81,4	79,7	75,9	75,2	80	80
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	1,2	-	-	-	-	-	1,7	0,0	-	4,0	2,9	2,1	3,6	2,9	4,0	4,8	4	1
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	81,3	-	-	57,1	-	-	73,9	56,9	60,0	75,3	71,2	71,3	76,1	70,8	66,2	71,2	78	72
Ei syö koululounasta päivittäin	15,9	-	-	42,9	-	-	23,9	31,3	21,7	31,8	30,6	32,1	36,4	38,1	38,8	38,2	34	38
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	4,9	-	-	-	-	-	6,9	12,3	10,6	5,8	7,4	6,0	6,1	7,3	7,6	1,0	4	4
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana	6,3	-	-	14,3	-	-	8,7	9,5	-	6,5	5,2	3,9	6,8	6,7	6,9	2,0	5	4
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	6,0	-	-	38,2	-	-	15,4	20,0	15,6	11,9	14,5	14,6	11,1	16,6	18,0	15,5	12	11
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	10,1	-	-	45,7	-	-	21,1	43,1	36,2	23,3	26,1	25,1	23,2	27,9	28,6	23,1	24	24
Raittius, %	19,8	-	-	31,4	-	-	23,3	32,8	37,0	29,9	31,4	33,9	28,6	34,0	37,1	32,4	39	36
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista	31,3	-	-	17,1	-	-	27,1	18,5	19,6	23,9	21,5	18,4	23,4	18,9	18,2	17,6	12,3	15,9
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	21,7	-	-	20,0	-	-	21,2	32,8	15,2	17,3	18,1	14,4	20,1	17,7	16,6	17,8	12,4	8,2
Pelaa rahapelejä viikoittain	16,5	-	-	-	-	-	13,3	1,6	-	9,4	6,6	7,4	10,4	5,2	6,7	8,8	3,6	6,3
Kokenut usein, että pitäisi viettää aikaa muutoin kuin netissä	26,3	-	-	25,7	-	-	26,1	15,6	19,6	24,4	25,9	23,5	22,3	23,4	26,9	22,5	21	27
Kokee pystyvänsä vaikuttamaan joihinkin elinympäristönsä asioihin	83,5	-	-	82,4	-	-	83,2	62,5	75,6	75,0	77,2	72,7	75,7	75,6	69,6	65,7	75,0	75
Kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille	38,5	-	-	14,3	-	-	31,0	24,2	17,8	27,0	32,2	31,5	29,7	29,1	29,5	23,8	38	31
Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa	94,9	-	-	97,1	-	-	95,6	93,8	91,3	91,6	90,8	92,1	91,1	91,8	91,8	93,1	89	92
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat	13,3	-	-	-	-	-	11,0	12,3	10,9	16,8	15,8	16,9	15,0	15,4	17,4	19,6	18	19
Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa	24,1	-	-	77,1	-	-	40,4	74,6	52,2	32,2	31,8	32,6	31,7	36,5	36,0	21,8	24	29
Kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana	28,6	-	-	25,7	-	-	27,7	14,5	22,2	25,2	23,9	26,3	24,7	25,2	25,9	29,7	32	29

Lähde. THL. 2025. *Huom. tulokset joka 2. vuosi

Liite 7. Indikaattoreiden vertailu:

SotkaNet tilastot vuosilta 2022–2024 (kaksi uusinta kunkin tilaston tulosta)

Indikaattori	Siilinjärvi						P-S		Koko maa		Hollola	Kaarina	Kangasala	Kontiolahti	Kempele	Iisalmi
	Miehet		Naiset		Kaikki		Kaikki		Kaikki		Kaikki					
	22/ 23	23/ 24	22/ 23	23/ 24	22/ 23	23/2 4	22/ 23	23/ 24	22/ 23	23/ 24	2023/2024					
Huoltosuhde, demografinen	-	-	-	-	70,5	69,9	70,4	70,8	63,3	63,1	76,2	66,0	63,4	64,6	65,2	77,2
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	31,9	28,8	30,1	28,9	31,2	28,8	33,9	32,3	33,1	32,8	31,7	24,8	31,9	33,2	32,2	34,2
Vaikeasti työllistyvät (raken- netyöttömyys), 15–64 v.	3,8	4,1	2,3	2,6	3,1	3,4	4,5	4,7	4,3	4,5	3,3	2,5	3,0	4,0	3,3	5,5
Nuorisotyöttömät, % 18–24- vuotiaasta työvoimasta	14,2	19,2	10,6	13,3	12,8	16,8	13,0	14,8	11,5	13,3	11,1	11,8	13,2	15,4	15,6	21,2
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitokaksot 65-v täyttäneillä / 10 000 vastaa- van ikäisestä	230	317	412	279	330	296	324	333	346	332	277	284	268	235	173	308
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 v., osuus vastaavan ikäisestä väes- töstä %	5,9	7,0	7,7	6,4	6,6	6,7	7,6	7,3	8,3	8,2	8,2	7,3	5,6	3,7	4,8	10,6
Toimeentulotukea pitkäai- kaisesti saaneet lapsiper- heet, % lapsiperheistä	-	-	-	-	4,6	4,9	9,1	8,7	9,2	9,0	5,4	4,5	4,4	4,1	3,6	8,5
Toimeentulotukea pitkäai- kaisesti saaneet 25–64-vuo- tiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	1,9	1,8	1,5	1,3	1,7	1,6	2,5	2,3	2,5	2,3	1,5	1,2	1,2	1,2	0,6	1,8
0–17-vuotiaat lapset, joista tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavanikäisestä väes- töstä	-	-	-	-	8,4	9,0	11,1	12,0	9,1	10,2	7,7	8,7	8,0	6,5	8,2	12,6

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	6,3	6,5	7,9	7,8	7,1	7,1	9,2	9,0	6,1	6,0	6,2	5,0	5,5	5,0	5,6	10,1
Avioeroja 25–64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä naimisissa olevaa	-	-	-	-	18,3	16,6	16,6	17,5	16,6	16,8	15,6	11,0	12,7	15,1	17,0	18,4
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit: lastenpsykiatria	-	-	-	-	199	312	355	480	256	270	393	169	147	208	74	139
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit: nuorisopsykiatria	-	-	-	-	940	1120	1276	1066	922	893	973	1036	518	481	183	122
Mielenterveys- ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34 v, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2,6	2,3	2,5	2,8	2,5	2,6	2,6	2,7	1,8	1,8	1,9	1,8	1,7	1,4	2,6	3,7
Mielenterveys- ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi sairauspäivärahaa saavien määrä 25–64 v.	24,2	24,0	60,3	62,2	42,4	43,2	40,2	42,0	32,3	32,5	29,5	32,9	39,0	37,0	39,8	37,3
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1000 18-vuotta täyttäneitä	-	-	-	-	923	760	666	713	463	458	379	436	422	469	427	119
Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 75 v täyttäneillä	34,1	-	112	151	79	86	44,7	29,5	77,8	74,4	7,3	63,1	191	70,2	45,0	23,5
75 v. täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % vastaanvanikäisistä	-	-	-	-	50,2	51,5	56,0	56,6	56,3	56,4	53,0	51,5	51,6	46,6	45,3	54,9
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista	-	-	-	-	23,9	23,6	25,3	25,4	28,2	28,0	24,3	21,2	21,5	27,1	22,0	26,6
Asunnottomat yksin asuvat / 1000 asukasta	-	-	-	-	0,4	0,4	0,81	0,83	0,78	0,76	-	0,4	0,5	0,3	0,3	-
Asuntokuntia %, joissa väh. 1 alle 18-v	-	-	-	-	26,4	26,0	17,9	18,1	20,0	20,2	22,4	27,5	26,0	28,2	32,6	18,2
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä	-	-	-	-	19,7	20,4	23,8	23,1	24,2	23,8	21,1	18,6	18,6	17,4	18,5	21,1
Lihavuuden yleisyys (%), 2–6 v.	4,6	3,6	3,0	2,1	3,8	2,8	4,7	5,0	4,3	4,3	4,2	3,0	3,6	3,5	3,2	7,0
Lihavuuden yleisyys (%) 7–12 v.	5,7	6,5	3,8	2,6	4,8	4,5	6,5	7,0	6,1	6,9	6,7	4,0	5,5	5,0	4,0	7,8

Lihavuuden yleisyys (%) 13–16 v.					6,0	7,7	7,2	8,5	6,8	7,8	5,6	4,7	6,4	5,4	4,8	7,3
-------------------------------------	--	--	--	--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Lähde: Sotkanet 2025